MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETO
TEISĖS FAKULTETO
TARPTAUTINĖS IR EUROPOS SĄJUNGOS TEISĖS INSTITUTAS

GRETA MORKEVIČIŪTĖ
(TARPTAUTINĖ TEISĖ)

PRIEGLOBSČIO PRAŠYMŲ NAGRINĖJIMO SKUBOS TVARKA INSTITUTAS: EUROPOS SĄJUNGOS PRIEGLOBSČIO TEISYNO REIKALAVIMAI IR JŲ ĮGYVENDINIMAS LIETUVOS RESPUBLIKOJE

Magistro baigiamasis darbas

Darbo vadovas –
Vladimiras Siniovas

Vilnius, 2014

TURINYS

SANTRUMPŲ SĄRAŠAS 4
ĮVADAS 5
BENDROJI DALIS 10
1. PRIEGLOBSČIO PRAŠYMŲ NAGRINĖJIMAS 10
1.1. Prieglobsčio prašymų nagrinėjimo sąvoka 10
1.2. Prieglobsčio prašymų nagrinėjimo rūšys ir formos 13
1.2.1. Nagrinėjimas įprastine tvarka 14
1.2.2. Nagrinėjimas skubos (paspartinta) tvarka 17
1.2.2.1. Atsiradimo priežastys ir raida 17
1.2.2.2. Paspartinto ir prioritetinio nagrinėjimo santykis 18
1.2.2.3. Paspartinto nagrinėjimo esmė ir pagrindiniai bruožai 19
2. PRIEGLOBSČIO PRAŠYMŲ NAGRINĖJIMO SKUBOS TVARKA REGLAMENTAVIMAS 23
2.1. Tarptautiniai standartai reglamentuojantys prieglobsčio procedūras 23
2.1.1. Reikalavimai, kylantys iš 1951 m. Konvencijos dėl pabėgėlių statuso 23
2.1.1.1. *Non–refoulement* principas 24
2.1.1.2. 1977 m. JTVPK Vykdomojo komiteto standartai 25
2.1.1.3. JTVPK standartai paspartintoms procedūroms 26
2.1.2. Reikalavimai, kylantys iš Europos Žmogaus Teisių Konvencijos 28
2.1.2.1. Standartai, pagal EŽTK 3 ir 13 straipsnius 28
2.2. Europos Sąjungos prieglobsčio teisyno reikalavimai, reglamentuojantys prieglobsčio procedūras 31
2.2.1. Reikalavimai, kylantys iš Europos Sąjungos pirminės teisės 31
2.2.2. Reikalavimai, kylantys iš Europos Sąjungos antrinės teisės 33
2.2.2.1. Bendrieji prašymų nagrinėjimo reikalavimai pagal 2005 m. ir 2013 m. Prieglobsčio procedūrų direktyvas 33
2.2.2.2. Reikalavimai paspartintoms nagrinėjimo procedūroms pagal 2005 m. ir 2013 m. Prieglobsčio procedūrų direktyvas 34
SPECIALIOJI DALIS 36
3. PRIEGLOBSČIO PRAŠYMŲ NAGRINĖJIMO SKUBOS TVARKA ĮGYVENDINIMO PROBLEMATIKA LIETUVOS RESPUBLIKOJE EUROPOS SĄJUNGOS TEISĖS POŽIŪRIU 36
3.1. Lietuvos Respublikos UTPĮ įtvirtinta akivaizdžiai nepagrįsto prieglobsčio prašymo sąvoka Europos Sąjungos teisės požiūriu 36

3.1.1. Akivaizdžiai nepagrįstų prieglobsčio prašymų apibrėžimas tarptautinėje teisėje, nagrinėjant prašymus skubos tvarka 36
3.1.2. Europos Sąjungos Procedūrų direktyvose nustatytos akivaizdžiai nepagrįsto prašymo sąvokos lyginamoji analizė su Lietuvos Respublikos UTPĮ įtvirtinta sąvoka 40
3.2. Prieglobsčio procedūrų skubos tvarka trukmė teisingumo ir efektyvumo principų kontekste 45
3.2.1. Teisingumo ir efektyvumo principų esmė, nagrinėjant prieglobsčio prašymus pirmojoje instancijoje 46
3.2.2. Teisingumo ir efektyvumo principų esmė, nagrinėjant prieglobsčio prašymus apeliacinėje instancijoje 49
3.2.3. Lietuvos Respublikoje nustatyto prieglobsčio prašymo nagrinėjimo skubos tvarka termino atitikimas Europos Sąjungos prieglobsčio teisynui 52
3.2.3.1. Pirmosios instancijos terminai 52
3.2.3.2. Apeliacinės instancijos terminai ir apeliacinių instancijų skaičius....56
3.3. Esminių procedūrinių garantijų taikymas de jure ir de facto....59
3.3.1. Informavimas apie prieglobsčio procedūrą 59
3.3.2. Vertėjo pagalba 63
3.3.3. Asmeninis pokalbis 67
3.3.4. Teisinė pagalba....69
IŠVADOS....73
PASIŪLYMAI 75
LITERATŪRA 76
ANOTACIJA....82
ANOTATION....83
SANTRAUKA 84
SUMMARY 85
PRIEDAI 86
PATVIRTINIMAS APIE ATLIKTO DARBO SAVARANKIŠKUMĄ....88

SANTRUMPŲ SĄRAŠAS

1951 m. Ženevos konvencija – 1951 m. konvencija dėl pabėgėlių statuso.

1967 m. protokolas – 1967 m. protokolas dėl pabėgėlių statuso.

JTVPK – Jungtinių Tautų vyriausiojo pabėgėlių reikalų komisaro valdyba.

Kvalifikavimo direktyva – 2011 m. gruodžio 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2011/95/ES dėl trečiųjų šalių piliečių ar asmenų be pilietybės priskyrimo prie tarptautinės apsaugos gavėjų, vienodo statuso pabėgėliams arba papildomą apsaugą galintiems gauti asmenims ir suteikiamos apsaugos pobūdžio reikalavimų (nauja redakcija).

2005 m. Procedūrų direktyva – Tarybos 2005 m. gruodžio 1 d. direktyva 2005/85/EB, nustatanti būtiniausius reikalavimus dėl pabėgėlio statuso suteikimo ir panaikinimo tvarkos valstybėse narėse.

2013 m. Procedūrų direktyva – Europos Parlamento ir Tarybos 2013 m. birželio 26 d. direktyva 2013/32/ES dėl tarptautinės apsaugos suteikimo ir panaikinimo bendros tvarkos (nauja redakcija).

Procedūrų direktyvos – 2005 m. Procedūrų direktyva ir 2013 m. Procedūrų direktyva.

UTPĮ – 2004 m. balandžio 29 d. Lietuvos Respublikos įstatymas „Dėl užsieniečių teisinės padėties“.

Procedūrų aprašas – 2004 m. lapkričio 15 d. Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro įsakymas Nr. 1V–361 „Dėl užsieniečių prašymų suteikti prieglobstį nagrinėjimo, sprendimų priėmimo ir jų vykdymo tvarkos aprašo patvirtinimo“.

EŽTK – 1950 m. Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija.

EŽTT – Europos Žmogaus Teisių Teismas.

ESTT – Europos Sąjungos Teisingumo Teismas.

TMO – Tarptautinė migracijos organizacija.

ES – Europos Sąjunga.

LVAT – Lietuvos vyriausias administracinis teismas.

ĮVADAS

Prieglobsčio prašymų nagrinėjimo skubos (pagreitinta) tvarka institutas vystėsi kartu su didėjančiu prieglobsčio prašytojų srautu pasaulyje, įskaitant ir Europos Sąjungą. Šio instituto sukūrimo tikslas buvo nustatyti kriterijus, kuriais remiantis būtų galima identifikuoti akivaizdžiai nepagrįstus prieglobsčio prašymus, ir jiems taikyti pagreitintą prieglobsčio nagrinėjimo procedūrą. Taip pat, kad valstybės turėtų galimybę ekonomiškiau ir greičiau išnagrinėti prieglobsčio prašymus tų asmenų atžvilgiu, kuriems tarptautinė apsauga iš tikrųjų yra reikalinga, o prieglobsčio prašytojai, kuriems tarptautinė apsauga nėra reikalinga, negalėtų piktnaudžiauti prieglobsčio procedūra.

Pirmosios pagreitintos prieglobsčio nagrinėjimo procedūros Europos Sąjungoje (tuo metu Europos Bendrijoje – *aut. pastaba.*) buvo pradėtos taikyti po 1992 m. Londono Rezoliucijos. 2005 m. jau visos Europos Sąjungos valstybės narės taikė pagreitintas prieglobsčio prašymų nagrinėjimo procedūras[1]. Lietuvos Respublikoje ši prieglobsčio prašymo nagrinėjimo procedūros forma pradėta taikyti 2000 m., įsigaliojus Lietuvos Respublikos įstatymui „Dėl pabėgėlio statuso“[2]. Vis dėlto, kad ir koks idealistinis būtų šios procedūros tikslas, jos praktinis taikymas susilaukia nemažai kritikos. Nuolatos yra keliamas klausimas, ar pagreitintos procedūros ekonomiškumas yra suderinamas su teisingumu ir objektyviu, išsamiu prašymo išnagrinėjimu.

1951 m. Konvencija dėl pabėgėlių statuso (toliau – 1951 m. Ženevos konvencija) ir ją papildantis 1967 m. protokolas dėl pabėgėlių statuso (toliau – 1967 m. protokolas) nereglamentuoja prieglobsčio nagrinėjimo procedūrų organizavimo tvarkos. Vis dėlto, valstybių dalyvių prieglobsčio procedūroms taikomi reikalavimai neturi pažeisti 1951 m. Ženevos konvencijoje ir ją papildančiame 1967 m. protokole įtvirtintų pagrindinių tarptautinės pabėgėlių teisės principų – teisės į prieglobstį ir *non–refoulement* principo. 1950 m. Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija (toliau – EŽTK) nors ir nėra skirta konkrečiai pabėgėlių teisių ir laisvių užtikrinimui, tačiau nustatydama pagrindinius žmogaus teisių apsaugos standartus, netiesiogiai pateikia prieglobsčio procedūroms taikomus reikalavimus[3].

Tarptautiniame kontekste daugiausia rekomendacijų ir išvadų (atsižvelgiant į 1951 m. Ženevos konvencijos ir 1967 m. protokolo tikslą), kuriomis vadovaujantis turi būti organizuojamos prieglobsčio procedūros, nagrinėjant prieglobsčio prašymus, įskaitant ir skubos

[1] Oakley, S. Accelerated Procedures for Asylum in the European Union. Fairness Versus Efficiency. *Sussex Migration Working Paper no. 43*. University of Sussex: Sussex Centre for Migration Research, 2007, p. 6-7.
[2] Įstatymas nebegalioja, jį pakeitė šiuo metu galiojantis Lietuvos Respublikos įstatymas dėl užsieniečių teisinės padėties Nr. IX-2206. *Valstybės žinios*. 2004, Nr.73-2539.
[3] Pavyzdžiui, *non – refoulement* principo pažeidimas gali būti nustatytas būtent per EŽTK 3 pažeidimą.

tvarka, pateikia Jungtinių Tautų vyriausiojo pabėgėlių reikalų komisaro valdyba (toliau – JTVPK) ir JTVPK Vykdomasis komitetas. Europos Sąjungoje pabėgėlių teisę reglamentuoja Europos Sąjungos Prieglobsčio teisynas. Svarbiausi Europos Sąjungos prieglobsčio teisyno dokumentai, nustatantys pagrindinius procedūrinius reikalavimus prieglobsčio prašymų nagrinėjimui Europos Sąjungos valstybėms narėms, yra 2005 m. Procedūrų direktyva ir 2013 m. Procedūrų direktyva.

Lietuvos Respublika, būdama Europos Sąjungos valstybe nare, įsipareigoja įgyvendinti Europos Sąjungos priimtas direktyvas, susijusias su procedūrine prieglobsčio teise, tačiau juos įgyvendindama privalo nepažeisti prisiimtų tarptautinių įsipareigojimų. **Baigiamojo darbo tikslas** – išsiaiškinti, ar tinkamai, efektyviai ir nepažeidžiant tarptautinių standartų, Lietuvos Respublika įgyvendina ir taiko Europos Sąjungos teisės aktus, susijusius su prieglobsčio prašymų nagrinėjimu skubos tvarka.

Darbo aktualumas ir naujumas. Lietuvoje per pirmąjį 2014 m. pusmetį buvo pateikti 206 prašymai suteikti prieglobstį Lietuvos Respublikoje. Remiantis Migracijos departamento statistiniais duomenimis nuo 2007 m. iki 2014 m. pirmojo pusmečio, galime pastebėti, kad prieglobsčių prašymų kiekis kiekvienais metais auga[4], todėl prieglobsčio procedūrų efektyvumas ir ekonomiškumas tampa vis aktualesnis.

Autorių, apžvelgusių Lietuvoje vykdomų skubos prieglobsčio procedūrų atitikimą Europos Sąjungos Prieglobsčio teisyno reikalavimams, yra tik keletas. Autorių, nagrinėjusių akivaizdžiai nepagrįsto prieglobsčio prašymo sąvokos, įtvirtintos Lietuvoje, lyginamuoju aspektu ne tik su Europos Sąjungos teise, bet ir tarptautinės teisės kontekste, nėra. Europos Sąjungos 2005 m. Procedūrų direktyva, suteikianti valstybėms narėms plačią diskreciją, nustatyti terminus nagrinėjant prieglobsčio procedūras, reikalauja tinkamo ir išsamaus prieglobsčio prašymo nagrinėjimo. Todėl vis daugiau diskusijų kelia Lietuvos Respublikoje įtvirtintas 48 valandų terminas,[5] per kurį turi būti išnagrinėjamas prašymas skubos tvarka. Šios temos aktualumą lemia ir tai, kad darbas rengiamas lyginamuoju aspektu, o nuo 2015 m. liepos 21 d. pradedama taikyti 2013 m. Procedūrų direktyva, kuri pakeis 2005 m. Procedūrų direktyvą, iš esmės koreguoja kai kuriuos šio instituto aspektus. Nei vienas autorius dar nėra analizavęs 2013 m. Procedūrų direktyvos, Lietuvos Respublikoje vykdomos prieglobsčio nagrinėjimo procedūros skubos tvarka kontekste.

[4] Migracijos departamentas prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos. *Statistika ir ataskaitos. Pagrindiniai migracijos rodikliai Lietuvos Respublikoje.* [interaktyvus]. I pusmetis. 2014. [žiūrėta 2014-09-16] <http://www.migracija.lt/index.php?1357390560>.

[5] Vadovaujantis Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro 2004 m. lapkričio 15 d. įsakymu Nr. 1V-361 „Dėl Užsieniečių prašymų suteikti prieglobstį nagrinėjimo, sprendimų priėmimo ir jų vykdymo tvarkos aprašo patvirtinimo“ 18 punktu, šį terminą gali pratęsti Migracijos departamentas, tačiau ne ilgiau kaip iki 7 dienų.

Temos ištyrimo lygis. Lietuvių autoriai, trumpai apžvelgę prieglobsčio prašymų nagrinėjimo skubos tvarka instituto problematiką, t. y. akivaizdžiai nepagrįsto prieglobsčio prašymo sąvoką Lietuvos Respublikos įstatyme „Dėl užsieniečių teisinės padėties“ (toliau – UTPĮ), procedūrinių garantijų prieinamumą Lietuvoje, įgyvendinant Europos Sąjungos teisę, yra: L. Biekša, V. Siniovas straipsnyje „Sąžiningos ir veiksmingos prieglobsčio procedūros beieškant: Lietuvos pastangos įgyvendinti Tarybos direktyvą 2005/85/EB“. Kai kuriuos aspektus, susijusius su žmogaus teisių apsauga, nagrinėjant prašymus skubos tvarka, L. Jakulevičienė ir V. Siniovas nagrinėjo straipsnyje „Europos žmogaus teisių konvencijos teikiama apsauga – oazė prieglobsčio prašytojams Europoje?“. Šie straipsniai, yra labai naudingi susipažįstant su pagrindiniais standartais taikomais prieglobsčio nagrinėjimo procedūroms skubos tvarka, tačiau juose nėra išsamiai nagrinėjamos pagrindinės problemos, su kuriomis susiduriama taikant skubią nagrinėjimo procedūrą Lietuvoje, nei teoriniu, nei praktiniu lygmeniu.

Užsienio autoriai, nagrinėję prieglobsčio procedūrą skubos tvarka teisingumo ir efektyvumo kontekste, yra: S. Oakley straipsnyje „Accelerated procedures for asylum in the European Union“ ir M. Reneman, kuri savo straipsnyje „Speedy asylum procedures in the EU: striking a fair balance between the need to process asylum cases efficiently and the asylum applicant‘s EU right to an effective remedy“, taip pat nagrinėjo teisę į veiksmingą teisės gynimo priemonę skubos procedūrų kontekste. Bendrais aspektais šią procedūrą analizavo H. Battjes, S. Mullally ir kiti.

Tiriama problema. Ar prieglobsčio prašymų nagrinėjimo skubos tvarka procedūra Lietuvoje užtikrina išsamų, visapusišką ir tinkamą nagrinėjimą, atitinkantį Europos Sąjungos prieglobsčio teisyno reikalavimus, ir ją vykdant galima identifikuoti asmenis, kuriems reikalingas prieglobstis.

Tiriant šią problemą bus analizuojami šie probleminiai aspektai:

1) UTPĮ įtvirtintos akivaizdžiai nepagrįsto prieglobsčio prašymo sąvokos suderinamumas su Europos Sąjungos teisės aktais;

2) Lietuvos Respublikoje vykdomų prieglobsčio procedūrų skubos tvarka trukmė teisingumo ir veiksmingumo principų kontekste;

3) Lietuvos Respublikoje nustatytos dvipakopės apeliacinės procedūros, nagrinėjant prieglobsčio prašymus skubos tvarka, efektyvumas.

4) Procedūrinių garantijų veikimas Lietuvoje, taikant prieglobsčio nagrinėjimo procedūrą skubos tvarka *de jure* ir de *facto.*

Tyrimo uždaviniai. Siekiant išanalizuoti tiriamą problemą, darbe keliami šie uždaviniai:

1) lyginamuoju ir sisteminiu metodu išanalizuoti UTPĮ įtvirtintos akivaizdžiai nepagrįsto prieglobsčio prašymo sąvokos atitikimą Europos Sąjungos teisės aktams, atsižvelgiant į tarptautinę teisę;

2) įvertinti Lietuvos Respublikoje vykdomų prieglobsčio procedūrų skubos tvarka trukmę teisingumo ir efektyvumo principų kontekste, analizuojant Europos Sąjungos Teisingumo Teismo ir Europos Žmogaus Teisių Teismo praktiką;

3) įvertinti Lietuvos Respublikoje nustatytos dvipakopės apeliacinės procedūros, nagrinėjant prieglobsčio prašymus skubos tvarka, veiksmingumą;

4) atskleisti procedūrinių garantijų veiksmingumą Lietuvoje, taikant procedūrą skubos tvarka, *de jure* ir *de facto*.

Tyrimo metodika. Atliekant tyrimą, darbe taikomi šie metodai: lyginamasis, loginis–analitinis, sisteminės analizės, lingvistinis, statistinis metodas. Tyrime naudojamas apklausos metodas – interviu, atliktas su Migracijos departamento Prieglobsčio reikalų skyriaus vedėju Viktor Ostrovnoj (klausimynas pateiktas Priede Nr. 1).

Lyginamasis, loginis–analitinis, sisteminės analizės ir lingvistinis metodai naudojami darbe analizuojant akivaizdžiai nepagrįsto prieglobsčio prašymo sąvoką. Vertinant skubios prieglobsčio procedūros trukmę teisingumo ir veiksmingumo principų kontekste naudojami lyginamasis, loginis–analitinis, statistinis ir apklausos metodai. Nagrinėjant prieglobsčio procedūrų trukmę *de jure* ir *de facto* Lietuvoje naudojami sisteminės analizės, lyginamasis ir apklausos metodai.

Darbo struktūra. Magistrinio darbo struktūrą sudaro: santrumpų sąrašas, įvadas, bendroji dalis, specialioji dalis, išvados ir pasiūlymai, anotacija lietuvių ir anglų kalbomis, bei santrauka lietuvių ir anglų kalbomis.

Bendrojoje dalyje aptariama prieglobsčio prašymų nagrinėjimo sąvoka, formos ir jų požymiai, taip pat prieglobsčio prašymų nagrinėjimo skubos tvarka reglamentavimas.

Specialiojoje dalyje analizuojama prieglobsčio prašymų nagrinėjimo skubos tvarka įgyvendinimo problematika Lietuvos Respublikoje t.y. tiriamos trys, autoriaus nuomone, aktualiausios problemos.

Baigiamojo darbo reikšmė. Baigiamasis darbas reikšmingas, nes jame išsamiai analizuojamos konkrečios skubos procedūrų problemos Lietuvoje, bei pasiūlomi teisiniai sprendimai, galintys padėti geriau suvokti šio instituto silpnąsias vietas ir jį patobulinti. Taip pat analizuojami ne tik Europos Sąjungos, bet ir tarptautinės teisės reikalavimai gali padėti plėtoti nacionalines prieglobsčio procedūras, siekiant visapusiškai atitikti keliamus standartus prieglobsčio procedūroms ne tik Europos Sąjungos, bet ir tarptautinės teisės lygmeniu. Išanalizavus 2013 m. Procedūrų direktyvos keliamus reikalavimus ir žinant šiuo metu

egzistuojančias problemas, galėsime atitinkamai kruopščiau pasiruošti naujiems iššūkiams, susijusiems su jos tinkamu perkėlimu ir įgyvendinimu Lietuvos Respublikoje.

Ginamieji teiginiai. Lietuvos Respublika neefektyviai ir netinkamai įgyvendina ir taiko Europos Sąjungos teisės aktus, susijusius su prieglobsčio prašymų nagrinėjimu skubos tvarka.

BENDROJI DALIS

1. PRIEGLOBSČIO PRAŠYMŲ NAGRINĖJIMAS

Šiame skyriuje bus aptariama, kas yra prieglobsčio prašymų nagrinėjimas, kokia jo sąvoka ir kokios gali būti prieglobsčio prašymų nagrinėjimo formos. Taip pat aptariami pagrindiniai įprastinės ir pagreitintos prieglobsčio prašymo nagrinėjimo formos panašumai ir skirtumai, pagreitintos prieglobsčio procedūros atsiradimo priežastys ir specifika.

1.1. Prieglobsčio prašymų nagrinėjimo sąvoka

Net ir dėl paties įtikinamiausio prieglobsčio prašymo gali būti priimtas neigiamas sprendimas, jeigu prieglobsčio procedūra nebus išsami ir sąžininga. Prieglobsčio prašytojo galimybės gauti tarptautinę apsaugą priklauso būtent nuo taikomos prieglobsčio prašymų nagrinėjimo procedūros.[6]

1951 m. Ženevos konvencija nustato tik pabėgėlio sąvokos apibrėžimą ir pabėgėliams suteikiamas teises, joje nėra kalbama apie prieglobsčio prašymų nagrinėjimą, tai paliekama valstybių diskrecijai.[7] Valstybių dalyvių pareiga (savo nuožiūra) įgyvendinti prieglobsčio prašymų nagrinėjimo procedūrą kyla iš 1951 m. Ženevos konvencijoje įtvirtino *non–refoulement* principo. *Non–refoulement* principas neleidžia valstybei dalyvei nusistatyti tokių prieglobsčio prašymų nagrinėjimo procedūrų, kurios nesuteiktų prieglobsčio prašytojui pakankamos galimybės pagrįsti prieglobsčio prašymą ir taip atsirastų rizika išsiųsti asmenį, kuriam tarptautinė apsauga yra reikalinga. Kadangi valstybė dalyvė negali nuspręsti, ar asmeniui reikalinga tarptautinė apsauga prieš tai neišnagrinėjusi prieglobsčio prašymo, tai vykdydama prieglobsčio nagrinėjimo procedūrą, ji įsipareigoja atlikti ją tokiu būdų, kad nepažeistų *non–refoulement* principo imperatyvumo.[8]

Atsižvelgiant į 1951 m. Ženevos konvencijos tikslą, t.y. suteikti tarptautinę apsaugą asmenims, kurie atitinka pabėgėlio sąvokos apibrėžimą, prieglobsčio prašymų nagrinėjimu galime vadinti procedūrą, kurios metu patikrinama, ar konkretus asmuo, siekiantis tarptautinės apsaugos, atitinka 1951 m. Ženevos konvencijos 1 straipsnio A dalyje įtvirtintus kriterijus.[9] Sąžininga ir veiksminga prieglobsčio procedūra yra esminis elementas, užtikrinantis 1951 m.

---

[6] European Council On Refugees And Exiles. *Asylum procedures* [interaktyvus]. [žiūrėta 2014-09-30] <http://www.ecre.org/topics/areas-of-work/protection-in-europe/37-asylum-procedures.html>.
[7] Vysockienė, L. *Pabėgėlių teisė*. Monografija. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2005, p. 250.
[8] Batjjes, H. *European Asylum Law and International Law*. Leiden: Martinus Nijhoff Publishers, 2006, p. 293.
[9] Vysockienė, L., *op. cit.*, p. 250.

Ženevos konvencijoje įtvirtintų nuostatų įgyvendinimą ir padedantis valstybėms nustatyti tuos asmenis, kuriems būtina tarptautinė apsauga ir tuos, kuriems tokia apsauga nėra reikalinga.[10] Prieglobsčio prašymų nagrinėjimo procedūra apima visas prieglobsčio prašymo nagrinėjimo stadijas (tiek pirmosios, tiek apeliacinės instancijos), per kurias prieglobsčio prašytojas stengiasi pagrįsti savo prieglobsčio prašymą ir pasiekti pagrindinį tikslą – gauti pabėgėlio statusą.[11]

Skirtingai nei 1951 m. Ženevos konvencijoje, kuria vadovaujantis asmeniui gali būti suteikta tik viena tarptautinės apsaugos forma – pabėgėlio statusas, Europos Sąjungoje gali būti suteikiama keletas tarptautinės apsaugos formų. Kadangi Europos Sąjungoje gali būti suteiktas ne tik pabėgėlio statusas, bet ir kita tarptautinės apsaugos forma – papildoma apsauga, Europos Sąjungos prieglobsčio teisyne prieglobsčio prašymo nagrinėjimo sąvoka išplečiama ir vartojama bendresnė tarptautinės apsaugos prašymo nagrinėjimo sąvoka. Valstybėse narėse, kuriose yra viena tarptautinės apsaugos prašymų nagrinėjimo procedūra (ang. single procedure – *aut. pastaba*), visų pirma, nagrinėjama, ar asmuo atitinka pabėgėlio apibrėžimą, jeigu neatitinka – tikrinama, ar jam gali būti suteikta papildoma apsauga.[12] Nors pagal šiuo metu galiojančią 2005 m. Procedūrų direktyvą viena tarptautinių prašymų nagrinėjimo procedūra valstybėms narėms nėra privaloma, tačiau jeigu valstybė narė taiko tokią procedūrą, direktyvoje įtvirtinti minimalūs standartai apima ne tik minimalius standartus, nagrinėjant ar asmuo atitinka pabėgėlio sąvoką, bet ir nustatant, ar jam gali būti suteikta papildoma apsauga.[13]

Atkreipiant dėmesį į tai, kad Europos Sąjungos prieglobsčio teisynas yra vientisas teisės aktų rinkinys, reglamentuojantis tarptautinės apsaugos klausimus, svarbu atsižvelgti ir į Dublino reglamente[14] įtvirtintą tarptautinės apsaugos prašymo nagrinėjimo sąvoką. Dublino reglamento, kurio pagrindinis tikslas yra nustatyti atsakingą valstybę narę už pateikto tarptautinės apsaugos prašymo nagrinėjimą, 2 straipsnio 1 dalies d) punktas apibrėžia: „tarptautinės apsaugos prašymo nagrinėjimas – bet koks kompetentingų institucijų pagal Direktyvą 2013/32/ES (šiuo metu pagal Direktyvą 2005/85/EB – *aut. pastaba*) [15] ir Direktyvą 2011/95/ES atliekamas tarptautinės

[10] UNHCR. *Asylum Processes (Fair and Efficient Asylum Procedures). Global consultations on international protection.* [interaktyvus]. 2001, EC/GC/01/12 [žiūrėta 2014-09-30].
< http://www.refworld.org/docid/3b36f2fca.html>.
[11] Clayton, G. *Textbook on Immigration and Asylum Law*. Fifth Edition. Oxford: Oxford University Press, 2012, p. 403.
[12] Batjjes, H., *supra* note 8, p. 289-290.
[13] Tarybos 2005 m. gruodžio 1 d. direktyva 2005/85/EB, nustatanti būtiniausius reikalavimus dėl pabėgėlio statuso suteikimo ir panaikinimo tvarkos valstybėse narėse. [2005] OL L326/13. 3 straipsnio 3 dalis.
[14] Europos Parlamento ir Tarybos 2013 m. birželio 26 d. reglamentas (ES) Nr. 604/2013, kuriuo išdėstomi valstybės narės, atsakingos už trečiosios šalies piliečio arba asmens be pilietybės vienoje iš valstybių narių pateikto tarptautinės apsaugos prašymo nagrinėjimą, nustatymo kriterijai ir mechanizmai (nauja redakcija). L 180/31.
[15] Remiantis Europos Parlamento ir Tarybos 2013 m. birželio 26 d. reglamentu (ES) Nr. 604/2013, kuriuo išdėstomi valstybės narės, atsakingos už trečiosios šalies piliečio arba asmens be pilietybės vienoje iš valstybių narių pateikto tarptautinės apsaugos prašymo nagrinėjimą, nustatymo kriterijai ir mechanizmai (nauja redakcija), 49 straipsnio nuorodos į Direktyvą 2013/32/ES iki jos taikymo pradžios datų laikomos nuorodomis atitinkamai į direktyvą 2005/85/EB.

apsaugos prašymo nagrinėjimas arba dėl jo priimti sprendimai ar teismo sprendimai, išskyrus atsakingos valstybės narės pagal šį reglamentą nustatymo procedūras“[16]. Vadovaujantis Dublino reglamente pateiktu tarptautinės apsaugos prašymo nagrinėjimo apibrėžimu, galime išskirti tris pagrindinius prašymo nagrinėjimo elementus:

1) nagrinėjimas atliekamas kompetentingų institucijų. Nei 2005 m. Procedūrų direktyvoje, nei 2013 m. Procedūrų direktyvoje nėra įtvirtintos kompetentingos institucijos sąvokos. Atsižvelgiant į tai, kad prieglobsčio prašymų nagrinėjimo procedūra apima tiek pirmosios, tiek ir apeliacinės instancijose procedūras, galime teigti, kad kompetentingoms institucijoms priskiriama: „sprendžiančioji institucija – bet kokia pusiau teisminė arba administracinė institucija valstybėje narėje, atsakinga už tarptautinės apsaugos prašymų nagrinėjimą ir kompetentinga priimti pirmosios instancijos sprendimus tokiais atvejais“[17] ir apeliacinės instancijos metu – „teismai ar tribunolai“[18];

2) bet koks nagrinėjimas atliekamas laikantis 2013/32/ES Direktyvoje (šiuo metu 2005/85/EB Direktyvoje – *aut. pastaba*) ir 2011/95/ES Direktyvoje nustatytų reikalavimų ir atsižvelgiant į jų tikslą – nustatyti asmenis, kuriems reikalinga tarptautinė apsauga, ir apibrėžti prašymų nagrinėjimo procedūroms keliamus minimalius reikalavimus;

3) atliekamas tarptautinės apsaugos prašymo nagrinėjimas arba dėl jo priimti sprendimai ar teismo sprendimai. Prašymo nagrinėjimas apima visas stadijas: tiek pirmosios instancijos, tiek apskundus prašymą apeliacinėje instancijoje.

Taigi, galime teigti, kad tarptautinės apsaugos prašymo nagrinėjimas – valstybėje narėje esančios institucijos, nagrinėjančios tarptautinės apsaugos prašymus bei priimančios pirmosios instancijos sprendimus, taip pat apskundus sprendimą dėl tarptautinės apsaugos nesuteikimo, apeliacinės institucijos atliekami bet kokie veiksmai, siekiant nustatyti asmenis, kuriems reikalinga tarptautinė apsauga pagal 2011/95/ES Direktyvoje nustatytus reikalavimus, atliekami laikantis 2013/32/ES Direktyvoje (šiuo metu 2005/85/EB Direktyvoje – *aut. pastaba*) nustatytų reikalavimų.

Reikėtų paminėti ir kitokį, daugiau negatyvų požiūrį į prieglobsčio prašymų nagrinėjimo procedūrą žvelgiant iš imigracijos kontrolės perspektyvos. Šiuo požiūriu, prieglobsčio prašymų nagrinėjimas – kontrolės sistema, kurios tikslas išsiųsti iš valstybės tuos asmenis, kuriems tarptautinė apsauga nėra reikalinga, ir leisti likti valstybėje tik tiems asmenis,

[16] Europos Parlamento ir Tarybos 2013 m. birželio 26 d. reglamentas (ES) Nr. 604/2013, kuriuo išdėstomi valstybės narės, atsakingos už trečiosios šalies piliečio arba asmens be pilietybės vienoje iš valstybių narių pateikto tarptautinės apsaugos prašymo nagrinėjimą, nustatymo kriterijai ir mechanizmai (nauja redakcija). [2013] OL L 180/31. 2 straipsnio 1 dalies d) punktas.
[17] Tarybos 2005 m. gruodžio 1 d. direktyva 2005/85/EB, nustatanti būtiniausius reikalavimus dėl pabėgėlio statuso suteikimo ir panaikinimo tvarkos valstybėse narėse. [2005] OL L326/13. 2 straipsnio 1 dalies e) punktas.
[18] *Ibid*., 39 straipsnio 1 dalis.

kuriems iš tikrųjų reikalingas prieglobstis.[19] Europos Sąjunga kurdama vieningą imigracijos ir prieglobsčio politiką tokiu būdu siekia kontroliuoti nelegalių imigrantų, kurie atvyksta į šalį dėl kitų, pavyzdžiui, ekonominių priežasčių, grąžinimą[20].

Taigi, pagal 1951 m. Ženevos konvenciją prieglobsčio prašymo nagrinėjimo sąvoka – procedūra, kurios metu patikrinama, ar konkretus asmuo, siekiantis tarptautinės apsaugos, atitinka 1951 m. Ženevos konvencijos 1 straipsnio A dalyje įtvirtintus reikalavimus. Europos Sąjungos prieglobsčio teisyno tarptautinės apsaugos prašymo nagrinėjimo sąvoka vartojama bendrąja prasme, kadangi ji apima ne tik prieglobsčio prašymų, tačiau ir papildomos apsaugos prašymų nagrinėjimą.

1.2. Prieglobsčio prašymų nagrinėjimo rūšys ir formos

Nei vienas tarptautinės teisės dokumentas, tarp jų ir 1951 m. Ženevos konvencija, nenustato prieglobsčio prašymų nagrinėjimo sistemos. Valstybės turi nusistatyti tokią prieglobsčio prašymų nagrinėjimo sistemą, kuri būti efektyviausia, atsižvelgiant į valstybės administracinę ir konstitucinę sistemą. Taigi, 1951 m. Ženevos Konvencija nedraudžia jokių specifinių prieglobsčio prašymo nagrinėjimo procedūrų, tol kol tokios procedūros yra patikimos užtikrinant pagrindinius pabėgėlių teisės principus[21]. Valstybės, tarp jų ir Europos Sąjungos valstybės narės, susiduriančios su ypatingai dideliais prieglobsčio prašytojų srautais, nusistato supaprastintas ar paspartintas prieglobsčio prašymų nagrinėjimo procedūras, siekiant greičiau išnagrinėti pateiktus prieglobsčio prašymus ir sumažinti augančius administracinius kaštus, skirtus prieglobsčio prašymų nagrinėjimui[22].

Europos Sąjunga, siekdama efektyviai ir sąžiningai išnagrinėti prieglobsčio prašymus, tiek 2005 m. Procedūrų direktyvoje, tiek naujojoje 2013 m. Procedūrų direktyvoje, nustato keletą prieglobsčio nagrinėjimo rūšių. H. Battjes išskiria net penkias skirtingas prieglobsčio nagrinėjimo rūšis nustatytas 2005 m. Procedūrų direktyvoje: įprastinė procedūra, preliminarioji procedūra, įprastinė pasienio procedūra, specialioji pasienio procedūra ir Europos saugios trečiosios šalies procedūra.[23]

Prieglobsčio prašymo nagrinėjimas įprastine tvarka yra vykdomas visais atvejais, kai nėra taikomos kitos specialios procedūros. Įprastinė procedūra (ang. normal procedure – *aut. pastaba*), nustatyta 2005 m. Procedūrų direktyvos 23 straipsnyje (arba 2013 m. Procedūrų

[19] Brochmann, G.; Hammar, T. *Mechanisms of Immigration Control: A Comparative Analysis of European Regulation Policies.* Oxford: Berg, 1999, p. 302-303.
[20] Vadapalas, V. *Tarptautinė teisė*. Vilnius: Eugrimas, 2006, p. 327.
[21] Batjjes, H., *supra* note 8, p. 292.
[22] Oakley, S., *supra* note 1, p. 3.
[23] Batjjes, H., *supra* note 8, p. 297.

direktyvos 31 straipsnyje – *aut. pastaba.),* gali turėti dvi formas: įprastinio nagrinėjimo ir paspartinto (skubos) arba prioritetinio nagrinėjimo[24]. Taigi, nagrinėjimas įprastine tvarka tūrėtų būti taikomas nagrinėjant bet kokius prieglobsčio prašytojų prašymus, bet kokioje teritorijoje (tiek valstybės viduje, tiek pasienyje)[25], o kitos procedūros tūrėtų būti taikomos tik išimtiniais atvejais, esant tam tikroms sąlygoms.

1.2.1. Nagrinėjimas įprastine tvarka

Norint suprasti paspartinto (skubos) nagrinėjimo formos ypatybes, visų pirma, būtina trumpai aptarti nagrinėjimo įprastine tvarka formos pagrindinius bruožus.

Prieglobsčio prašymo nagrinėjimo terminas. Vienas iš pagrindinių požymių, skiriančių įprastinę ir paspartinto nagrinėjimo procedūras, yra prieglobsčio prašymo nagrinėjimo terminas. Tiek 2005 m. Procedūrų direktyvos 23 straipsnio 2 dalyje, tiek 2013 m. Procedūrų direktyvos 31 straipsnio 2 dalyje yra numatyta, jog valstybės užtikrina, kad nagrinėjimo procedūra būtų baigta kuo greičiau. Šis reikalavimas yra taikomas ir nagrinėjant prieglobsčio prašymus įprasta, ir skubos tvarka. Abiejose Procedūrų direktyvose nėra numatyto minimalaus termino per kurį prieglobsčio prašymas turėtų būti išnagrinėtas, tačiau skirtingai nei 2005 m. Procedūrų direktyva, kuri nenustato maksimalaus prieglobsčio procedūros nagrinėjimo termino, 2013 m. Procedūrų direktyvoje numatyta, kad bet kuriuo atveju valstybės narės turi baigti nagrinėjimo procedūrą per 21 mėnesį.[26] Esminis kriterijus į kurį Europos Sąjungos valstybės narės turi atsižvelgti nusistatydamos terminus įprastai ir skubos procedūrai – tinkamo ir išsamaus nagrinėjimo užtikrinimas.[27] Tai reiškia, kad pasirinktas nagrinėjimo terminas negali būti toks trumpas, kad per jį būtų neįmanoma užtikrinti tinkamo ir išsamaus prieglobsčio prašymo nagrinėjimo ir jis darytų neigiamą poveikį prieglobsčio prašymo nagrinėjimo kokybei.

Europos Sąjungos valstybės narės savo nacionalinės teisės aktuose yra įtvirtinusios labai skirtingus terminus skirtus sprendimui priimti, nagrinėjant prieglobsčio prašymus įprastine tvarka. Rumunijoje yra įtvirtintas trumpiausias Europos Sąjungoje – 1 mėnesio terminas, skirtas prieglobsčio prašymų nagrinėjimui įprastine tvarka. Vengrijoje esant šiai nagrinėjimo formai terminas, skirtas prieglobsčio prašymų nagrinėjimui, yra 2,5 mėnesio, Portugalijoje – 2,6 mėnesio, 3 mėnesių terminas įtvirtintas Lietuvoje, Latvijoje, Bulgarijoje ir dar keliose Europos

[24] Batjjes, H., *supra* note 8, p. 298-299.
[25] Batjjes, H., *supra* note 8, p. 303.
[26] Europos Parlamento ir Tarybos 2013 m. birželio 26 d. direktyva 2013/32/ES, dėl tarptautinės apsaugos suteikimo ir panaikinimo bendros tvarkos (nauja redakcija). OL L 180/79. 31 straipsnio 5 dalis.
[27] Tarybos 2005 m. gruodžio 1 d. direktyva 2005/85/EB, nustatanti būtiniausius reikalavimus dėl pabėgėlio statuso suteikimo ir panaikinimo tvarkos valstybėse narėse. [2005] OL L326/13. 23 straipsnio 2 dalis.

Sąjungos valstybėse narėse. Ilgiausią – 6 mėnesių terminą yra pasirinkusi Lenkija, Austrija, Ispanija ir Nyderlandai.[28]

Europos Sąjungos valstybėse narėse skiriasi terminai ir prieglobsčio nagrinėjimo procedūros pratęsimui, vykdant įprastinę prieglobsčio procedūrą. Rumunijoje ir Vengrijoje terminas pats trumpiausias – 1 mėnuo, Lietuvoje ir Bulgarijoje – 3 mėnesiai, Latvijoje terminas siekia net 9 mėnesius. Kai kuriose valstybėse narėse (Austrijoje, Lenkijoje ir kt.) pratęsimo riba nėra nustatyta. Italijoje, skirtingai nei kitose Europos Sąjungos valstybėse narėse, nėra bendro visos procedūros termino, o yra nustatyti konkretūs tam tikrų procedūros etapų terminai.[29]

Taigi, Europos Sąjungos valstybės narės nusistato joms priimtiniausius terminus, per kuriuos įsipareigoja išnagrinėti prieglobsčio prašymus esant įprastai nagrinėjimo procedūrai. Terminai valstybėse narėse yra skirtingi ir vyrauja nuo 1 mėnesio iki 6 mėnesių, tačiau kiekviena valstybė narė, atsižvelgdama į savo administracinę ir teisinę sistemą, turi pasirinkti tokį terminą, kuris nedarytų poveikio tinkamam ir išsamiam prieglobsčio prašymų nagrinėjimui.[30]

Procedūros metu užtikrinamos garantijos. 1951 m. Ženevos konvencijoje kiekvienam asmeniui yra suteikiama teisė prašyti prieglobsčio kitoje šalyje ir įtvirtinamas draudimas valstybėms išsiųsti asmens į šalį, kurioje jam gresia pavojus.[31] Atitinkamai Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 18 straipsnyje yra įtvirtinta teisė į prieglobstį, o 19 straipsnio 2 dalyje įtvirtinta valstybių narių pareiga nepažeisti *non–refoulement* principo. Prieglobsčio prašytojas siekdamas pasinaudoti savo teise į prieglobstį, visų pirma, privalo pagrįsti savo prieglobsčio prašymą. Procedūrines garantijas, kurios yra reikalingos prieglobsčio prašymo pagrindimui, privalo užtikrinti priimančioji valstybė, toks įsipareigojimas kyla iš valstybių pareigos nepažeisti negrąžinimo principo.[32]

2005 m. Procedūrų direktyvos preambulėje teigiama: „šioje direktyvoje gerbiamos pagrindinės žmogaus teisės ir laikomasi principų, kurie pirmiausia yra pripažinti Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijoje“[33]. 2005 m. Procedūrų direktyvos 23 straipsnyje 1 dalyje ir 2013 m. Procedūrų direktyvos 31 straipsnio 1 dalyje taip pat įtvirtintas reikalavimas svarstyti prašymus vadovaujantis II skyriuje įtvirtintais principais ir garantijomis. Tiek 2005 m. Procedūrų direktyvoje, tiek 2013 m. Procedūrų direktyvoje yra įtvirtintos esminės procedūrinės garantijos,

---

[28] Komisijos ataskaita Europos Parlamentui ir Tarybai dėl 2005 m. gruodžio 1 d. direktyvos 2005/85/EB, nustatančios būtiniausius reikalavimus dėl pabėgėlio statuso suteikimo ir panaikinimo tvarkos valstybėse narėse, taikymo. [interaktyvus]. Briuselis, 2010, KOM(2010), 465 galutinis. [žiūrėta 2014-10-10]. <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/lt/txt/html/?uri=celex:52010dc0465&from=en>.

[29] *Ibid*.

[30] Tarybos 2005 m. gruodžio 1 d. direktyva 2005/85/EB, nustatanti būtiniausius reikalavimus dėl pabėgėlio statuso suteikimo ir panaikinimo tvarkos valstybėse narėse. [2005] OL L326/13. 23 straipsnio 2 dalis.

[31] Vysockienė, L. *Pabėgėlių teisė*. *supra* note 7, p. 47.

[32] Goodwin-Gill, Guy S. Non-Refoulement and the New Asylum Seekers. *Immigration and Nationality Law Review*. 1988. Vol. 1988, p. 390.

[33] Tarybos 2005 m. gruodžio 1 d. direktyva 2005/85/EB, nustatanti būtiniausius reikalavimus dėl pabėgėlio statuso suteikimo ir panaikinimo tvarkos valstybėse narėse. [2005] OL L326/13. Preambulės 8 dalis.

be kurių prieglobsčio prašytojas negalėtų įgyvendinti savo pagrindinės pareigos – pagrįsti prieglobsčio prašymą.

Prieglobsčio prašytojas, stengdamasis pagrįsti savo prieglobsčio prašymą, turi turėti galimybę pasinaudoti šiomis pagrindinėmis procedūrinėmis garantijomis:

1) informavimu apie prieglobsčio procedūrą – prieglobsčio prašytojas turi gauti visą reikalingą informaciją apie prieglobsčio procedūrą (jam suprantama kalba), kad galėtų tinkamai pasinaudoti savo teisėmis ir įgyvendinti pareigas[34];

2) teise į vertėją – prieglobsčio prašytojas turi turėti galimybę komunikuoti jam suprantama kalba (bent asmeninio pokalbio metu)[35];

3) teise pasinaudoti teisine pagalba – galimybe pasinaudoti profesionalaus teisininko pagalba ir pasitarti. Savo lėšomis prieglobsčio prašytojas gali pasinaudoti šia garantija visose procedūros etapuose[36], valstybės lėšomis – gali būti tokia teisė apribota, pavyzdžiui, laiko, lėšų ar procedūrinių instancijų, atžvilgiu[37];

4) teise į asmeninį pokalbį – galimybe prieglobsčio prašytojui teikti paaiškinimus ir pagrįsti prieglobsčio prašymą. Ši procedūrinė garantija įprasto nagrinėjimo metu, skirtingai nei esant paspartintai (skubiai) prieglobsčio procedūrai, yra užtikrinama visada. Esant paspartintam nagrinėjimui valstybė narė gali taikyti išimtį ir asmeninio pokalbio nevykdyti[38], tačiau pradėjus taikyti 2013 m. Procedūrų direktyvą ši išimtis nebegalės būti taikoma;

5) teise į veiksmingą teisinę gynybą – galimybe apskųsti priimtą neigiamą pirmosios instancijos sprendimą dėl prieglobsčio suteikimo[39].

Taigi, kiekvienas prieglobsčio prašytojas turi turėti galimybę pasinaudoti šiomis esminėmis procedūrinėmis garantijomis. Visos šios garantijos (įtvirtintos Procedūrų direktyvų II skyriuose) yra vienodai taikomos tiek nagrinėjant prašymus įprastine, tiek skubos tvarka, tačiau esant paspartintai prieglobsčio procedūrai valstybės narės gali taikyti asmeninio pokalbio išimtį. Išimtis dėl asmeninio pokalbio galės būti taikoma valstybių narių tik 2005 m. Procedūrų direktyvos galiojimo laikotarpiu.

[34] Tarybos 2005 m. gruodžio 1 d. direktyva 2005/85/EB, nustatanti būtiniausius reikalavimus dėl pabėgėlio statuso suteikimo ir panaikinimo tvarkos valstybėse narėse. [2005] OL L326/13. 10 straispnio 1 dalies a) punktas.
[35] *Ibid*., 10 straipsnio 1 dalies b) punktas.
[36] *Ibid*., 15 straipsnio 1 dalis.
[37] *Ibid*., 15 straipsnio 2 dalis ir 5 dalis.
[38] *Ibid*., 12 straipsnio 2 dalies c) punktas.
[39] *Ibid*., 39 straipsnio 1 dalis.

1.2.2. Nagrinėjimas skubos (paspartinta) tvarka

Trumpai susipažinę su įprastine prieglobsčio prašymų nagrinėjimo forma, toliau šiame poskyryje nagrinėsime būtent prieglobsčio prašymų nagrinėjimo paspartinta (skubos) tvarka formos atsiradimo priežastis, raidą, sąvoką ir esminius bruožus.

1.2.2.1. Atsiradimo priežastys ir raida

Svarstymai, kad kai kuriems prieglobsčio prašytojams nereikia skirti standartinės (pilnos) prieglobsčio prašymo nagrinėjimo procedūros Europoje atsirado 1980 m., kadangi tuo metu Europoje buvo pateikta ypatingai daug prieglobsčio prašymų lyginant su ankstesniais metais. Didžioji dauguma valstybių manė, kad didelė dalis prieglobsčio prašytojų siekia ne tarptautinės apsaugos, bet tiesiog ieško geresnio gyvenimo ar siekia ekonominės naudos.[40] Egzistuojant šiam požiūriui paskutiniajame XX amžiaus dešimtmetyje, ypatingai Europos Bendrijoje, išryškėjo nauja migracijos politika, kuria buvo siekiama riboti didėjančius prieglobsčio prašytojų srautus ir nustatyti tokius prašymų nagrinėjimo procedūrų mechanizmus, kurie neleistų piknaudžiauti prieglobsčio procedūromis.[41] Be abejo, tokio požiūrio atsiradimą paskatino ir sparčiai augantys administraciniai kaštai skirti ne tik prieglobsčio prašytojų materialiniam aprūpinimui, bet ir kuriant naują prieglobsčio sistemą. Didėjantis prieglobsčio prašytojų srautas reikalavo daugiau šioje srityje dirbančių specialistų, vertėjų ir kitų darbuotojų. Prieglobsčio prašytojai taip pat pradėjo reikalauti iš valstybių greitesnio jų likimo sprendimo, nes sprendimo tekdavo laukti ilgai.[42]

XX amžiaus aštuntojo dešimtmečio pradžioje Europos Bendrijoje prasidėjusi vadinamoji prieglobsčio krizė „sprogo“ šio dešimtmečio pabaigoje.[43] 1990 m. vienas iš svarbiausių politinių klausimų Vakarų Europoje tapo kaip sustabdyti taip progresyviai augantį prieglobsčių prašytojų skaičių.[44] Prasidedant 1990 m. Vokietija, Prancūzija, Jungtinė Karalystė ir kai kurios kitos Europos valstybės susidūrė su tokiais dideliais prieglobsčio prašytojų srautais, jog didžioji dalis teisėkūros buvo skirta būtent sukontroliuoti nesustabdomai didėjantį prieglobsčio prašytojų skaičių. Daugėjo ir valstybių, kurios pradėjo rodyti iniciatyvą pagreitinti

[40] Oakley, S., *supra* note 1, p. 2.
[41] Biekša L., Siniovas V. „Sąžiningos ir veiksmingos prieglobsčio procedūros beieškant: Lietuvos pastangos įgyvendinti Tarybos direktyvą 2005/85/EB“. *Etniškumo studijos 2013/1*, 2013, p. 41.
[42] Oakley, S., *supra* note 1 p. 2.
[43] Ucarer, E. M.; Puchala, D. J. *Immigration into Western Societies: Problems and Policies*. London /Washington: Pinter, 1997, p. 286.
[44] Castles, S. Miller, M. J. *The Age of Migration. International Population Movements in the Modern World.* Fourth edition. New York/London: The Guilford Press, 2009, p. 188.

prašymų nagrinėjimo procesą tiems prašymams, kurie pirminėje stadijoje gali būti identifikuoti kaip nepagrįsti.[45]. 1992 m. įvyko Europos Bendrijos valstybių narių ministrų, atsakingų už imigraciją, susitikimas, kurio rezultatas buvo 1992 m. Londono rezoliucijos priėmimas. 1992 m. Londono rezoliucijoje buvo nustatyta keturiolika pagrindų, kuriais remiantis buvo galima paspartinti prieglobsčio prašymų nagrinėjimo procedūrą, vienas iš jų – pripažinus prašymą akivaizdžiai nepagrįstu. Valstybės narės rezoliucijoje išdėstytus principus turėjo inkorporuoti į nacionalinę teisę iki 1995 m. sausio 1 d. Daugiausiai su dideliais prieglobsčio prašytojų srautais susidūrusios valstybės narės, tokios kaip Prancūzija, Jungtinė Karalystė ir Vokietija pirmosios savo nacionalinėje teisėje įtvirtino paspartintas prieglobsčio prašymų nagrinėjimo procedūras. 2005 m. visos Europos Sąjungos valstybės narės savo nacionaliniuose įstatymuose buvo numačiusios skubias prieglobsčio nagrinėjimo procedūras.[46]

1.2.2.2. Paspartinto ir prioritetinio nagrinėjimo santykis

Nagrinėjimo paspartinta (skubos) tvarka sąvoka nėra įtvirtinta nei tarptautinėje teisėje nei Procedūrų direktyvose. Tradiciškai yra suprantama, kad paspartinto nagrinėjimo metu prieglobsčio prašymai yra nagrinėjami žymiai greičiau nei esant įprastai nagrinėjimo formai.[47] Paspartinto nagrinėjimo procedūra, daugelyje Europos Sąjungos valstybių narių, yra naudojama nagrinėjant prašymus, kurie iš anksto, iki juos išnagrinėjus iš esmės manoma, jog yra akivaizdžiai nepagrįsti.[48]

Reikia nesutapatinti paspartinto (skubaus) nagrinėjimo su prioritetiniu nagrinėjimu. Remiantis 2013 m. Europos prieglobsčio paramos biuro kasmetine ataskaita apie prieglobsčio padėtį Europos Sąjungoje, paspartinto nagrinėjimo metu yra trumpesni terminai priimant sprendimą pirmojoje (administracinėje) instancijoje ir taikomi trumpesni terminai paduodant apeliacinį skundą. Tuo tarpu prioritetinio nagrinėjimo metu prieglobsčio prašymai nagrinėjami pirmiau tų prašymų, kurie buvo pateikti ankščiau, tačiau nenukrypstant nuo įprastai procedūrai taikomų terminų, pagrindinių principų ir garantijų. [49] Prioritetinės procedūros taikomos vadinamoms „jautrioms byloms“, pavyzdžiui, kai prieglobsčio prašytojas patyrė seksualinę

[45] Clayton, G. *Textbook on Immigration and Asylum Law*. Third edition. Oxford: Oxford University Press, 2012, p. 13-14.
[46] Oakley, S., *supra* note 1, p. 2.
[47] Oakley, S., *supra* note 1, p. 3.
[48] Reneman, M. Speedy asylum procedures in the EU: Striking a Fair Balance Between the Need to Process Asylum Cases Efficiently and the Asylum Applicant‘s EU Right to an Effective Remedy. *International Journal of Refugee Law*. 2013, Vol. 25, No 4, p. 717.
[49] European Asylum Support Office. *Anual Report Situacion of Asylum in the European Union 2013* [interaktyvus]. Luxembourg, 2014, p. 83 [žiūrėta 2014-10-15]. < http://easo.europa.eu/wp-content/uploads/EASO-AR-final.pdf>.

prievartą ar yra nepilnametis, siekiant, kad jos būtų kuo greičiau išnagrinėtos ir prašytojas patirtų kuo mažiau nepatogumų.[50]

Galime pastebėti, kad 2013 m. Procedūrų direktyvos preambulės (19) punkte yra įtvirtintas labai panašus reikalavimas paspartinti procedūrą: „siekdamos tam tikrais atvejais sutrumpinti bendrą procedūros trukmę, valstybės narės turėtų turėti lankstumo atsižvelgdamos į savo nacionalines reikmes teikti pirmenybę bet kurio prašymo nagrinėjimui kitų, anksčiau pateiktų prašymų atžvilgiu, nenukrypdamos nuo įprastai taikomų procesinių terminų, principų ir garantijų“. [51] Taikant prioritetinį nagrinėjimą sprendimai dėl tarptautinės apsaugos turi būti priimami kuo skubiau, tačiau privaloma laikytis tinkamo ir išsamaus nagrinėjimo reikalavimo.[52]

Taigi, skirtingai nei esant prioritetinei procedūrai, kai prašymas nagrinėjimas paspartinta (skubos) tvarka, iš anksto yra manoma, kad prieglobsčio prašymas yra akivaizdžiai nepagrįstas ir dėl jo bus priimtas neigiamas sprendimas. Prioritetinė procedūra taikoma, kai manoma, kad prašymas yra pagrįstas ir dėl susiklosčiusių konkrečių aplinkybių reikia, kad jis būtų išnagrinėtas pirmiau kitų prašymų.

1.2.2.3. Paspartinto nagrinėjimo esmė ir pagrindiniai bruožai

Šiame poskyryje bus trumpai aptariami pagrindiniai paspartinto nagrinėjimo požymiai, kurie išskiria šią nagrinėjimo formą nuo įprastinės, ir taip bus atskleista paspartinto nagrinėjimo esmė.

Vienas iš pagrindinių požymių išskiriantis paspartintą nagrinėjimą yra jo terminas (pirmojoje instancijoje). Procedūrų direktyvos nenumato minimalaus termino per kurį prieglobsčio prašymas turi būti išnagrinėtas. 2013 m. Procedūrų direktyvos preambulės (20) punkte yra bandymas apibūdinti skubios nagrinėjimo procedūros trukmę atsižvelgiant į šiuos kriterijus: „valstybės narės turėtų galėti paspartinti nagrinėjimo procedūrą, visų pirma nustatydamos trumpesnius, bet pagrįstus, terminus tam tikriems procesiniams veiksmams, nedarant poveikio tinkamam ir išsamiam nagrinėjimui ir prašytojo veiksmingai galimybei naudotis šios direktyvoje numatytais pagrindiniais principais ir garantijomis“. [53] Taigi, paspartinto nagrinėjimo terminas turi būti: 1) trumpesnis, bet nedarantis poveikio jo tinkamam ir

[50] European Council On Refugees And Exiles. *Comments From The European Council on Refugees and Exiles on the Amended Commission Proposal to recast the Asylum Procedures Directive (Com(2011) 319 Final)* [interaktyvus]. 2011, p. 28-29 [žiūrėta 2014-10-20]. <http://www.ecre.org/component/downloads/downloads/273.html.>.

[51] Europos Parlamento ir Tarybos 2013 m. birželio 26 d. direktyva 2013/32/ES, dėl tarptautinės apsaugos suteikimo ir panaikinimo bendros tvarkos (nauja redakcija). OL L 180/79. Preambulės 19 dalis.

[52] *Ibid*., preambulės 18 punktas.

[53] *Ibid*., preambulės 20 punktas.

išsamiam išnagrinėjimui; 2) jo trukmė negali daryti poveikio (apsunkinti) prieglobsčio prašytojo galimybėmis būtent veiksmingai, o ne *de jure* pasinaudoti direktyvos II skyriuje numatytais pagrindiniais principais ir garantijomis.

Įdomu yra tai, kad kiekviena valstybė narė labai skirtingai įsivaizduoja per kokį terminą galima tinkamai ir išsamiai išnagrinėti prieglobsčio prašymą, todėl pagreitintos nagrinėjimo procedūros terminai valstybėse narėse skiriasi nuo keletos dienų iki keletos mėnesių. Reikia pažymėti, kad Lietuvoje įtvirtintas 48 valandų (su galimybe pratęsti iki 7 dienų)[54] terminas yra vienas trumpiausių Europos Sąjungoje. Bulgarijoje, Rumunijoje, Jungtinėje Karalystėje ir Maltoje terminas išnagrinėti prieglobsčio prašymą yra 3 dienos, Latvijoje siekia 10 darbo dienų. Ilgiausi terminai yra Čekijoje, Lenkijoje – 1 mėnuo, Slovakijoje ir Liuksemburge – 2 mėnesiai, Austrijoje net 3 mėnesiai. Europos Sąjungoje yra valstybių narių, pavyzdžiui, Švedija ir Slovėnija, kurios nėra nustačiusios jokių oficialių terminų.[55]

Taigi, kartais susidaro paradoksiška situacija, nes kai kuriose valstybėse narėse laiko terminai, nagrinėjant prašymą įprastine forma, tampa vienodi ar net trumpesni už kitose valstybėse narėse taikomus pagreitintos procedūros terminus.[56] Tokia paradoksiška situacija yra susidariusi Lietuvos ir Austrijos atžvilgiu. Lietuvoje įtvirtintas įprastos procedūros, o Austrijoje – paspartintos procedūros, terminas yra vienodas – 3 mėnesiai.

Antras svarbus požymis apibūdinantis pagreitintą nagrinėjimo procedūrą yra neigiamo sprendimo apskundimo apeliacine tvarka laikotarpis ir kiti apeliacinės procedūros elementai. Nagrinėjant prieglobsčio prašymus pagreitinta tvarka valstybės narės gali nusistatyti ne tik trumpesnius terminus prašymo nagrinėjimui pirmojoje instancijoje (lyginant su įprastine tvarka), bet ir trumpesnius terminus neigiamo sprendimo apskundimui apeliacine tvarka. Kai kurios valstybės narės neigiamo sprendimo apskundimui, išnagrinėjus prašymą iš esmės pagreitinta tvarka, taiko labai trumpus terminus.[57] Nyderlanduose išnagrinėjus prieglobsčio prašymą skubos tvarka neigiamo sprendimo apskundimo terminas yra tik 24 valandos, kai tuo tarpu išnagrinėjus įprastine tvarka – 4 savaitės.[58] Jungtinėje Karalystėje išnagrinėjus prieglobsčio prašymą skubos tvarka prieglobsčio prašytojas gali jį apskųsti per 2

[54] Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro 2004 m. lapkričio 15 d. įsakymas Nr. 1V-361 Dėl Užsieniečių prašymų suteikti prieglobstį nagrinėjimo, sprendimų priėmimo ir jų vykdymo tvarkos aprašo patvirtinimo. *Valstybės žinios.* 2004, Nr. 168-6196. 18 punktas.

[55] Komisijos ataskaita Europos Parlamentui ir Tarybai dėl 2005 m. gruodžio 1 d. direktyvos 2005/85/EB, nustatančios būtiniausius reikalavimus dėl pabėgėlio statuso suteikimo ir panaikinimo tvarkos valstybėse narėse, taikymo. [interaktyvus]. Briuselis, 2010, KOM(2010), 465 galutinis. [žiūrėta 2014-10-10]. <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/lt/txt/html/?uri=celex:52010dc0465&from=en>.

[56] Reneman, M., *supra* note 48, p. 721.

[57] Reneman, M., *supra* note 48, p. 721.

[58] IGC. *Asylum Procedures. Report on Policies and Practices in IGC Participating States* [interaktyvus]. 2009, p. 241. [žiūrėta 2014-11-27]. <http://www.igc-publications.ch/pdf/IGC_AsylumProcedures_2009_Bluebook.pdf>.

dienas[59], išnagrinėjus įprasta tvarka: jeigu asmuo buvo sulaikytas – per 5 dienas, jeigu nebuvo sulaikytas – 10 dienų[60]. Vokietijoje sprendimo apskundimo terminai ilgesni, tačiau išnagrinėjus skubos tvarka apskundimo terminas yra du kartus trumpesnis nei įprastine tvarka.[61]

Reikia pažymėti, kad neigiamo sprendimo apskundimo terminas turi būti toks, kad prieglobsčio prašytojas galėtų *de facto* pasinaudoti teise į veiksmingą gynybos priemonę.[62] Tai reiškia, kad per nustatytą terminą prieglobsčio prašytojas turi galėti tinkamai pasiruošti bylos nagrinėjimui apeliacinėje instancijoje. Neigiamo sprendimo apskundimo terminas negali būti toks trumpas, kad trukdyti pasinaudoti teise į veiksmingą teisinę gynybą.[63]

Kitas svarbus apeliacinės procedūros elementas yra apeliacinių instancijų ribojimas skundžiant sprendimus, išnagrinėtus skubos tvarka. Tai reiškia, kad jeigu valstybėje yra dvipakopė apeliacinė sistema, valstybė gali numatyti, kad prieglobsčio prašymus, išnagrinėtus skubos tvarka, galima skųsti tik pirmojoje apeliacinėje instancijoje.[64]

Labai svarbus aspektas yra ir tai, kad prieglobsčio prašymai, kurie pirmojoje instancijoje buvo išnagrinėti skubos tvarka, apeliacijos metu gali netekti automatinio suspensyvinio poveikio. Pavyzdžiui, Nyderlanduose, Jungtinėje Karalystėje ir Prancūzijoje apeliacinės procedūros metu automatinio suspensyvinio poveikio nėra. [65] Plačiau apie automatinio suspensyvinio poveikio neužtikrinimą prieglobsčio prašytojams apeliacinės procedūros metu *non–refoulement* principo šviesoje, kalbėsime kitame šio darbo poskyryje.

Kitas esminis požymis yra pagrindai, kuriais remiantis prieglobsčio prašymas gali būti nagrinėjimas paspartinta tvarka. 2005 m. Procedūrų direktyvoje yra įtvirtinta, kad valstybės narės gali paspartinti bet kurį prieglobsčio prašymą, vykdant II skyriuje apibrėžtus pagrindinius principus ir garantijas. Tai reiškia, kad 2005 m. Procedūrų direktyvos 23 straipsnio 4 dalyje nurodyti atvejai, kuriais remiantis gali būti taikoma paspartinta nagrinėjimo procedūra, yra tik pavyzdžiai, o ne baigtinis sąrašas.[66] Tuo tarpu 2013 m. Procedūrų direktyvoje nustatomas baigtinis dešimties pagrindų sąrašas kuomet nagrinėjimas gali būti paspartintas. 2013 m.

---

[59] IGC. *Asylum Procedures. Report on Policies and Practices in IGC Participating States* [interaktyvus]. 2009, p. 367. [žiūrėta 2014-11-27]. <http://www.igc-publications.ch/pdf/IGC_AsylumProcedures_2009_Bluebook.pdf>.
[60] *Ibid*, p. 370.
[61] *Ibid*, p. 172.
[62] Europos Parlamento ir Tarybos 2013 m. birželio 26 d. direktyva 2013/32/ES, dėl tarptautinės apsaugos suteikimo ir panaikinimo bendros tvarkos (nauja redakcija). OL L 180/79. 39 straipnis.
[63] UNHCR research project on the application of key provisions of the Asylum Procedures Directive in selected Member States. *Improving Asylum Procedures: Comparative Analysis and Recommendations for Law and Practice. Key Findings and Recommendations* [interaktyvus]. 2010, p. 53, 88-85 [žiūrėta 2014-11-02] <http://www.refworld.org/docid/4bab55752.html>.
[64] Byla C-69/10. *Brahim Samba Diouf prieš Ministre du Traivail, de l'Emploi de I'Immigration* [2011] ETA I-07151. 69 pnk.
[65] Komisijos ataskaita Europos Parlamentui ir Tarybai dėl 2005 m. gruodžio 1 d. direktyvos 2005/85/EB, nustatančios būtiniausius reikalavimus dėl pabėgėlio statuso suteikimo ir panaikinimo tvarkos valstybėse narėse, taikymo. [interaktyvus]. Briuselis, 2010, KOM(2010), 465 galutinis. [žiūrėta 2014-10-10]. <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/lt/txt/html/?uri=celex:52010dc0465&from=en>.
[66] Batjjes, H., *supra* note 8, p 299.

Procedūrų direktyvos preambulės (20) punkte yra įsakmiai nurodoma, kad paspartinto nagrinėjimo procedūra gali būti taikoma „griežtai apibrėžtais atvejais“.[67]

Europos Sąjungos valstybės narės savo praktikoje paspartintas prieglobsčio procedūras taiko dėl įvairių priežasčių, dažnai nukrypdamos nuo 2005 m. Procedūrų direktyvos 23 straipsnio 4 dalyje įtvirtintų tiksliai apibrėžtų formuluočių. Pavyzdžiui Suomijoje, vienas iš atvejų, kada prieglobsčio prašymai gali būti laikomi akivaizdžiai nepagrįstais ir jiems taikomos skubos procedūros yra tokie, kuriuose nėra nurodytų jokių pagrindų dėl apsaugos suteikimo arba prieš asmens grąžinimą.[68] Vokietijoje – kai yra visiškai aišku, kad prieglobsčio prašymas buvo pateiktas su tikslu atvykti į šalį dėl ekonominių ar kitų priežasčių.[69] Graikijoje prieglobsčio prašymas gali būti nagrinėjimas paspartinta procedūra, jeigu buvo pateiktas pasienyje, jūrų ar oro uoste, taip pat, jeigu prieglobsčio prašytojas atvyko į šalį be tinkamo leidimo ar atidėjo prieglobsčio prašymo pateikimą, atvykęs į šalį be leidimo.[70] Lietuvoje viena iš priežasčių, kada prieglobsčio prašymas yra akivaizdžiai nepagrįstas ir nagrinėjimas skubos tvarka, yra jeigu jis paremtas apgaule arba piktnaudžiaujant prieglobsčio suteikimo tvarka.[71]

Taigi, Europos Sąjungos valstybės narės taiko paspartintas prieglobsčio procedūras esant labai įvairiems pagrindams, įtvirtintiems nacionalinėje teisėje. Valstybės narės gali taikyti paspartintas prieglobsčio procedūras visiems prieglobsčio prašymams be išimties, kadangi 2005 m. Procedūrų direktyvoje pateiktas sąrašas nėra baigtinis. Nuo 2015 m. liepos 21 d. pradėjus taikyti 2013 m. Procedūrų direktyvą valstybės narės galės taikyti pagreitintą prašymų nagrinėjimo procedūrą tik esant vienam iš dešimties pagrindų nurodytų šios direktyvos 31 straipsnio 8 dalyje.

---

[67] Europos Parlamento ir Tarybos 2013 m. birželio 26 d. direktyva 2013/32/ES, dėl tarptautinės apsaugos suteikimo ir panaikinimo bendros tvarkos (nauja redakcija). OL L 180/79. Preambulės 20 punktas.

[68] Komisijos ataskaita Europos Parlamentui ir Tarybai dėl 2005 m. gruodžio 1 d. direktyvos 2005/85/EB, nustatančios būtiniausius reikalavimus dėl pabėgėlio statuso suteikimo ir panaikinimo tvarkos valstybėse narėse, taikymo. [interaktyvus]. Briuselis, 2010, KOM(2010), 465 galutinis. [žiūrėta 2014-10-10]. <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/lt/txt/html/?uri=celex:52010dc0465&from=en>.

[69] *Ibid*.

[70] *Ibid*.

[71] Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro 2004 m. lapkričio 15 d. įsakymas Nr. 1V-361 Dėl Užsieniečių prašymų suteikti prieglobstį nagrinėjimo, sprendimų priėmimo ir jų vykdymo tvarkos aprašo patvirtinimo. *Valstybės žinios.* 2004, Nr. 168-6196. 66 punktas.

2. PRIEGLOBSČIO PRAŠYMŲ NAGRINĖJIMO SKUBOS TVARKA REGLAMENTAVIMAS

Šiame skyriuje bus aptarti prieglobsčio procedūroms keliami standartai, reikšmingi nagrinėjant prieglobsčio prašymus skubos tvarka. Iš pradžių bus aptarti esminiai tarptautiniai standartai, kylantys iš 1951 m. Konvencijos dėl pabėgėlių statuso ir Europos Žmogaus Teisių Konvencijos, po to Europos Sąjungos prieglobsčio teisyno reikalavimai, kylantys iš pirminės ir antrinės Europos Sąjungos teisės.

2.1. Tarptautiniai standartai reglamentuojantys prieglobsčio procedūras

2.1.1. Reikalavimai, kylantys iš 1951 m. Konvencijos dėl pabėgėlių statuso

1951 m. Ženevos konvencija nors tiesiogiai ir nereglamentuoja prieglobsčio prašymų nagrinėjimo procedūrų, tačiau joje įtvirtinti pagrindiniai tarptautinės pabėgėlių teisės principai netiesiogiai nustato prieglobsčio procedūroms taikomus standartus. Kadangi Europos Sąjungos prieglobsčio teisynas yra parengtas remiantis 1951 m. Ženevos konvencijos nuostatomis[72], tai Europos Sąjunga, pripažinusi šią tarptautinę sutartį teisiškai reikšminga, privalo suderinti savo teisės aktų nuostatas su konvencijoje įtvirtintais principais.[73]

1951 m. Ženevos konvencijoje yra įtvirtinta valstybių dalyvių pareiga bendradarbiauti su JTVPK. Be to 1951 m. Ženevos konvencijos aiškinimui dažnai naudojami JTVPK ir JTVPK Vykdomojo komiteto priimti dokumentai. Nors JTVPK priimti dokumentai neturi privalomojo pobūdžio, tačiau jie gali padėti valstybėms dalyvėms geriau suprasti konvencijos prasmę. JTVPK Vykdomojo komiteto išvados taip pat yra rekomendacinio pobūdžio, tačiau dažniausiai jos yra priimamos vienbalsiai, todėl galima teigti, kad jos atspindi bendrą valstybių dalyvių susitarimą ir gali būti konvencijos aiškinimo priemone.[74]

Taigi, kitame poskyryje bus aptartas pagrindinis tarptautinės pabėgėlių teisės principas – *non–refoulement* ir jo įtaka prieglobsčio procedūroms, bei JTVPK priimti dokumentai, nustatantys prieglobsčio procedūroms taikytinus esminius tarptautinius standartus.

[72] Tarybos 2005 m. gruodžio 1 d. direktyva 2005/85/EB, nustatanti būtiniausius reikalavimus dėl pabėgėlio statuso suteikimo ir panaikinimo tvarkos valstybėse narėse. [2005] OL L326/13. Preambulės 2 punktas.
[73] Katuoka, S. Europos Sąjungos teisės Ir tarptautinės teisės santykio klausimu. *Jurisprudencija*. 2013, 20(3), p. 853.
[74] Biekša, L. *Pabėgėlio sąvokos problemos 1951 m. konvencijoje dėl pabėgėlių statuso ir Europos sąjungos direktyvoje 2004/83/EB.* Daktaro disertacija. Socialiniai mokslai (teisė). Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2008, p. 33-34.

2.1.1.1. *Non–refoulement* principas

1951 m. Ženevos konvencijos 33 straipsnio 1 dalyje nustatyta: „nė viena Susitariančioji valstybė jokiu būdu neišsiunčia ir negrąžina pabėgėlio į šalį, kur jo gyvybei ar laisvei grėstų pavojus dėl rasės, religijos, pilietybės, priklausymo tam tikrai socialinei grupei ar dėl politinių pažiūrų“.[75] Šio principo esmė yra draudimas išsiųsti asmenį iš valstybės teritorijos arba grąžinti jį į valstybę, kurioje jam gali grėsti pavojus. *Non–refoulement* principas yra kertinis pabėgėlių apsaugos elementas[76] ir reikšmingiausias pabėgėlių teisės principas, laikomas tarptautinės paprotinės teisės dalimi.[77] Yra autorių manančių, kad *non–refoulement* principas yra *ius cogens* norma.[78]

Negrąžinimo principas gali būti suprantamas siaurąja ir plačiąja prasmėmis. Siaurąja prasme suprantamas taip kaip yra suformuluotas tiesiogiai 1951 m. Ženevos konvencijoje, o plačiąja prasme – kai yra įtvirtintas netiesiogiai ir apima kitus žmogaus teisių pažeidimus, pavyzdžiui, kankinimų, nežmoniško, žeminančio elgesio ir baudimo draudimą.[79] Negrąžinimo principas yra tiesiogiai įtvirtintas ne tik 1951 m. Ženevos konvencijoje, bet ir 1984 m. Konvencijoje prieš kankinimus ir kitokį žiaurų, nežmonišką ar žeminantį elgesį bei baudimą[80], Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijoje[81] bei kituose tarptautiniuose ir regioniniuose dokumentuose. Netiesiogiai šį principą įtvirtina EŽTK 3 straipsnis, kurio taikymo apimtį ir svarbą, nagrinėjant prieglobsčio prašymus, aptarsime plačiau vėlesniuose skyriuose.

Valstybė yra atsakinga už negrąžinimo principo pažeidimą ne tik tiesioginiais veiksmais išsiuntusi ar grąžinusi asmenį į valstybę, kurioje jam gresia pavojus, bet ir netiesioginiais veiksmais, kai jos teisinė ar administracinė sistema nesugeba ar negali suteikti asmeniui esminių garantijų, nustatytų pagal tarptautinius standartus.[82] Nors 1951 m. Ženevos konvencija ir nesustato sąlygų prieglobsčio procedūroms, tačiau negrąžinimo principo turinys neleidžia valstybei dalyvei nusistatyti tokių prieglobsčio procedūrų, kurios nesuteiktų prieglobsčio prašytojui pakankamos galimybės pagrįsti prieglobsčio prašymą ir taip atsirastų rizika išsiųsti asmenį, kuriam reikalinga tarptautinė apsauga.[83] Valstybės turi organizuoti taip prieglobsčio nagrinėjimo procedūras, kad išsiuntimo rizika į šalį, kurioje prieglobsčio prašytojas gali būti

[75] 1951 m. konvencija dėl pabėgėlių statuso. *Valstybės žinios*. 1997, Nr. 12-227. 33 straipsnis 1 dalis.
[76] Vysockienė, L. Asmens negrąžinimo principas, jo vieta Lietuvos teisės sistemoje ir taikymo problemos. *Teisė*. 2000, (34), p. 58.
[77] Vysockienė, L. *Pabėgėlių teisė. supra* note 7, p. 47.
[78] Allain, J. The jus cogens nature of non-refoulement. *International Journal of Refugee Law*. 2002, Vol. 13, p. 26.
[79] Vysockienė, L. Asmens negrąžinimo principas, jo vieta Lietuvos teisės sistemoje ir taikymo problemos., *op. cit.*, p. 65.
[80] Vysockienė, L. Asmens negrąžinimo principas, jo vieta Lietuvos teisės sistemoje ir taikymo problemos., *op. cit.*, p. 59.
[81] Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartija. [2010] OL C 83/389. 19 straipsnis.
[82] Goodwin-Gill, Guy S., *supra* note 32, p. 390.
[83] Batjjes, H., *supra* note 8, p. 293.

kankinamas, būtų kiek įmanoma mažesnė. [84] Geriausia valstybių praktika, nagrinėjant prieglobsčio prašymus, yra tokia, kurios metu yra analizuojamos kiekvieno prieglobsčio prašytojo specifinės aplinkybės individualiai, taip užtikrinant pagarbą tarptautinės apsaugos principams, tarp jų ypatingą dėmesį suteikiant *non–refoulement* principui.[85]

Taigi, negrąžinimo principo užtikrinimas yra esminis kriterijus, vertinant prieglobsčio procedūros efektyvumą, sąžiningumą ir objektyvumą. Šis principas yra ypatingai objektyvus kriterijus vertinant paspartintas (skubos) nagrinėjimo procedūras, kadangi leidžia įvertinti esminius šios procedūros požymius ir *de facto* suteikiamas galimybes prieglobsčio prašytojui pagrįsti savo prieglobsčio prašymą, teisingumo ir efektyvumo principų kontekste.

2.1.1.2. 1977 m. JTVPK Vykdomojo komiteto standartai

1977 m. JTVPK Vykdomasis komitetas dvidešimt aštuntojoje sesijoje nustatė rekomendacinius kriterijus prieglobsčio procedūroms. JTVPK Vykdomasis komitetas išskyrė septynis esminius kriterijus:

1) pareigūnai, kurie susiduria su prieglobsčio prašytojais pasienyje ar valstybės teritorijoje, turi elgtis taip, kad nepažeistų negrąžinimo principo ir perduoti prašymą svarstyti kompetentingai institucijai, jie turi turėti specifinių žinių ir aiškias instrukcijas, kaip elgtis su asmenis prašančiais prieglobsčio, pagal atitinkamas tarptautines sutartis;

2) prieglobsčio prašytojas turi būti informuotas apie taikomą prieglobsčio procedūrą;

3) valstybė turi turėti aiškiai identifikuojamą instituciją, kuri nagrinėja prieglobsčio prašymus ir priima pirmosios instancijos sprendimus;

4) prieglobsčio prašytojas turi turėti galimybę pasinaudoti reikiamomis paslaugomis, tarp jų ir vertėjų. Taip pat turi būti tinkamai informuota apie galimybę susitikti su JTVPK atstovu;

5) jeigu prieglobsčio prašytojui suteikiamas pabėgėlio statusas, jis turi būti nedelsiant informuotas ir supažindintas su dokumentais, nustatančiais jo pabėgėlio statusą;

6) jeigu dėl prieglobsčio prašytojo priimamas neigiamas sprendimas, jam turi būti suteiktas protingas ir pakankamas laiko tarpas apskųsti sprendimą, tai pačiai ar skirtingai administracinei ar teisminei institucijai;

---

[84] Batjjes, H., *supra* note 8, p. 294.

[85] UNHCR. *Asylum Processes (Fair and Efficient Asylum Procedures). Global consultations on international protection.* [interaktyvus]. 2001, EC/GC/01/12 [žiūrėta 2014-09-30]. < http://www.refworld.org/docid/3b36f2fca.html>.

7) nagrinėjant prieglobsčio prašytojo prašymą pirmosios ir apeliacinės instancijos metu, jam turi būti leista pasilikti valstybės teritorijoje, nebent nustato, kad jo pateiktu prašymu aiškiai siekiama piknaudžiauti prieglobsčio procedūra[86]

Šie kriterijai, nustatantys esmines garantijas prieglobsčio prašytojams, taikomi visoms prieglobsčio procedūrų rūšims ir formoms, įskaitant prieglobsčio prašymų nagrinėjimą skubos tvarka.[87] Nors JTVPK Vykdomojo komiteto išvados yra rekomendacinio pobūdžio, tačiau šioje išvadoje nustatyti standartai procedūroms yra įgavę ypatingą reikšmę ir jeigu prieglobsčio procedūra neatitinka šių reikalavimų manoma, kad ji nesuteikia prieglobsčio prašytojui pakankamos galimybės pagrįsti savo prašymą.[88]

2.1.1.3. JTVPK standartai paspartintoms procedūroms

2001 m. JTVPK visuotinės konsultacijos dėl prieglobsčio procedūrų metu, skirtingai nei 1977 m. JTVPK Vykdomasis komitetas, išskyrė tarptautinius standartus būtent paspartintos prieglobsčio procedūroms.

Šios konsultacijos metu JTVPK nustatė tris pagrindines garantijas, kurios ypatingai turi būti saugomos ir užtikrinamos nagrinėjant prieglobsčio prašymus skubos tvarka:

1) prieglobsčio prašytojas turi būti išsamiai apklaustas asmeninio pokalbio metu kvalifikuoto pareigūno, kuomet įmanoma tokio pareigūno ar institucijos, kuri kompetentinga nustatyti ar asmeniui gali būti suteiktas pabėgėlio statusas;

2) institucija, paprastai nustatanti ar asmeniui gali būti suteiktas pabėgėlio statusas, turi nustatyti, kad prašymas yra akivaizdžiai nepagrįstas (*ang. manisfestly unfounded – aut. pastaba*) arba piknaudžiaujantis (*ang. abusive – aut. pastaba*) prieglobsčio procedūra;

3) prašymai, dėl kurių priimtas neigiamas sprendimas, turi turėti galimybę būti peržiūrėti. Peržiūros procedūra gali būti supaprastinta, lyginant su ta, kuri yra taikoma kai priimamas neigiamas sprendimas dėl prašymų, kurie nėra akivaizdžiai nepagrįsti ar piktnaudžiaujantys procedūra.[89]

---

[86] UNHCR ExCom Conclusion No. 8 (XXVIII). *Determination of Refugee Status* [interaktyvus]. 1977 [žiūrėta 2014-10-03]. < http://www.unhcr.org/3ae68c6e4.html>.

[87] UNHCR. *Handbook on Procedures and Criteria for Determining Refugee Status under the 1951 Convention and the 1967 Protocol relating to the Status of Refugees* [interaktyvus]. Ženeva, 1992, 192 pnk. [žiūrėta 2014-10-10]. < https://www.unhcr.org.hk/files/useful_resources/Important_documents/Handbook_on_Procedures_and_Criteria_for_RSD.pdf>.

[88] Batjjes, H., *supra* note 8, p. 293.

[89] UNHCR. *Asylum Processes (Fair and Efficient Asylum Procedures). Global consultations on international protection.* [interaktyvus]. 2001, EC/GC/01/12, [žiūrėta 2014-09-30]. < http://www.refworld.org/docid/3b36f2fca.html>.32 pnk.

Visų pirma, šioje konsultacijoje yra nustatytas reikalavimas privalomai, be jokių išimčių, atlikti asmeninius pokalbius su prieglobsčio prašytojais, nagrinėjant prieglobsčio prašymus paspartinta tvarka.

Antra, valstybės gali taikyti paspartintą procedūrą būtent tam tikros rūšies prašymams t.y. kurie manoma yra akivaizdžiai nepagrįsti arba piktnaudžiaujantys prieglobsčio procedūra.[90] Akivaizdžiai nepagrįstais ir piktnaudžiaujančiais prašymais yra laikomi tokie, kurie yra akivaizdžiai apgaulingi ir visiškai nesusiję su 1951 m. Ženevos konvencijoje nustatytais kriterijais, pagrindžiančiais pabėgėlio sąvoką.[91] Plačiau apie akivaizdžiai nepagrįstų prieglobsčio prašymų sąvoką ir esmę bus rašoma kitame šio baigiamojo darbo skyriuje.

Trečia, priėmus neigiamą prieglobsčio prašymo sprendimą visada turi būti galimybė jį apskųsti. Nustačius, kad prieglobsčio prašymas yra akivaizdžiai nepagrįstas ar piknaudžiaujantis prieglobsčio procedūra ir išnagrinėjus jį skubos tvarka, peržiūra ar apeliacija (priklausomai nuo valstybėje nustatytos administracinės ir teisinės sistemos) gali būti supaprastinta nei, pavyzdžiui, prieglobsčio prašymą nagrinėjant įprastine forma.[92]

Išanalizavus tarptautinius standartus, kylančius iš 1951 m. Ženevos Konvencijos statuso, galime teigti, kad *non–refoulement* principas, nustato valstybėms bendruosius procedūrinius kriterijus, neleidžiančius nusistatyti tokių prieglobsčio procedūrų dėl kurių atsirastų rizika išsiųsti asmenis, kuriems reikalinga tarptautinė apsauga. JTVPK Vykdomojo komiteto išvadoje, nustatančioje esminius standartus visų rūšių ir formų prieglobsčio procedūroms, įtvirtinti tarptautiniai standartai, preziumuojama, atspindi, ar yra suteikiama asmeniui reali galimybė pagrįsti savo prieglobsčio prašymą. Pagreitintų (skubių) prieglobsčio prašymų nagrinėjimo atveju JTVPK nustatė tris esminius kriterijus, kurių valstybėms būtina laikytis, esant būtent šiai prašymų nagrinėjimo formai.

[90] UNHCR. *Asylum Processes (Fair and Efficient Asylum Procedures). Global consultations on international protection.* [interaktyvus]. 2001, EC/GC/01/12, [žiūrėta 2014-09-30]. < http://www.refworld.org/docid/3b36f2fca.html>. 25 pnk.

[91] UNHCR ExCom conslusion No. 30 (XXXIV). *The Problem of Manifestly Unfounded or Abusive Applications for Refugee Status or Asylum* [interaktyvus]. 1983 [žiūrėta 2014-10-13]. <http://www.refworld.org/docid/3ae68c6118.html>.

[92] UNHCR. *Asylum Processes (Fair and Efficient Asylum Procedures). Global consultations on international protection.* [interaktyvus]. 2001, EC/GC/01/12, [žiūrėta 2014-09-30]. < http://www.refworld.org/docid/3b36f2fca.html>. 32-41 pnk.

2.1.2. Reikalavimai, kylantys iš Europos Žmogaus Teisių Konvencijos

2.1.2.1. Standartai, pagal EŽTK 3 ir 13 straipsnius

Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija, kuri nors ir nėra specialusis dokumentas skirtas užtikrinti pabėgėlių apsaugą, ir joje nėra numatytos prieglobsčio prašytojų teisių gynimo sistemos, tačiau daro didelę įtaką formuojantis pabėgėlių teisių apsaugai. Valstybės įgyvendindamos imigracijos ir prieglobsčio kontrolę privalo nepažeisti EŽTK garantuojamų teisių.[93]

EŽTK 3 straipsnyje teigiama: „niekas negali būti kankinamas, patirti nežmonišką ar žeminantį jo orumą elgesį arba būti taip baudžiamas“.[94] Šis EŽTK įtvirtintas draudimas glaudžiai susijęs su 1951 m. Ženevos konvencijoje įtvirtinu *non–refoulement* principu todėl, kad valstybė išsiųsdama prieglobsčio prašytoją į šalį, kurioje jam pagrįstai gali grėsti EŽTK 3 straipsnyje draudžiamas elgesys, gali pažeisti EŽTK 3 straipsnį kartu pažeisdamas ir pagrindinį pabėgėlių teisės principą.[95] EŽTK 13 straipsnis taip pat įtvirtina fundamentalų principą, dėka kurio prieglobsčio prašytojai gali įgyvendinti savo teisę į veiksmingą teisinę gynybą. Ši teisė yra aktuali prieglobsčio prašytojams dėl kelių priežasčių: visų pirma, suteikia teisę pateikti prieglobsčio prašymą ir jį nagrinėti, antra, suteikia galimybę apskųsti neigiamą sprendimą.[96]

Galima išskirti kelis pagrindinius aspektus, kuriuos EŽTT išskiria, kalbant apie prieglobsčio prašymų nagrinėjimo procedūroms keliamus reikalavimus, EŽTK 3 straipsnio kontekste:

1) veiksminga galimybė pasinaudoti prieglobsčio procedūra. Byloje *M. S. S. v. Greece and Belgium* EŽTT konstatavo, kad Graikijos įstatymuose įtvirtinta prieglobsčio procedūra praktikoje buvo neveiksminga, turėjo esminių trūkumų ir galimybė, kad prieglobsčio prašymai bus išsamiai išnagrinėti kompetentingų institucijų, atsižvelgiant į 1951 m. Ženevos konvencijoje įtvirtintus principus, buvo mažai tikėtina, todėl pats išsiuntimas į Graikiją galėjo sąlygoti EŽTK 3 straipsnio pažeidimą. Belgija išsiųsdama prieglobsčio prašytojus į Graikiją netiesiogiai pažeidė EŽTK 3 straipsnį, nes išsiuntė prieglobsčio prašytojus į valstybę žinodama, kad veikiančios prieglobsčio procedūros negali veiksmingai apsaugoti asmenų nuo išsiuntimo

[93] Jakulevičienė L., Siniovas V. Europos žmogaus teisų konvencijos teikiama apsauga – oazė prieglobsčio prašytojams Europoje? *Jurisprudencija*. 2013, 20(3), p. 856-857.
[94] 1950 m. Europos žmogaus teisių konvencija. *Valstybės žinios*. 2000, Nr. 96-3016. 3 straipsnis.
[95] Jakulevičienė L., Siniovas V., *op. cit.*, p. 857.
[96] Jakulevičienė L., Siniovas V., *op. cit.*, p. 876.

pavojaus galimybės.[97] EŽTT byloje *Abdolkhani and Karimnia* tiek administracinės, tiek teisminės institucijos buvo visiškai pasyvios ir nereagavo į rimtus prieglobsčio prašytojų pareiškimus dėl galimo netinkamo elgesio juos išsiuntus,[98] todėl galimybė veiksmingai pasinaudoti prieglobsčio procedūra buvo neįmanoma.

2) reali galimybė pagrįsti prieglobsčio prašymą. Byloje *Bahaddar* EŽTT pripažino, kad trumpas terminas pateikti įrodymus, pagrindžiančius prieglobsčio prašymą, ypač kai reikalaujama pateikti įrodymus, esančius kilmės valstybės, gali apsunkinti ar net padaryti neįmanomą galimybę pasinaudoti veiksminga prieglobsčio procedūra. Terminai neturi būti tokie trumpi ar tokie nelankstūs, kad paneigtų realią galimybę prieglobsčio prašytojui pagrįsti savo prieglobsčio prašymą.[99] *I.M. v. France* bylos nagrinėjimo metu pasisakiusi JTVPK pabrėžė, kad paspartintoms procedūroms nėra teisinga taikyti ypatingai griežtus ir tikslius reikalavimus: prieglobsčio prašymo pateikimas tik prancūzų kalba, pateikti prašymą privaloma per penkias dienas, pateikiant prašymą nėra teikiamos nemokamos vertėjo paslaugos. JTVPK nuomone, tokios sąlygos labai apsunkina prieglobsčio prašytojų galimybes įrodyti aplinkybes, kuriomis jie grindžia prieglobsčio prašymus.[100]

3) išsamus prieglobsčio prašymo nagrinėjimas. EŽTT *Jabari* byloje akcentavo, kad kiekvienas prieglobsčio prašymas turi būti nagrinėjimas individualiai ir kiekvienu atveju privalo būti atliekamas detalus tyrimas (*ang. rigorous scrutiny – aut. pastaba*), tik tokiu bus užtikrinamas EŽTK 3 straipsnio nepažeidžiamumas.[101] *Vilvarajah* byloje EŽTT konstatavo, kad EŽTK 3 straipsnis yra absoliutus, todėl prieglobsčio prašymai visais atvejais privalo būti nagrinėjami detaliai ir išsamiai.[102] Atkreipiant dėmesį į terminus, sudarančius sąlygas išsamiam prieglobsčio prašymo nagrinėjimui atlikti, JTVPK pasisakydama byloje *I.M. v. France* akcentavo, kad 96 valandų terminas, skirtas prieglobsčio prašymui išnagrinėti, ne visada gali užtikrinti išsamų ir detalų prieglobsčio prašymo tyrimą.[103]

4) atskiros procedūrinės garantijos. Byloje *Abdolkhani and Karimnia* EŽTT pripažino, kad galimybės pasinaudoti teisine pagalba nesuteikimas, kai prieglobsčio prašytojai jos aiškiai prašė, neleido jiems veiksmingai pasinaudoti prieglobsčio procedūra.[104] Byloje *Hirsi Jamaa and others v. Italy* EŽTT konstatavo kad prieglobsčio prašytojai privalo turėti galimybę net ir esant jūroje pateikti savo prašymus kompetentingai institucijai, kuri nagrinės juos

[97] *M. S.S.v. Belgium and Greece* [GC], no. 30696/09. ECHR 2011. Para. 298-300.
[98] *Abdolkhani and Karimnia v. Turkey*, no. 30471/08. ECHR 22 September 2009. Para. 113.
[99] *Bahaddar v. The Netherlands*, no. 145/1996/764/965. ECHR 19 February 1998. Para 45.
[100] *I. M. v. France*, no. 9152/09. ECHR 2 February 2012. Para 26, 151.
[101] *Jabari v. Turkey*, no. 40035/98, ECHR 2000-VIII. Para. 39.
[102] *Vilvarajah and others v. The United Kingdom*, no. 13163/87; 13164/87; 13165/87; 13447/87; 13448/87. ECHR 30 October 1991. Para. 108.
[103] *I. M. v. France*, no. 9152/09. ECHR 2 February 2012. Para 26, 151.
[104] *Abdolkhani and Karimnia v. Turkey*, no. 30471/08. ECHR 22 September 2009. Para. 115.

atsižvelgiant į individualias kiekvieno prieglobsčio prašytojo aplinkybes, taip pat naudotis visomis procedūrinėmis garantijomis, įskaitant informacija, susijusia su efektyviu procedūros naudojimusi, siekiant pagrįsti prieglobsčio prašymus, ir apskųsti neigiamus sprendimus.[105]

Nepataisomas žalos pobūdis, kuris gali kilti jeigu atsiras rizika, jog su asmeniu gali būti elgiamasi neužtikrinant EŽTK 3 straipsnio teikiamos apsaugos ir šio draudimo svarba, reikalauja teisės į efektyvią teisinę gynybą pagal EŽTK 13 straipsnį: visų pirma – atliekant nepriklausomą ir detalų prieglobsčio prašymo esmės tyrimą, suteikiant galimybę pareiškėjui įrodyti, kad jam gali grėsti kankinimas, kitoks nežmoniškas ar žeminantis elgesys ar baudimas, jeigu jis būtų išsiųstas, antra – teisės gynimo būdas turi turėti automatinį suspensyvinį efektą.[106]

Kalbant apie pirmąjį aspektą byloje *Abdolkhani and Karimnia* EŽTT teigė, kad valstybė turi pasitelkti tokią teisinės gynybos priemonę, kuri leistų išnagrinėti skundo esmę ir atkurti pažeistą teisę.[107] Taip pat svarbu, kad teisinė gynybos priemonė būtų veiksminga praktikoje, todėl asmens išsiuntimas praėjus vienai dienai nuo priimto neigiamo sprendimo dėl prieglobsčio suteikimo, kelia pagrįstų abejonių dėl suteiktos realios galimybės pateikti skundą ir pasinaudoti teise į veiksmingą teisinę gynybą.[108] EŽTT byloje *Čonka v. Belgium* pabrėžė, kad nacionalinių institucijų sukurtos sąlygos turi suteikti realią galimybę pasinaudoti teise į veiksmingą teisinę gynybą.[109] Detalaus tyrimo atlikimas, kaip buvo nustatyta byloje *I. M. v. France,* reikalauja realios galimybės pasinaudoti procedūrinėmis garantijomis, tarp jų ir teise į teisinę gynybą. JTVPK nuomone, trumpas 72 valandų terminas, skirtas neigiamo sprendimo dėl prieglobsčio suteikimo išnagrinėjimui apeliacinėje instancijoje, taip pat turi neigiamą įtaką atliekamo tyrimo detalumui.[110]

EŽTT praktikoje teigiama, kad neigiamo sprendimo dėl prieglobsčio suteikimo apskundimas privalo turėti suspensyvinį efektą, suspensyvinio poveikio nebuvimas yra nesuderinamas su EŽTK 13 straipsniu.[111] Visų pirma, taip yra todėl, kad asmens, kuriam gali grėsti EŽTK 3 straipsnio pažeidimas, išsiuntimas gali turėti nepataisomų pasekmių[112], antra, pats prieglobsčio prašytojas dažniausiai yra pats svarbiausias įrodymas, galintis pagrįsti prieglobsčio prašymą, todėl jo dalyvavimas apeliacinėje procedūroje yra būtinas.[113] EŽTT teisėjas Pinto de Albuquergue, išreiškęs neprieštaraujančią poziciją byloje *Hirsi Jamaa and others v. Italy,* pažymėjo, kad automatinis suspensyvinis efektas, skundžiant pirmosios instancijos sprendimus

[105] *Hirsi Jamaa and others v. Italy*, no. 27765/09. ECHR 23 February 2012. Para. 147.
[106] *Abdolkhani and Karimnia v. Turkey*, no. 30471/08. ECHR 22 September 2009. Para 108.
[107] *Abdolkhani and Karimnia v. Turkey*, no. 30471/08. ECHR 22 September 2009. Para 107.
[108] *Labsi v. Slovakia*, no. 33809/08. ECHR 15 May 2012. Para. 96, 139.
[109] *Čonka v. Belgium*, no. 51564/99. ECHR 2002-I. Para. 46.
[110] *I. M. v. France*, no. 9152/09. ECHR 2 February 2012. Para 26, 151.
[111] *Čonka v. Belgium*, no. 51564/99. ECHR 2002-I. Para. 79.
[112] *Čonka v. Belgium*, no. 51564/99. ECHR 2002-I. Para 13.
[113] Batjjes, H., *supra* note 8, p. 323.

apeliacine tvarka, yra vienas iš esminių bruožų, užtikrinančių prieglobsčio nagrinėjimo procedūros individualumą, sąžiningumą ir veiksmingumą.[114]

Taigi, EŽTT vertindamas prieglobsčio procedūras atsižvelgia į šiuos pagrindinius reikalavimus: veiksmingą galimybę pasinaudoti prieglobsčio procedūra, realią galimybe pagrįsti prieglobsčio prašymą, išsamų prieglobsčio prašymo nagrinėjimą, atskirų procedūrinių garantijų suteikimą. Taip pat, vertindamas ar prieglobsčio prašytojai turi praktinę galimybę pasinaudoti teise į veiksmingą teisinę gynybą, atsižvelgia į tai, ar atliekamas nepriklausomas ir detalus prieglobsčio prašymo esmės tyrimas, bei ar teisės gynimo priemonė turi automatinį suspensyvinį efektą.

2.2. Europos Sąjungos prieglobsčio teisyno reikalavimai, reglamentuojantys prieglobsčio procedūras

Europos Sąjungos prieglobsčio teisyną sudaro visos normos, kurios reglamentuoja ES valstybių narių veiksmus prieglobsčio srityje, ir taisyklės, skirtos pasiekti užsibrėžtus tikslus šioje srityje. Tarptautiniai žmogaus teisių apsaugos dokumentai tiek tiesiogiai, tiek netiesiogiai reglamentuojantys tarptautinės apsaugos suteikimo klausimus, kuriems Europos Sąjungos teisė neturi prieštarauti, taip pat yra Europos Sąjungos prieglobsčio teisyno dalimi.[115]

.

2.2.1. Reikalavimai, kylantys iš Europos Sąjungos pirminės teisės

Europos Sąjungos pirminė teisė yra Europos Sąjungos (toliau – ES) veikimo pagrindas. Prie ES pirminės teisės yra priskiriamos steigiamosios sutartys t.y. Europos Sąjungos sutartis (toliau – ES sutartis) ir Sutartis dėl Europos Sąjungos veikimo (toliau – SESV) bei jų pataisos, valstybių narių stojimo sutartys, ES bendrieji teisės principai ir ES pagrindinių teisių chartija.[116] ES pagrindinių teisių chartijos reikšmė ir teisinė galia yra įtvirtinta ES sutarties 6 straipsnio 1 dalyje.[117] ES pagrindinių teisių chartijos 18 ir 19 straipsniai atitinkamai nurodo, kad prieglobsčio teisė įgyvendinama pagal 1951 m. Ženevos konvenciją ir ES steigimo sutartis, bei įtvirtina *non–refoulement* principą. Nors ES sutartyje nėra pasakyta kas yra ES bendrieji teisės principai, tačiau ES sutarties 6 straipsnio 2 dalyje yra nuoroda į EŽTK: „pagrindinės teisės, kurias garantuoja Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija ir kurios kyla iš

[114] Concurring opinion of judge Pinto de Albuquerque in case *Hirsi Jamaa and others v. Italy*, no. 27765/09.
[115] Vysockienė, L. *Pabėgėlių teisė*. *supra* note 7, p. 293-294.
[116] Jarašiūnas, E. Europos Sąjungos teisinio kvalifikavimo problemos. *Jurisprudencija.* 2011, 18 (4), p. 1332.
[117] „Sąjunga pripažįsta 2000 m. gruodžio 7 d. Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijoje, patikslintoje 2007 m. gruodžio 12 d. Strasbūre, išdėstytas teises, laisves ir principus; Chartija turi tokią pat teisinę galią, kaip ir Sutartys“.

valstybėms narėms bendrų konstitucinių tradicijų, sudaro Sąjungos teisės bendruosius principus“.[118]

ES sutarties 3 straipsnis įtvirtina pagrindinį Europos Sąjungos tikslą t.y. skatinti taiką, vertybes ir tautų gerovę. SESV 67 straipsnyje teigiama: „Sąjunga sukuria laisvės, saugumo ir teisingumo erdvę, kurioje gerbiamos pagrindinės teisės“ ir „suformuluoja valstybių narių solidarumu paremtą bendrą prieglobsčio, imigracijos ir išorės sienų kontrolės politiką, kuri būtų teisinga trečiųjų šalių piliečiams“.[119] SESV 78 straipsnis taip pat pabrėžia, kad ES prieglobsčio politika privalo neprieštarauti 1951 m. Ženevos konvencijai ir kitoms atitinkamoms sutartims bei įtvirtinta negrąžinimo principo nepažeidžiamumą.[120]

Atsižvelgiant į tai, kad ES bendruosius teisės principus sudaro ir EŽTK įtvirtintos teisės ir laisvės, bei į ankstesniame skyriuje nagrinėtą EŽTT praktiką, galime daryti išvadą, kad vieni iš svarbiausių ES bendrųjų teisės principų taikomų prieglobsčio procedūroms yra kankinimų ir kitokio nežmoniško ar žeminančio orumą elgesio arba baudimo draudimas, bei teisė į veiksmingą teisinę gynybą. Prie reikšmingiausių ES pagrindinių teisių chartijoje įtvirtintų nuostatų, taikomų prieglobsčio procedūroms, be abejo, reikia priskirti chartijos 19 straipsnio 2 dalyje įtvirtintą *non–refoulement* principą, taip pat chartijos 4 straipsnyje – kankinimų kitokio nežmoniško ar žeminančio elgesio ar baudimo draudimą, 18 straipsnyje – teisę į prieglobstį, 41 straipsnyje – teisę į gerą administravimą, bei 47 straipsnyje – teisę į veiksmingą teisinę gynybą bei teisingą teismą. Plačiau šie ES bendrieji teisės principai ir ES pagrindinių teisių chartijoje įtvirtintos esminės nuostatos, taikomos prieglobsčio procedūroms, bus aptartos kituose šio baigiamojo darbo skyriuose.

Taigi, ES pirminė teisė atsispindi bendrąją ES prieglobsčio politiką, kurios valstybės narės privalo laikytis. ES savo steigimo sutartyse pripažindama 1951 m. Ženevos konvencijos privalomumą, *non–refoulement* principo nepažeidžiamumą, pasakydama, jog ES bendruosius teisės principus atspindi EŽTK įtvirtintos teisės ir laisvės, tiesiogiai nurodo esminius, nors ir nedetalizuotus, standartus ne tik prieglobsčio nagrinėjimo procedūroms, tačiau visai ES prieglobsčio sistemai. ES pagrindinių teisių chartija įtvirtina ne tik esminius EŽTK nustatytus principus, taikomus prieglobsčio procedūroms, tačiau taip pat perkelia ir svarbiausias 1951 m. Ženevos konvencijos nuostatas, bei įtvirtina papildomas nuostatas, taikomas ES institucijoms nagrinėjant prieglobsčio prašymus.

[118] Europos Sąjungos sutarties suvestinė redakcija. *Valstybės žinios*. 2004, Nr. 2-2. 6 straipsnis.
[119] Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo suvestinė redakcija. [2012] OL C 326. 67 straipsnis.
[120] *Ibid*. 78 straipsnis.

2.2.2. Reikalavimai, kylantys iš Europos Sąjungos antrinės teisės

2.2.2.1. Bendrieji prašymų nagrinėjimo reikalavimai pagal 2005 m. ir 2013 m. Prieglobsčio procedūrų direktyvas

2005 m. Prieglobsčio procedūrų direktyvos preambulėje visų pirma, teigiama, kad turi būti gerbiamos pagrindinės teisės ir laikomasi principų, bei daroma nuoroda į ES pagrindinių teisių chartiją.[121] Be to, pabrėžiama, kad visi sprendimai dėl prieglobsčio prašymų turi būti priimami kompetentingų institucijų bei remiantis faktais.[122] 2005 m. Procedūrų direktyvos preambulės (13) straipsnis visiems prašytojams (su tam tikromis išimtimis) suteikia galimybę veiksmingai pasinaudoti procedūromis ir išskiria tokias garantijas:

1) galimybė susisiekti ir bendradarbiauti su kompetentingomis institucijomis siekiant pateikti reikšmingus faktus ir argumentus bet kuriame procedūros etape;

2) suteikiamos pakankamos procedūrinės garantijos tiems faktams ir argumentams išdėstyti, įskaitant vertėjo paslaugas;

3) suteikiama galimybė pasilikti valstybėje narėje prieglobsčio prašytojui bent kol bus priimtas pirmosios instancijos sprendimas;

4) galimybė susisiekti su JTVPK atstovu ar kita organizacija;

5) gauti pranešimą apie sprendimą ir jo teisinę ir faktinę argumentaciją;

6) galimybė konsultuotis su patarėju teisės klausimais ar kitu patarėju;

7) sprendžiamaisiais procedūros etapais gauti informaciją apie teisinę padėtį kalba, kurią kaip pagrįstai manoma, prieglobsčio prašytojas turėtų suprasti.[123]

Taip pat šios procedūrų direktyvos preambulėje pabrėžiama, kad pagrindinis ES bendrijos principas yra prieglobsčio prašytojo teisė apskųsti sprendimus.[124]

Pagrindiniai 2005 m. Procedūrų direktyvos reikalavimai prieglobsčio nagrinėjimo procedūrai yra du: 1) nagrinėjimo metu laikytis II skyriuje numatytų pagrindinių principų ir garantijų; 2) užtikrinti, kad procedūra būtų baigta kuo greičiau, tačiau nepažeidžiant tinkamo ir išsamaus nagrinėjimo principo.[125]

Pirmasis reikalavimas yra labai plataus pobūdžio, todėl paminėsime svarbiausius, autoriaus nuomone, šioje direktyvoje išskiriamus reikalavimus. Visiems prieglobsčio prašytojams turi būti suteikiama informacija apie taikytiną procedūrą, jeigu būtina vertimo

[121] Tarybos 2005 m. gruodžio 1 d. direktyva 2005/85/EB, nustatanti būtiniausius reikalavimus dėl pabėgėlio statuso suteikimo ir panaikinimo tvarkos valstybėse narėse. [2005] OL L326/13.. Preambulės 8 dalis.
[122] Tarybos 2005 m. gruodžio 1 d. direktyva 2005/85/EB, nustatanti būtiniausius reikalavimus dėl pabėgėlio statuso suteikimo ir panaikinimo tvarkos valstybėse narėse. [2005] OL L326/13. Preambulės 10 dalis.
[123] *Ibid*., preambulės 13 dalis.
[124] *Ibid*., preambulės 27 dalis.
[125] *Ibid*., 23 straipsnio 1 ir 2 dalis.

paslaugos, galimybė bendradarbiauti su JTVPK, jiems turi būti pranešta apie sprendžiančiosios institucijos sprendimą suprantama kalba per pagrįstą laiką.

Šios direktyvos 8 straipsnyje yra nurodyta, kas yra laikoma tinkamu nagrinėjimu: 1) individualus, objektyvus ir nešališkas nagrinėjimas; 2) nagrinėjimas atliekamas remiantis naujausia gauta ir tikslia informacija; 3) prašymą nagrinėjantis personalas turi turėti atitinkamų žinių. Taigi nagrinėjamas turi būti baigtas kuo greičiau, tačiau laikantis 8 straipsnyje pateikiamų tinkamo nagrinėjimo reikalavimų.

Paminėsime keletą naujų reikalavimų pagal naująją 2013 m. Procedūrų direktyvą. Prie tinkamo nagrinėjimo reikalavimų pridedamas naujas reikalavimas valstybėms narės t. y. kai būtina, tartis su atitinkamų sričių ekspertais. Taip pat pabrėžiamas reikalavimas žinoti, prašymus priimantiems darbuotojams, apie reikalavimus taikomus prieglobsčio ir pabėgėlių teisės srityje.[126] Galime pastebėti, kad 2013 m. Procedūrų direktyvoje lyginant su 2005 m. Procedūrų direktyva vengiama netikslių ir neįpareigojančių frazių, daugiau vartojami tikslūs reikalavimai.

Taigi, pagrindiniai reikalavimai prieglobsčio procedūroms yra užtikrinti pagrindinių principų ir garantijų laikymąsi, įskaitant numatytus ES pagrindinių teisių chartijoje, taip pat laikantis išsamaus ir tinkamo nagrinėjimo stengtis, kad visi prieglobsčio prašymai būtų išnagrinėti kaip įmanoma greičiau.

2.2.2.2. Reikalavimai paspartintoms nagrinėjimo procedūroms pagal 2005 m. ir 2013 m. Prieglobsčio procedūrų direktyvas

2005 m. Procedūrų direktyva konkrečiai nenurodo skirtingų reikalavimų prašymus nagrinėjant įprastine ar paspartinta tvarka. Lygiai taip pat 23 straipsnio 3 dalyje yra pabrėžiama, kad paspartintas nagrinėjimas turi būti vykdomas pagal II skyriaus pagrindinius principus ir garantijas. Taigi, visi prieglobsčio prašymai nagrinėjami skubos tvarka taip pat turi tas pačias pagrindines teises ir garantijas, išskyrus išimtis asmeniniam pokalbiui pagal 2005 m. Procedūrų direktyvos 12 straipsnio 2 dalies c) punktą.

2013 m. Procedūrų direktyvoje preambulėje galime pastebėti bandymus konkretizuoti skubaus prieglobsčio prašymų nagrinėjimo elementus. Visų pirma, yra pabrėžiama, kad paspartinta prieglobsčio procedūra gali būti vykdoma tik konkrečiai 31 straipsnio 8 dalyje apibrėžtais atvejais.[127] Skirtingai nei 2005 m. Procedūrų direktyvos 23 straipsnio 3 dalyje negalima vykdyti paspartintą prieglobsčio nagrinėjimo procedūrą visiems prieglobsčio prašymams. Antra, nurodoma, kad paspartintai procedūrai gali būti taikomi trumpesni

[126] Europos Parlamento ir Tarybos 2013 m. birželio 26 d. direktyva 2013/32/ES, dėl tarptautinės apsaugos suteikimo ir panaikinimo bendros tvarkos (nauja redakcija). OL L 180/79. 10 straipsnis.
[127] *Ibid*., preambulės 20 dalis.

nagrinėjimo terminai, nei įprastai nagrinėjimo procedūrai, tačiau jie turi ne tik nepažeisti tinkamo ir išsamaus nagrinėjimo, bet ir būti pagrįsti. Taip pat įtvirtinamas lankstumas nagrinėjant prieglobsčio prašymus skubos tvarka, t.y. valstybės gali viršyti nustatytus pagrįstus terminus nagrinėjant prašymus paspartinta tvarka, tam kad būtų užtikrintas tinkamo ir išsamaus nagrinėjimo principas.[128] Trečia, pabrėžiama ne tik galimybė paspartintos prieglobsčio procedūros metu naudotis pagrindiniais principais ir garantijomis, bet nurodoma, kad esant tokiai nagrinėjimo formai jomis būtų galima pasinaudoti veiksmingai.[129] Taip siekiama įtvirtinti pagrindinių principų ir garantijų efektyvumą, esant paspartintai prieglobsčio procedūrai.

Taigi, nuo 2015 m. liepos 21 d. pradedama taikyti 2013 m. Procedūrų direktyva lyginant su 2005 m. Procedūrų direktyva konkretizuoja paspartintai (skubiai) prieglobsčio procedūrai taikomus reikalavimus: nurodo kokiems prieglobsčio prašymams ji galės būti taikoma, įtvirtina pagrįstumo ir lankstumo reikalavimą nagrinėjimo terminui, taip pat pabrėžia garantuojamų pagrindinių principų ir garantijų praktinį, o ne teorinį veiksmingumą.

[128] Europos Parlamento ir Tarybos 2013 m. birželio 26 d. direktyva 2013/32/ES, dėl tarptautinės apsaugos suteikimo ir panaikinimo bendros tvarkos (nauja redakcija). OL L 180/79. 31 straipsnio 9 dalis.
[129] *Ibid*., preambules 20 dalis.

SPECIALIOJI DALIS

3. PRIEGLOBSČIO PRAŠYMŲ NAGRINĖJIMO SKUBOS TVARKA ĮGYVENDINIMO PROBLEMATIKA LIETUVOS RESPUBLIKOJE EUROPOS SĄJUNGOS TEISĖS POŽIŪRIU

Šiame skyriuje bus analizuojamos trys problemos su kuriomis yra susiduriama Lietuvos Respublikoje, įgyvendinant Europos Sąjungos teisę, nagrinėjant prieglobsčio prašymus paspartinta procedūra. Pirmajame poskyryje bus analizuojama akivaizdžiai nepagrįsto prieglobsčio prašymo sąvoka, įtvirtinta UTPĮ, ir jos atitikimas Europos Sąjungos teisei. Antrajame poskyryje bus vertinama prieglobsčio procedūrų, nagrinėjant prieglobsčio prašymus skubos tvarka, trukmė pirmojoje ir apeliacinėje instancijoje teisingumo ir efektyvumo principų kontekste. Trečiajame poskyryje nagrinėjamas esminių procedūrinių garantijų veikimas paspartintų procedūrų kontekste, *de jure* ir *de facto* Lietuvos Respublikoje, atsižvelgiant į 2005 m. Procedūrų direktyvą ir 2013 m. Procedūrų direktyvą.

3.1. Lietuvos Respublikos UTPĮ įtvirtinta akivaizdžiai nepagrįsto prieglobsčio prašymo sąvoka Europos Sąjungos teisės požiūriu

Šiame poskyryje, siekiant sistemiškai išanalizuoti Lietuvos Respublikoje įtvirtintą akivaizdžiai nepagrįsto prieglobsčio prašymo sąvoką Europos Sąjungos teisės požiūriu, visų pirma, būtina aptarti akivaizdžiai nepagrįsto prieglobsčio prašymo, nagrinėjant prašymus skubos tvarka, apibrėžimą tarptautinėje teisėje. Svarbu pažymėti, kad tarptautinė teisė davė pradžią ne tik šio apibrėžimo atsiradimui, bet ir vėlesniam jo vystimuisi. Europos Sąjungos teisė perėmė didžiąją dalį tarptautinėje teisėje įtvirtintų akivaizdžiai nepagrįsto prieglobsčio prašymo apibrėžimą apibūdinančių aspektų, todėl tarptautinės teisės įtaka šios sąvokos raidai yra labai svarbi.

3.1.1. Akivaizdžiai nepagrįstų prieglobsčio prašymų apibrėžimas tarptautinėje teisėje, nagrinėjant prašymus skubos tvarka

1983 m. JTVPK Vykdomojo komiteto išvadoje Nr. 30 (XXXIV) buvo pirmą kartą pasiūlyta, kad valstybės gali savo nacionalinėse prieglobsčio procedūrose nustatyti specialias sąlygas, pagreitinančias nagrinėjimą tiems prieglobsčio prašymams, kurie manoma yra akivaizdžiai be pagrindo, todėl nėra būtina vykdyti įprastą nagrinėjimo procedūrą visose prieglobsčio nagrinėjimo etapuose. Prieglobsčio prašymai, kuriems gali būti taikomos tokios specialios sąlygos, buvo pavadinti aiškiai piktnaudžiaujančiais (ang. clearly abusive – *aut. pastaba*) arba akivaizdžiai nepagrįstais (ang. manifestly unfounded – *aut. pastaba*). Aiškiai

piktnaudžiaujantys arba akivaizdžiai nepagrįsti prašymai remiantis minėta išvada yra tie, kurie yra aiškiai apgaulingi (ang. clearly fraudulent – *aut. pastaba*) arba nėra susiję su kriterijais, remiantis kuriais yra nustatomas pabėgėlio apibrėžimas, įtvirtintas 1951 m. Ženevos konvencijoje.[130] Šioje išvadoje akivaizdžiai nepagrįsto ir aiškiai piktnaudžiaujančio prieglobsčio prašymo sąvokos vartojamos tarsi sinonimai ir išskiriamos dvi situacijos, kada jos gali būti taikomos:

1) kai prašymai yra aiškiai apgaulingi*;* arba

2) nesusiję su 1951 m. Ženevos konvencijoje nustatytais požymiais, kuriais remiantis nustatoma, ar asmuo atitinka pabėgėlio sąvoką ir jam gali būti suteiktas pabėgėlio statusas.

1992 m. JTVPK išreikštoje pozicijoje dėl akivaizdžiai nepagrįstų prieglobsčio prašymų patikslino, kad aiškiai apgaulingi prašymai apima situacijas, kai prieglobsčio prašytojas sąmoningai bando apgauti kompetentingas valdžios institucijas, nagrinėjančias prieglobsčio prašymus, tačiau pabrėžė, kad pats faktas, jog asmuo pateikė netikrus ar klaidingus pareiškimus, nepanaikina pagrįstos baimės būti persekiojamu galimybės. Tik nustačius, kad netikri ar klaidingi prieglobsčio prašytojo pareiškimai turi esminės reikšmės įvertinant prieglobsčio prašymą, t. y. jais remiantis galima pasakyti, kad asmuo neatitinka pabėgėlio sąvokos pagal 1951 m. Ženevos konvenciją, galima teigti, kad prašymas laikomas aiškiai apgaulingu.[131] Taigi, visais atvejais turi būti visų pirma, patikrinama ar asmuo atitinka pabėgėlio sąvokos apibrėžimą pagal 1951 m. Ženevos konvenciją, antra, turi būti nustatoma, ar prieglobsčio prašytojo pateikti netikri ar klaidingi pareiškimai, iš tikrųjų, yra priežastis dėl kurios jam nesuteikiamas pabėgėlio statusas, tik tada galima teigti, kad prašymas yra aiškiai apgaulingas.

JTVPK visuotinėje konsultacijoje dėl tarptautinės apsaugos nors tiesiogiai neapibrėžė akivaizdžiai nepagrįsto prieglobsčio prašymo sąvokos, tačiau išryškino tam tikrus jos požymius. JTVPK teigimu nagrinėjimas paspartinta prieglobsčio nagrinėjimo procedūra galimas tik tada, kai preziumuojama, kad prieglobsčio prašymas yra akivaizdžiai nepagrįstas ar aiškiai piktnaudžiaujantis. Esant akivaizdžiai nepagrįstiems prieglobsčio prašymams, prieglobsčio procedūros metu yra nagrinėjama prašymo esmė, t. y. nustatinėjama ar prieglobsčio prašytojas atitinka 1951 m. Ženevos konvencijoje nustatytus pabėgėlio sąvokos elementus, nors ir supaprastinta ir sutrumpinta forma. Todėl akivaizdžiai nepagrįsto prieglobsčio sąvoka negali būti taikoma priimtinumo stadijoje, nes visada akivaizdžiai nepagrįstas prieglobsčio prašymas turi būti išnagrinėjamas iš esmės. JTVPK teigimu, norint, kad paspartinta prieglobsčio procedūra padėtų išspręsti didelį prieglobsčio prašytojų srautą, visų pirma, turi būti aiškiai apibrėžta, kokie

[130] UNHCR ExCom conslusion No. 30 (XXXIV). *The Problem of Manifestly Unfounded or Abusive Applications for Refugee Status or Asylum* [interaktyvus]. 1983 [žiūrėta 2014-10-20]. <http://www.refworld.org/docid/3ae68c6118.html>.
[131] *Ibid*.

prašymai patenka į akivaizdžiai nepagrįstų ar aiškiai piktnaudžiaujančių prašymų sąvoką, antra – prieglobsčio prašytojams suteiktos atitinkamos garantijos vykdant procedūrą.[132] Šiuo atveju atrodo, kad, JTVPK nuomone, paspartintos prieglobsčio procedūros gali būti taikomas esant dviems pagrindams, t. y. kai prieglobsčio prašymas yra akivaizdžiai nepagrįstas arba aiškiai apgaulingas, tuo tarpu aiškiai piknaudžiaujantis prašymas nėra pagrindas prašymą nagrinėti paspartintos procedūros tvarka.

Toliau sistemiškai analizuojant aukščiau minėtą JTVPK visuotinę konsultaciją dėl tarptautinės apsaugos, galime pastebėti tam tikrų prieštaravimų, kadangi joje yra išskiriamos dvi kategorijos prašymų: akivaizdžiai nepagrįsti ir piktnaudžiaujantys arba apgaulingi prašymai. Šiuo atveju teigiama, kad ar prašymas bus traktuojamas kaip akivaizdžiai nepagrįstas, ar ne, priklauso nuo ryšio tarp priežasčių dėl kurių galima asmenį išsiųsti ir pabėgėlio sąvokos atitikimo.[133] Tai reiškia, kad viskas priklauso nuo to kaip yra grindžiamas prieglobsčio prašymas, jeigu prieglobsčio prašytojas nepagrindė prieglobsčio prašymo taip, kad būtų įmanoma identifikuoti 1951 m. Ženevos konvencijoje nustatytus pabėgėlio sąvokos kriterijus,[134] tai vadinasi toks prašymas yra akivaizdžiai nepagrįstas ir jis bus nagrinėjimas skubos tvarka.

Į aiškiai piktnaudžiaujančių ir apgaulingų prašymų kategoriją patenka prašymai, kuriems aiškiai nėra reikalinga tarptautinė apsauga, taip pat prašymai, kuriuose yra apgaulės elementas ar ketinimas suklaidinti. Tai paprastai reiškia prieglobsčio prašytojo nesąžiningumą, tikslą apgauti. JTVPK teigimu, ar tokie prašymai atitinka nepagrįstumo prezumpciją, galima patikrinti juos išnagrinėjus paspartinta tvarka, tačiau yra būtinas išsamus ir individualus vertinimas.[135]

Kitų autorių nuomone, akivaizdžiai nepagrįsto prašymo sąvoka, nustatyta JTVPK, kartu nukreipia ir į piktnaudžiaujančius, ir į aiškiai apgaulingus prašymus.[136] Autorės nuomone, išnagrinėjus JTVPK Vykdomojo komiteto ir JTVPK išvadas ir pozicijas akivaizdžiai nepagrįsto prieglobsčio prašymo sąvoką pagal tarptautinę teisę galime apibrėžt taip: prieglobsčio prašymas, kuris iš anksto manoma akivaizdžiai neatitinka 1951 m. Ženevos konvencijoje nustatytos pabėgėlio sąvokos, o aplinkybės kaip apgaulė ar piktnaudžiavimas gali padėti greičiau atpažinti tokius prašymus, tačiau vien remiantis šiomis aplinkybėmis negalima spręsti apie prieglobsčio prašymo akivaizdų nepagrįstumą. Padarius prielaidą, kad toks prašymas yra akivaizdžiai

[132] UNHCR. *Asylum Processes (Fair and Efficient Asylum Procedures). Global consultations on international protection.* [interaktyvus]. 2001, EC/GC/01/12 [žiūrėta 2014-09-30]. < http://www.refworld.org/docid/3b36f2fca.html> . Para. 25-27.
[133] *Ibid*.
[134] *Ibid*. Para. 27-28.
[135] *Ibid*. Para. 28-29.
[136] Mullally, S. „Manifestly unfounded" Asylum Claims in Ireland and the Right to Fair Procedures. *European Public Law*. 2002, Volume 8, Issue 4, p. 529.

nepagrįstas yra pasitelkiama paspartinta procedūra ir išnagrinėjus prašymo esmę yra išsiaiškinama ar prielaida buvo teisinga.

Vienintelis pagrindas prašymą nagrinėti paspartinta tvarka yra jo atitikimas būtent akivaizdžiai nepagrįsto prašymo sąvokai. Kitos sąvokos – aiškiai apgaulingi ir piktnaudžiaujantys prašymai yra papildančios, aiškinančios akivaizdžiai nepagrįstą prieglobsčio prašymo sąvoką, nes bet kokiu atveju, norint nustatyti, ar prašymas yra aiškiai apgaulingas, ar piktnaudžiaujantis, vis tiek reikia, visų pirma, patikrinti, ar jis atitinka pabėgėlio sąvokos kriterijus pagal 1951 m. Ženevos konvenciją ir tik tada galima konstatuoti apgaulės ar piktnaudžiavimo faktą. Be to, JTVPK išreikštoje pozicijoje dėl akivaizdžiai nepagrįstų prieglobsčio prašymų, pabrėžiama, kad vien faktas, jog asmuo pateikė netikrus ar klaidingus pareiškimus, nepanaikina pagrįstos baimės būti persekiojamu galimybės, tai reiškia, kad vien padarius prielaidą, jog prašymas piktnaudžiaujantis ar apgaulingas negali būti daroma prielaida, kad nėra persekiojimo pavojaus. Tuo tarpu nusprendus, kad prašymas yra akivaizdžiai nepagrįstas, daroma prielaida, kad prašymas neatitinka visų 1951 m. Ženevos konvencijoje nustatytų pabėgėlio sąvokos elementų. Taigi, aiškiai apgaulingi ar piktnaudžiaujantys prašymai negali būti kaip atskiras pagrindas nagrinėti prašymus paspartinta tvarka, jie įeina į akivaizdžiai nepagrįstų prašymų sąvoką ir yra ją apibūdinantys požymiai.

Tarptautinėje pabėgėlių teisėje, JTVPK ir JTVPK Vykdomojo komiteto išvadose ir pozicijose, buvo bandoma nustatyti akivaizdžiai nepagrįsto prieglobsčio prašymo sąvoką būtent siekiant konkrečiai apibrėžti prašymus, kuriems gali būti taikoma skubos nagrinėjimo procedūra. Tačiau bandant surasti tinkamą apibrėžimą ir pateikti pavyzdžių, kodėl būtent vienas ar kitas prašymas yra ne tiesiog nepagrįstas, o akivaizdžiai nepagrįstas, atsirado papildomų sąvokų. Piktnaudžiaujančio ar apgaulingo prašymo sąvokos ėmė iškraipyti akivaizdžiai nepagrįsto prieglobsčio prašymo sąvoką, nes buvo pradėtos laikyti ne pagalbine, aiškinančia akivaizdžiai nepagrįsto prašymo sąvokos priemone, bet nauju pagrindu taikyti skubos nagrinėjimo procedūrą.

Taigi, atsižvelgiant į siektą tikslą, autorės nuomone, būtų tinkama akivaizdžiai nepagrįsto prieglobsčio prašymo sąvoką apibrėžti taip: tai prieglobsčio prašymas, kuris iš anksto manoma neatitinka 1951 m. Ženevos konvencijoje nustatytų visų pabėgėlio sąvoką apibrėžiančių elementų, be to iš aplinkybių yra tikėtina, kad prašymu yra siekiama piktnaudžiauti prieglobsčio procedūra arba suklaidinti. Tai reiškia, jog visada turi būti numanymas, kad prašymas neatitinka visų 1951 m. Ženevos konvencijoje nustatytų pabėgėlio sąvoką apibrėžiančių elementų. Šis numanymas patikrinamas nagrinėjant prašymą paspartinta procedūra. Piktnaudžiavimas ar apgaulė yra tik papildančios aplinkybės, kurios sustiprina ta numanymą, tačiau jų vienų buvimas savaime nedaro prašymo akivaizdžiai nepagrįstu. Piktnaudžiavimas ir apgaulės buvimą ir šių aplinkybių įtaka, nustatant ar asmeniui yra reikalinga tarptautinė apsauga, gali būti vertinama tik

išnagrinėjus prieglobsčio prašymą skubos tvarka. Vien tai, kad asmuo apgaudinėja ar piktnaudžiauja nereiškia, kad jis neatitinka pabėgėlio apibrėžimo pagal 1951 m. Ženevos konvenciją.

3.1.2. Europos Sąjungos Procedūrų direktyvose nustatytos akivaizdžiai nepagrįsto prašymo sąvokos lyginamoji analizė su Lietuvos Respublikos UTPĮ įtvirtinta sąvoka

Pirmą kartą Europos Bendrija įtvirtino akivaizdžiai nepagrįsto prieglobsčio prašymo sąvoką ir pasakė, kad būtent šiems prieglobsčio prašymams bus taikoma paspartinta nagrinėjimo procedūra, buvo 1992 m. priėmus Tarybos rezoliuciją dėl akivaizdžiai nepagrįstų prieglobsčio prašymų arba kitaip vadinamą Londono rezoliuciją. Svarbu yra tai, kad ši rezoliucija yra „įkvėpta“ JTVPK Vykdomojo komiteto išvados Nr. 30 (XXXIV),[137] todėl galima teigti, kad šiuo metu Europos Sąjungoje naudojamai akivaizdžiai nepagrįsto prašymo sąvokai pagrindus suteikė būtent ši išvada. JTVPK ir JTVPK Vykdomojo komiteto įtaka dėl paspartintų prieglobsčio procedūrų taikymo Europos Sąjungoje yra labai akivaizdi, šią įtaką pabrėžia ir pati Europos Sąjunga.[138]

Londono rezoliucijoje akivaizdžiai nepagrįstu prašymu laikomas toks, kuris: „[...] yra aišku, kad neatitinka nei vieno esminio kriterijaus pagal Ženevos konvenciją ir Niujorko protokolą dėl šių priežasčių:

– kai aiškiai nėra jokių pagrindų prieglobsčio prašyme dėl kurių būtų galima bijoti persekiojimo prieglobsčio prašytojo kilmės šalyje; arba

– prašymas grįstas sąmoningai siekiant apgauti arba juo yra piktnaudžiaujama prieglobsčio procedūra“[139]. Visų pirma, šios sąvokos pirmojoje įtraukoje numatyta priežastis t. y. persekiojimo pavojaus pagrindų nebuvimas yra visiškai nenaudinga sąvokos aiškinimo prasme, nes bet kokiu atveju persekiojimas yra vienas iš 1951 m. Ženevos konvencijoje įtvirtintos pabėgėlio sąvokos elementų. Antra, antrojoje įtraukoje įtvirtinta priežastis yra analogiška JTVPK Vykdomojo komiteto išvadoje Nr. 30 (XXXIV) numatytoms aiškiai piktnaudžiaujančio arba apgaulingo prašymo sąvokoms. Londono rezoliucijoje buvo pateiktas sąrašas pavyzdžių kada prašymas laikomas neturintis sąsajų su persekiojimu ar aiškiai apgaulingu, piktnaudžiaujančiu.

[137] Council Resoliution of 30 November 1992 on Manifestly Unfounded Applications for Asylum („London Resoliution“) [interaktyvus]. 1992 [žiūrėta 2014-10-30]. <http://www.refworld.org/docid/3f86bbcc4.html>.
[138] Lambert, H.; McAdam, J.; Fullerton, M. *The Global Reach of European Refugee Law*. Cambridge: Cambridge University Press, 2013, p. 84.
[139] Council Resoliution of 30 November 1992 on Manifestly Unfounded Applications for Asylum („London Resoliution“) [interaktyvus]. 1992 [žiūrėta 2014-10-30]. <http://www.refworld.org/docid/3f86bbcc4.html>.

Tačiau Rezoliucijoje yra pabrėžiama, kad joje numatytos priežastys, kuomet prašymas laikoma, jog yra apgaulingas ar piktnaudžiaujantis, pačios savaime nenulemia persekiojimo nebuvimo.[140]

Europos Sąjungoje, vystantis procesinei prieglobsčio teisei, buvo kuriamos direktyvos procesinių prieglobsčio klausimų reguliavimui valstybėse narėse. 2005 m. Procedūrų direktyvoje nors ir nėra tiesiogiai įtvirtintos akivaizdžiai nepagrįsto prieglobsčio prašymo sąvokos, tačiau šios direktyvos 28 straipsnio 2 dalyje yra nustatyti du atvejai kada valstybės narės gali laikyti prašymą akivaizdžiai nepagrįstu[141]:

1) kai prieglobsčio prašytojas akivaizdžiai negali būti laikomas pabėgėliu ar jam negali būti suteiktas pabėgėlio statusas, nes prašytojas akivaizdžiai neatitinka pabėgėlio sąvokos apibrėžimo pagal Kvalifikavimo direktyvą;

2) kai prieglobsčio prašytojas neatitinka pabėgėlio statuso reikalavimų pagal Kvalifikavimo direktyvą ir nustačius vieną iš direktyvos 23 straipsnio a) ir c)–o) punktuose nurodytų aplinkybių[142].

Autoriaus nuomone, 2005 m. Procedūrų direktyvoje numatytas pirmasis atvejis yra labai abstraktus, nes nėra aišku kaip atskirti kada prašytojas „akivaizdžiai neatitinka“ pabėgėlio sąvokos apibrėžimo, o kada tiesiog „neatitinka“. Esant akivaizdžiam neatitikimui nereikia papildomai dar nustatyti vienos iš 23 straipsnio a) ir c)–o) punktuose nurodytų aplinkybių. Kadangi, nėra aišku kaip nustatyti, kada prieglobsčio prašytojas „akivaizdžiai neatitinka“ pabėgėlio apibrėžimo, tai valstybės gali laisvai interpretuoti šią sąlygą. Egzistuojant tokiai laisvai interpretuojamai sąlygai, visos aplinkybės valstybėms narėms gali atrodyti „akivaizdaus neatitikimo“ pavyzdys.

Antruoju atveju, kaip jau buvo anksčiau minėta šiame baigiamajame darbe, pagal 2005 m. Procedūrų direktyvos 23 straipsnio 3 dalį „valstybės narės gali suteikti pirmenybę bet kuriam nagrinėjimui arba jį paspartinti“, taigi 23 straipsnio 4 d. a) ir c)–o) nurodytos aplinkybės yra ne baigtinis sąrašas[143]. Tokiu atveju valstybės narės gali laisvai pasirinkti kokioms dar aplinkybėms esant, jų manymu, gali būti taikomas paspartintas nagrinėjimas, tačiau bet kokiu atveju visada privaloma nustatyti, jog prieglobsčio prašytojas neatitinka pabėgėlio statuso reikalavimų pagal Kvalifikavimo direktyvą. Taigi, paspartintas nagrinėjimas, esant tik akivaizdžiai nepagrįstiems prašymams, 2005 m. Procedūrų direktyvoje netenka prasmės.

---

[140] Council Resoliution of 30 November 1992 on Manifestly Unfounded Applications for Asylum („London Resoliution“) [interaktyvus]. 1992 [žiūrėta 2014-10-30]. <http://www.refworld.org/docid/3f86bbcc4.html>.10 punktas.

[141] Tarybos 2005 m. gruodžio 1 d. direktyva 2005/85/EB, nustatanti būtiniausius reikalavimus dėl pabėgėlio statuso suteikimo ir panaikinimo tvarkos valstybėse narėse. [2005] OL L326/13.

[142] Biekša L., Siniovas V., *supra* note 41, p. 56.

[143] Batjjes, H., *supra* note 8, p. 335.

Lyginant 2005 m. Procedūrų direktyvos ir 2013 m. Procedūrų direktyvos nuostatas matoma, kad buvo atkreiptas dėmesys į, autoriaus minėtas, abstrakčias sąvokas, ir stengiamasi tiksliai apibrėžti aplinkybes, kurioms esant galimas paspartintas nagrinėjimas.

Visų pirma, 2013 m. Procedūrų direktyvoje panaikinama 2005 m. Procedūrų direktyvos 23 straipsnio 4 dalies b) punkto nuostata, kai prieglobsčio prašytojas akivaizdžiai negali būti laikomas pabėgėliu ar negali jam būti suteiktas pabėgėlio statusas, nes prašytojas akivaizdžiai neatitinka pabėgėlio sąvokos apibrėžimo pagal Kvalifikavimo direktyvą[144] ir dėl to jo prašymas laikomas akivaizdžiai nepagrįstu. Antra, vieninteliu atveju kada gali būti taikomas paspartintas nagrinėjimas tampa situacija, kai prieglobsčio prašytojas neatitinka tarptautinės apsaugos reikalavimų pagal Kvalifikavimo direktyvą ir yra bent viena iš dešimties aplinkybių, nustatytų 2013 m. Procedūrų direktyvos 31 straipsnio 8 dalyje. 2013 m. Procedūrų direktyva nors ir neįtvirtinta akivaizdžiai nepagrįsto prieglobsčio prašymo sąvokos, tačiau preambulės (20) punkte galime įžvelgti tam tikrus sąvokos elementus: „griežtai apibrėžtais atvejais, kai *tikėtina (aut. pastaba)*, kad prašymas neturi pagrindo arba kyla didelių nacionalinio saugumo arba viešosios tvarkos problemų, valstybės narės turėtų galėti paspartinti nagrinėjimo procedūrą“[145]. Išsiaiškinti, ar prašymas yra tikrai nepagrįstas galima tik jį išnagrinėjus sprendžiančiajai institucijai, t. y. galinčiai priimti pirmosios instancijos sprendimus. Klausimas, ar prieglobsčio prašytojas neatitinka tarptautinės apsaugos reikalavimų pagal Kvalifikavimo direktyvą, visada yra paremtas tik tikėtinumu, o aplinkybės pagrindžiančios tikimybę yra griežtai apibrėžtos ir negali būti laisvai interpretuojamos valstybių narių.

Lietuvos Respublikos UTPĮ 2 straipsnio 1 dalyje apibrėžiama: „Akivaizdžiai nepagrįstas prašymas suteikti prieglobstį – toks užsieniečio prašymas suteikti prieglobstį Lietuvos Respublikoje, kuriame akivaizdžiai nėra persekiojimo pavojaus kilmės šalyje pagrindimo arba kuris yra paremtas apgaule, arba kuriuo piktnaudžiaujama prieglobsčio suteikimo tvarka bei kuris dėl minėtų priežasčių akivaizdžiai neatitinka šiame Įstatyme nustatytų kriterijų suteikti prieglobstį Lietuvos Respublikoje“[146]. Procedūrų aprašo 16.3. punkte ši sąvoka išskaidoma elementais: „[...] prieglobsčio prašymas nėra akivaizdžiai nepagrįstas, t. y. prieglobsčio prašymas, kuris akivaizdžiai neatitinka šio aprašo 66 punkte nustatytų kriterijų (pabėgėlio sąvokos kriterijai – *aut. pastaba*), nes:

16.3.1. jame akivaizdžiai nėra persekiojimo pavojaus kilmės valstybėje pagrindimo;

16.3.2. jis paremtas apgaule;

---

[144] Tarybos 2005 m. gruodžio 1 d. direktyva 2005/85/EB, nustatanti būtiniausius reikalavimus dėl pabėgėlio statuso suteikimo ir panaikinimo tvarkos valstybėse narėse. [2005] OL L326/13. 23 straipsnio 4 dalies b) punktas.

[145] Europos Parlamento ir Tarybos 2013 m. birželio 26 d. direktyva 2013/32/ES, dėl tarptautinės apsaugos suteikimo ir panaikinimo bendros tvarkos (nauja redakcija). OL L 180/79. Preambulės 20 punktas.

[146] Lietuvos Respublikos įstatymas dėl užsieniečių teisinės padėties Nr. IX-2206. *Valstybės žinios*. 2004, Nr. 73-2539.

16.3.3. piktnaudžiaujama prieglobsčio suteikimo tvarka“[147].

Visų pirma, žiūrint tik formaliai į Procedūrų aprašo 16.3. punkto tekstą galima pastebėti, tam tikrų lietuvių kalbos vartojimo klaidų. Prieglobsčio prašymas *yra (aut. pastaba)* akivaizdžiai nepagrįstas, kuris akivaizdžiai neatitinka Procedūrų aprašo 66 punkte nustatytų pabėgėlio sąvokos kriterijų dėl toliau nurodytų priežasčių. Taigi, Procedūrų aprašo 16.3. punkto tekstas: „prieglobsčio prašymas *nėra (aut. pastaba)* akivaizdžiai nepagrįstas, t. y. prieglobsčio prašymas, kuris akivaizdžiai neatitinka šio aprašo 66 punkte nustatytų kriterijų“[148], formaliai pats savaime yra klaidinantis.

Antra, galime pastebėti, kad Lietuvos Respublikos UTPĮ įvirtinta akivaizdžiai nepagrįsto prieglobsčio prašymo sąvoka yra labai panaši į Londono rezoliucijoje nurodytą sąvoką, tik UTPĮ numatyta sąvoka nukreipia ne į 1951 m. Ženevos konvencijoje įtvirtintus pabėgėlio sąvokos elementus, bet į UTPĮ nustatytus prieglobsčio suteikimo kriterijus. Kaip galime pastebėti, akivaizdžiai nepagrįsto prieglobsčio prašymo sąvoka nors ir nėra tiesiogiai įtvirtinta nei 2005 m. Procedūrų direktyvoje, nei 2013 m. Procedūrų direktyvoje, jos vystimosi tendencija yra aiškiai matoma, tačiau UTPĮ 2 straipsnio 1 dalies nuostata atsižvelgiant į tai kol kas nėra koreguojama.

Trečia, Lietuvos Vyriausiasis administracinis teismas (toliau – LVAT) savo praktikoje nagrinėdamas prieglobsčio bylas, akivaizdžiai nepagrįsto prieglobsčio prašymo sąvokos neanalizuoja ir kiekvienu atveju nesprendžia, visų pirma, ar asmuo neatitinka pabėgėlio sąvokos elementų, antra, ar yra papildomų aplinkybių dėl kurių toks manymas yra grindžiamas, pavyzdžiui, apgaulė ar piktnaudžiavimas. Dažniausiai LVAT savo praktikoje nusprendžia, jog prieglobsčio prašymas yra akivaizdžiai nepagrįstas konstatuodamas, jog: „pareiškėjas neįvykdė pareigos pateikti tikrovę atitinkančius visapusiškus paaiškinimus dėl prašymo suteikti prieglobstį motyvų, o nurodytos aplinkybės, dėl kurių jis išvyko iš savo kilmės valstybės, nepagrindžia tarptautinės apsaugos suteikimo būtinumo“[149]. LVAT savo praktikoje yra konstatavęs, jog nustačius bent vieną UTPĮ 2 straipsnio 1 dalyje nurodytą sąlygą, t. y. persekiojimo pavojaus kilmės valstybėje pagrindimo nebuvimo arba apgaulės faktą, arba piktnaudžiavimą prieglobsčio procedūra, prašymas gali būti pripažintas akivaizdžiai nepagrįstu.[150] Vadovaujantis šia praktika galėtume daryti išvadą, kad akivaizdžiai nepagrįstu prašymu galėtų būti laikytinas bet koks asmens prašymas, kuris manoma piktnaudžiauja prieglobsčio procedūra ar juo siekiama apgauti,

[147] Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro 2004 m. lapkričio 15 d. įsakymas Nr. 1V-361 Dėl Užsieniečių prašymų suteikti prieglobstį nagrinėjimo, sprendimų priėmimo ir jų vykdymo tvarkos aprašo patvirtinimo. *Valstybės žinios.* 2004, Nr. 168-6196. 16.3. punktas.
[148] *Ibid*.
[149] Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2012 m. rugsėjo 13 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A822-2612/2012.
[150] Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2014 m. kovo 10 d. nutartis administracinėje byloje A585-2299/2011.

nenustatant kitų pabėgėlio sąvokos atitikimo kriterijų. Toks požiūris prieštarautų tiek 2005 m. Procedūrų direktyvos 28 straipsniui, tiek naujosios 2013 m. Procedūrų direktyvos 32 straipsniui, kuriuose yra reikalaujama, jog norint laikyti prašymą akivaizdžiai nepagrįstu, visada iš pradžių reikia patikrinti, ar prašytojas neatitinka tarptautinės apsaugos reikalavimų pagal Kvalifikavimo direktyvą.

Lietuvoje įtvirtinta akivaizdžiai nepagrįsto prieglobsčio prašymo sąvoka, remiantis kitų autorių nuomone, gali būti taikoma esant labai abstrakčioms aplinkybėms – apgaulei ar piktnaudžiavimui. Tuo tarpu 2005 m. Procedūrų direktyvos 23 straipsnio 4 dalyje numatytos aplinkybės, lyginant su Lietuvoje įtvirtintomis aplinkybėmis, kurioms esant galima taikyti akivaizdžiai nepagrįsto prieglobsčio prašymo sąvoką, yra daug konkretesnės.[151] 2013 m. Procedūrų direktyvoje įtvirtinti reikalavimai akivaizdžiai nepagrįstiems prieglobsčio prašymams, lyginant su 2005 m. Procedūrų direktyva tapo dar konkretesni, griežtesni ir neleidžiantys valstybėms narėms laisvai interpretuoti. Taigi, UTPĮ 2 straipsnio 1 dalyje nustatyta akivaizdžiai nepagrįsto prieglobsčio prašymo sąvoka, pradėjus taikyti 2013 m. Procedūrų direktyvą, taps visiškai nesuderinama su šia direktyva, nes joje leidžiama taikyti skubos nagrinėjimo procedūras tik esant griežtai apibrėžtoms situacijoms.

Šio baigiamojo darbo metu buvo atliktas interviu su Migracijos departamento Prieglobsčio reikalų skyriaus vedėju Viktor Ostrovnoj. Viktor Ostrovnoj teigimu: „UTPĮ įtvirtintą akivaizdžiai nepagrįsto prieglobsčio prašymo apibrėžimą sunku taikyti praktikoje, jis nėra tobulas“[152]. Viktor Ostrovnoj nuomone, ypatingai problematiškas pagrindas, įtvirtintas UTPĮ, yra apgaulė, nes iš tikrųjų apgaulės faktą galima nustatyti tik išnagrinėjus prieglobsčio prašymą iš esmės. Manymas, jog prieglobsčio prašymas yra paremtas apgaule, nėra tinkamas pagrindas skirti prieglobsčio prašymą nagrinėti skubos tvarka. Prieglobsčio prašytojo pasinaudojimas apgaule nereiškia, jog asmeniui nėra reikalinga tarptautinė apsauga. Viktor Ostrovnoj teigimu, apgaulė kaip pagrindas praktiškai nėra naudojamas, o siekiant nustatyti akivaizdžiai nepagrįstus prašymus analizuojama, kurie prieglobsčio prašymai motyvuojami remiantis kriterijais, nesusijusiais su prieglobsčio suteikimu.[153]

Reikėtų atkreipti dėmesį, kad abiejuose Procedūrų direktyvose yra akcentuojama valstybių narių pareiga nagrinėjant prieglobsčio prašymus skubos tvarka laikytis II skyriaus pagrindinių principų ir garantijų. Deja, tokių įpareigojimų UTPĮ, nagrinėjant akivaizdžiai nepagrįstus prieglobsčio prašymus, nenustato.[154]

[151] Biekša L., Siniovas V., *supra* note 41, p. 56.
[152] Interviu 2014 m. spalio 21 d. atliktas su Migracijos departamento Prieglobsčio reikalų skyriaus vadovu Viktor Ostrovnoj. žr. Priedas Nr. 1.
[153] *Ibid*.
[154] Biekša L., Siniovas V., *supra* note 41, p. 56.

Taigi, išanalizavus Lietuvos Respublikos UTPĮ nustatytą akivaizdžiai nepagrįsto prieglobsčio prašymo sąvoką ir palyginus ją su 2005 m. Procedūrų direktyvoje ir 2013 m. Procedūrų direktyvoje netiesiogiai nustatytais akivaizdžiai nepagrįsto prieglobsčio prašymo požymiais galime daryti išvadą, kad UTPĮ 2 straipsnio 1 dalyje nustatyta sąvoka prieštarauja šioms direktyvoms. UTPĮ 2 straipsnio 1 dalyje įtvirtintą sąvoką reikėtų koreguoti iš esmės, atsižvelgiant į 2013 m. Procedūrų direktyvą. Autorės nuomone, suderinta su 2013 m. Procedūrų direktyva, būtų tokia UTPĮ įtvirtinta akivaizdžiai nepagrįsto prašymo suteikti prieglobstį sąvoka: prašymas suteikti prieglobstį Lietuvos Respublikoje, kuris laikantis 2013 m. Procedūrų direktyvos II skyriuje įtvirtintų pagrindinių principų ir garantijų, gali būti nagrinėjamas paspartinta prieglobsčio nagrinėjimo forma, jeigu pagrįstai manoma, kad prieglobsčio prašytojas akivaizdžiai neatitinka tarptautinės apsaugos reikalavimų pagal Kvalifikavimo direktyvą, ir jam gali būti taikoma bent viena iš 2013 m. Procedūrų direktyvos 31 straipsnio 8 dalyje nustatytų aplinkybių.

3.2. Prieglobsčio procedūrų skubos tvarka trukmė teisingumo ir efektyvumo principų kontekste

Prieglobsčio prašymų nagrinėjimo skubos tvarka trukmės nenustato nei tarptautinė pabėgėlių teisė, nei 2005 m. Procedūrų direktyva ar 2013 m. Procedūrų direktyva. Valstybių pareiga tinkamai išnagrinėti prieglobsčio prašymus kyla iš imperatyvaus tarptautinės pabėgėlių teisės principo *non–refoulement*. Europos Sąjungos valstybių narių pareiga tinkamai išnagrinėti prieglobsčio prašymus taip pat atsiranda ir iš 2005 m. Procedūrų direktyvoje, ir 2013 m. Procedūrų direktyvoje nustatytos pareigos, nagrinėjant prieglobsčio prašymus skubos tvarka, laikytis II skyriuje įtvirtintų pagrindinių principų ir garantijų, kurie nukreipia į Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijoje įtvirtintus principus. Pastaraisiais metais ypatingas dėmesys tiek ESTT sprendimuose, tiek ir EŽTT spendimuose, kurie taip pat turi didelę įtaką aiškinant pagrindinius Europos Sąjungos principus, yra skiriamas prieglobsčio procedūroms būtent teisingumo, veiksmingumo ir teisės į veiksmingą teisinę gynybą principų kontekste.[155]

Kadangi valstybės narės turi plačią diskreciją nusistatyti per kokį laikotarpį prieglobsčio prašymas turi būti išnagrinėtas paspartinta tvarka, kyla klausimas, ar terminais prieglobsčio prašymą išnagrinėti pirmojoje instancijoje kaip, pavyzdžiui, Lietuvos Respublikoje nustatytas 48 valandų terminas su galimybe jį pratęsti dar 7 dienoms[156], neprieštarauja teisingumo (ang.

[155] Reneman, M., *supra* note 48, p. 724-726.
[156] Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro 2004 m. lapkričio 15 d. įsakymas Nr. 1V-361 Dėl Užsieniečių prašymų suteikti prieglobstį nagrinėjimo, sprendimų priėmimo ir jų vykdymo tvarkos aprašo patvirtinimo. *Valstybės žinios.* 2004, Nr. 168-6196.

fairness – *aut. pastaba*) ir efektyvumo (ang. effectiveness – *aut. pastaba*) principų esmei. Reikia nepamiršti, kad paspartintų procedūrų metu gali trumpėti ne tik nagrinėjimo terminas pirmosios instancijos metu, tačiau ir priėmus neigiamą prieglobsčio prašymo sprendimą, terminas paduoti apeliacinį skundą.

3.2.1. Teisingumo ir efektyvumo principų esmė, nagrinėjant prieglobsčio prašymus pirmojoje instancijoje

JTVPK yra ne kartą pasisakęs dėl Europos Sąjungos valstybėse narėse taikomų paspartintų prieglobsčio prašymų nagrinėjimo procedūrų terminų ir savo pareiškimuose akcentavęs esminius elementus, kurių laikymasis užtikrintų teisingą ir efektyvų prieglobsčio prašymų nagrinėjimą. 2010 m. JTVPK pareiškime „dėl teisės į veiksmingą teisinę gynybą esant paspartintoms prieglobsčio procedūroms“ teigė, kad nors trumpas parspartintų prieglobsčio procedūrų nagrinėjimo pirmojoje instancijoje termino tikslas yra užtikrinti veiksmingumą ir nedaug valstybės išlaidų reikalaujantį nagrinėjimą, tačiau toks nagrinėjimas negali pažeisti absoliutaus grąžinimo principo draudimo. Valstybių siekis išnagrinėti prieglobsčio prašymą per nacionalinėje teisėje nustatytą skubos nagrinėjimo terminą, negali turėti įtakos prieglobsčio prašymo nagrinėjimo kokybei ar esminių procedūrinių garantijų suteikimui. Procedūrinių garantijų nesuteikimas bei trumpų terminų nustatymas, gali sąlygoti aplaidų, turintį esminių trūkumų, prieglobsčio prašymo nagrinėjimą. Esant tokiai situacijai paspartintas prieglobsčio nagrinėjimas netenka savo tikslo, t. y. veiksmingai ir greitai išnagrinėti prieglobsčio prašymą, nes didelė dalis tokių aplaidžių, turinčių trūkumų prieglobsčio prašymų, skundžiami apeliacine tvarka.[157]

JTVPK nuomone, esminis kriterijus, siekiant nustatyti prieglobsčio prašymo nagrinėjimo skubos tvarka terminą, yra galimybė per tokį laiko tarpą kokybiškai išnagrinėti prieglobsčio prašymą. Pakankamas terminas reiškia: visų pirma – terminą kompetentingoms institucijoms tinkamai įgyvendinti savo įsipareigojimus ir ištirti visas aplinkybes, susijusias su prieglobsčio prašymu, antra – adekvatų terminą prieglobsčio prašytojams veiksmingai įgyvendinti savo teises ir pareigas.[158] Teisinga ir efektyvi prieglobsčio procedūra užtikrina išsamų prieglobsčio prašymų išnagrinėjimą, reikalauja pagrįstų prašymo nagrinėjimo terminų ir

[157] UNHCR statement on the right to an effective remedy in relation to accelerated asylum procedure. *Issued in the context of the preliminary ruling reference to the Court of Justice of the European Union from Luxemburg Administrative Tribunal regarding the interpretation of Article 39, Asylum Procedures Directive (APD); and Articles 6 and 13 ECHR* [interaktyvus]. 2010, p. 3. [žiūrėta 2014-11-02]. < http://www.refworld.org/docid/4bf67fa12.html>.

[158] UNHCR research project on the application of key provisions of the Asylum Procedures Directive in selected Member States. *Improving Asylum Procedures: Comparative Analysis and Recommendations for Law and Practice. Key Findings and Recommendations* [interaktyvus]. 2010, p. 53. [žiūrėta 2014-11-02] <http://www.refworld.org/docid/4bab55752.html>.

minimalių procedūrinių garantijų suteikimo.[159] Europos pabėgėlių ir tremtinių taryba akcentavo, kad efektyvumo principas apima ne tik *non–refoulement* principo nepažeidžiamumą, tačiau ir teisę į prieglobstį. Siekiant, kad teisė į prieglobstį būtų efektyvi, pati galimybė pasinaudoti prieglobsčio procedūra turi būti veiksmingai apsaugota Europos Sąjungos bei nacionalinėje teisėje ir praktikoje.[160]

Kaip jau buvo minėta šio baigiamojo darbo bendrojoje dalyje, nei 2005 m. Procedūrų direktyva, nei 2013 m. Procedūrų direktyva nenustato minimalių terminų prieglobsčio prašymams nagrinėti skubos tvarka. Procedūrų direktyvos tik nustato bendrą pareigą nagrinėjant visus prieglobsčio prašymus užtikrinti tinkamą, individualų, objektyvų ir nešališką nagrinėjimą.[161] Veiksmingų procedūrų (ang. efficient procedures – *aut. pastaba*) užtikrinimo reikalavimas įtvirtintas abiejose Procedūrų direktyvose, numatant, jog prieglobsčio procedūra būtų baigta kaip įmanoma greičiau nepažeidžiant tinkamo ir išsamaus nagrinėjimo.[162] 2013 m. Procedūrų direktyvos 31 straipsnio 9 dalyje numatoma, kad terminai nagrinėjant prieglobsčio prašymus skubos tvarka turi būti pagrįsti, bei numatoma valstybių teisė viršyti nustatytus terminus, siekiant tinkamai ir išsamiai išnagrinėti prieglobsčio prašymą.[163] Kadangi Procedūrų direktyvose nustatyti reikalavimai nesuteikia apibrėžtumo valstybėms narėms nustatant terminus, būtina analizuojant pasitelkti ESTT bei EŽTT praktikoje įtvirtintą teisingumo (ang. fairness – *aut. pastaba*) ir efektyvumo (ang. effectiveness – *aut.pastaba*) principų aiškinimą.

Reikia pažymėti, kad ESTT savo praktikoje mini ir efektyvumo principą, ir teisės į veiksmingą teisinę gynybą principą, tačiau šių principų ryšys nėra aiškus.[164] Vienų autorių nuomone, teisės į veiksmingą teisinę gynybą principas yra tik vienas iš požymių, apibūdinančių valstybių narių įsipareigojimus, kylančius iš efektyvumo principo reikalavimo.[165] Kitų autorių nuomone, teisės į veiksmingą teisinę gynybą principas yra esminis, o efektyvumas yra vienas iš jo aspektų. ESTT savo praktikoje aiškindamas procedūrinius klausimus (pirmojoje ir apeliacinėje

[159] UNHCR statement on the right to an effective remedy in relation to accelerated asylum procedure. *Issued in the context of the preliminary ruling reference to the Court of Justice of the European Union from Luxemburg Administrative Tribunal regarding the interpretation of Article 39, Asylum Procedures Directive (APD); and Articles 6 and 13 ECHR* [interaktyvus]. 2010, p. 3 [žiūrėta 2014-11-02]. < http://www.refworld.org/docid/4bf67fa12.html>.

[160] European Council on Refugees and Exiles, Dutch Council for Refugees. *The application of the EU Charter of Fundamental Rights to asylum procedural law* [interaktyvus]. 2014, p. 43 [žiūrėta 2014-11-03] <http://www.ecre.org/component/downloads/downloads/937.html>.

[161] Europos Parlamento ir Tarybos 2013 m. birželio 26 d. direktyva 2013/32/ES, dėl tarptautinės apsaugos suteikimo ir panaikinimo bendros tvarkos (nauja redakcija). OL L 180/79. 10 straipsnio 2 d. ir 3 d. a) punktas.

[162] Generalinio advokato Yves Bot išvada Europos Sąjungos Teisingumo teismo byloje C-175/11, *H.I.D., B.A. v. Refugee Applications Commissioner*. Para. 49.

[163] Europos Parlamento ir Tarybos 2013 m. birželio 26 d. direktyva 2013/32/ES, dėl tarptautinės apsaugos suteikimo ir panaikinimo bendros tvarkos (nauja redakcija). OL L 180/79. 31 straipsnio 9 dalis.

[164] Reneman, M., *supra* note 48, p. 725.

[165] Accetto, M.; Zleptnig, S. The principle of effectiveness: Rethinking Its Role in Community Law. *European Public Law*. 2005, Vol. 11, Issue 3, p. 388.

instancijoje) naudoja abu šiuos principus ir neargumentuoja kodėl renkasi vieną ar kitą iš jų.[166] Šiame skyriuje bus analizuojamas tiek teisės į veiksmingą teisinę gynybą, tiek ir efektyvumo principas, tačiau siekiant aiškesnio ir detalesnio tyrimo teisės į veiksmingą teisinę gynybą principas bus analizuojamas atskirai kitame poskyryje kalbant apie apeliacinę instanciją.

ESTT byloje *Rewe v. Landwirtschaftskammer für das Saarland*, teismo buvo konstatuota, kad valstybių narių nusistatytos nacionalinės procedūrinės taisyklės negali būti tokios, jog paverstų Europos Sąjungos teisėje įtvirtintų teisių užtikrinimą praktiškai neįmanomą ar pernelyg sudėtingą.[167] Efektyvumo principu siekiama apsaugoti ES teisėje užtikrinamas teises, todėl šis principas taikomas visoms ES teisėje įtvirtintoms teisėms. Taigi, žvelgiant į paspartintų prieglobsčio procedūrų nagrinėjimo terminus iš efektyvumo principo prizmės, pagrindiniu klausimu tampa, ar tokie valstybių narių nacionalinėje teisėje nusistatyti terminai nepadaro ES teisėje garantuojamų teisių užtikrinimo neįmanomu ar pernelyg sudėtingu.[168]

ESTT savo praktikoje aiškiai nurodė, kad efektyvumo principas reikalauja, jog terminai būtų pagrįsti ir proporcingi siekiamoms užtikrinti teisėms. Terminų pagrįstumas ir proporcingumas turi būti vertinamas ne tik atsižvelgiant į bendrą situaciją valstybėje narėje, tačiau taip pat įvertinant prieglobsčio prašymo bylos individualias aplinkybes.[169] Tokios individualios aplinkybės gali būti, pavyzdžiui, kaip EŽTT byloje *I.M. v. France*, kurioje buvo atsižvelgta į tai, kad asmuo buvo sulaikytas ir dėl to jo galimybė pasinaudoti procedūrinėmis garantijomis per trumpą terminą buvo apsunkintos[170].

ESTT byloje *H.I.D., B.A. v. Refugee Applications Commissioner* teismas akcentavo: „numačius tokią pirmenybės procedūrą […] turi būti leidžiama visiškai pasinaudoti šioje direktyvoje įtvirtintomis prieglobsčių prašytojų, […] teisėmis. Konkrečiai kalbant, jie turi galėti pasinaudoti pakankamu laikotarpiu, kad galėtų surinkti ir pateikti įrodymus, reikalingus jų prašymams pagrįsti, ir taip leistų sprendžiančiajai institucijai teisingai ir veiksmingai išnagrinėti šiuos prašymus bei įsitikinti, kad prašytojams nekyla pavojus jų kilmės šalyse“[171]. EŽTT panašią nuomonę išsakė byloje *Bahaddar v. Netherlands*, kurioje teigė, jog terminai negali būti tokie trumpi ar tokie nelankstūs, kad prieglobsčio prašytojas netektų galimybės pagrįsti savo prieglobsčio prašymą.[172]

---

[166] Reneman, M., *supra* note 48, p. 725.
[167] Europos Sąjungos Teisingumo teismo byla. C-33/76. Rewe v. Landwirtschaftskammer für das Saarland. Para. 5.
[168] Reneman, M., *supra* note 48, p. 726.
[169] Case C-327/00. *Santex SpA v. Unità Socio Sanitaria Locale n. 42 di Pavia, and Sca Mölnlycke SpA, Artsana SpA and Fater SpA*. 27 February 2003. Para 57.
[170] *I. M. v. France*, no. 9152/09. ECHR 2 February 2012.
[171] Byla C-175/11. *H.I.D., B.A. v. Refugee Applications Commissioner ir kt*. [2011] OL C 204, 2013 m. sausio 31 d. Para 75.
[172] *Bahaddar v. The Netherlands*, no. 145/1996/764/965. ECHR February 1998.

Taigi, JTVPK, ESTT ir EŽTT nuomonės vertinant prieglobsčio prašymų nagrinėjimo skubos tvarka terminus efektyvumo principo kontekste yra panašios: visų pirma, terminai negali būti tokie, kad pažeistų *non–refoulement* ir teisės į prieglobstį principų, antra, terminas turi būti toks, kad ne tik suteiktų galimybę kompetentingai institucijai išsamiai, objektyviai ir nešališkai išnagrinėti prieglobsčio prašymą, bet ir prieglobsčio prašytojui pateikti visus reikiamus įrodymus, pagrindžiančius jo prieglobsčio prašymą. Teisingumo principas reikalauja: visų pirma, nagrinėjant prieglobsčio prašymus skubos tvarka užtikrinti pagrindines procedūrines garantijas, antra, atsižvelgti į individualias prieglobsčio prašytojų aplinkybes, trečia, kad prieglobsčio prašymo nagrinėjimo procedūra būtų ne formali, o pasiektų savo tikslą t. y. apsaugoti asmenis, kuriems reikalinga tarptautinė apsauga.

3.2.2. Teisingumo ir efektyvumo principų esmė, nagrinėjant prieglobsčio prašymus apeliacinėje instancijoje

Neigiamo sprendimo peržiūrėjimas arba apeliacija yra mechanizmas užtikrinantis prieglobsčio procedūros teisingą ir skaidrų funkcionavimą. Apeliacija yra esminė procedūrinė garantija padedanti užtikrinti teisės į veiksmingą teisinę gynybą principo įgyvendinimą. Šio principo funkcionavimą apima ne vienas elementas, tarp jų ir terminas, užtikrinantis galimybę pasinaudoti procedūrinėmis garantijomis – teisine pagalba, vertėjo paslaugomis, informacija apie procedūrą ir kt., per kurį prieglobsčio prašytojas gali pateikti apeliacinį skundą.[173] Siekiant, kad apeliacija užtikrintų teisę į veiksmingą teisinę gynybą, ji turi būti vykdoma teismo arba tribunolo, jos metu turi būti nagrinėjama tiek teisė, tiek faktai, remiamasi naujausia informacija.[174] Esant paspartintai prieglobsčio nagrinėjimo formai, terminai pateikti apeliacinį skundą negali būti tokie, kad prieglobsčio prašytojų galimybės pasinaudoti procedūrinėmis teisėmis ir garantijomis taptų tik teorinės.[175] Esant paspartintai prieglobsčio nagrinėjimo formai apeliacija gali būti vykdoma

[173] UNHCR. *Asylum Processes (Fair and Efficient Asylum Procedures). Global consultations on international protection.* [interaktyvus]. 2001, EC/GC/01/12 [žiūrėta 2014-09-30]. < http://www.refworld.org/docid/3b36f2fca.html>. Para 43.

[174] UNHCR statement on the right to an effective remedy in relation to accelerated asylum procedure. *Issued in the context of the preliminary ruling reference to the Court of Justice of the European Union from Luxemburg Administrative Tribunal regarding the interpretation of Article 39, Asylum Procedures Directive (APD); and Articles 6 and 13 ECHR* [interaktyvus]. 2010, p. 3 [žiūrėta 2014-11-02]. < http://www.refworld.org/docid/4bf67fa12.html>.

[175] UNHCR research project on the application of key provisions of the Asylum Procedures Directive in selected Member States. *Improving Asylum Procedures: Comparative Analysis and Recommendations for Law and Practice. Key Findings and Recommendations* [interaktyvus]. 2010, p. 53, 88-85 [žiūrėta 2014-11-02] <http://www.refworld.org/docid/4bab55752.html>.

supaprastinta forma, lyginant su vykdoma, kai prieglobsčio prašymas buvo išnagrinėtas įprastine tvarka.[176]

Teisė į veiksmingą teisinę gynybą yra bendrasis Europos Sąjungos teisės principas įtvirtintas Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 47 straipsnyje, 2005 m. Procedūrų direktyvos 39 straipsnyje, 2013 m. Procedūrų direktyvos 46 straipsnyje, bei ESTT praktikoje[177]. ESTT byloje *Samba Diouf* patvirtino, kad valstybėms narėms yra numatyta galimybė, o ne įpareigojimas nacionalinėje teisėje pasirinkti specialias ar atskiras teisės gynimo priemones, nagrinėjant apeliacinius skundus dėl prieglobsčio prašymų, kurie pirmojoje instancijoje buvo išnagrinėti paspartinta tvarka.[178] Taigi, valstybėms narėms suteikiama diskrecija spręsti ar joms yra reikalinga ir naudinga vykdyti neigiamo, skubos tvarka išnagrinėto, sprendimo peržiūrą supaprastinta tvarka. Šioje byloje ESTT taip pat pakartojo JTVPK išsakytą poziciją, kad nagrinėjant skundą apeliacine tvarka turi būti ištirta ne tik teisė, bet ir faktai pagrindžiantys prieglobsčio prašymo nepagrįstumą[179].

Europos Sąjungos teisėje teisė į veiksmingą teisinę gynybą reiškia realią, o ne tik teorinę galimybę kreiptis į teismą.[180] Tai nereiškia, kad visiems prieglobsčio prašytojams būtina tiek nagrinėjant prašymus paspartinta, tiek įprastine procedūra nustatyti vienodas sąlygas kreiptis į teismą, skundžiant pirmojoje instancijoje priimtą sprendimą, tačiau sąlygos negali būti tokios, kad neproporcingu ir netoleruotinu būdu trukdytų praktiškai pasinaudoti ES teisėje garantuojamomis teisėmis. [181] Kreipimosi terminas negali būti toks, kad faktiškai paneigtų teisingumo principą, t. y. neleistų asmeniui naudotis Procedūrų direktyvų II skyriuje numatytais pagrindiniais principais ir garantijomis.[182] Taigi, terminai apeliaciniam skundui pateikti turi būti užtikrinantys teisę pasinaudoti veiksminga teisine gynyba, naudojantis Procedūrų direktyvų II skyriuje nustatytais pagrindiniais principais ir garantijomis, t. y. asmuo turi turėti aiškią, praktinę galimybę ginčyti priimtą sprendimą[183], kuris pažeidžia jo teisę į prieglobstį.

---

[176] UNHCR. *Asylum Processes (Fair and Efficient Asylum Procedures). Global consultations on international protection.* [interaktyvus]. 2001, EC/GC/01/12 [žiūrėta 2014-09-30]. < http://www.refworld.org/docid/3b36f2fca.html>. Para 43.

[177] Byla C-69/10. *Brahim Samba Diouf prieš Ministre du Traivail, de l'Emploi de I'Immigration* [2011] ETA I-07151. 61 punktas. Byla C-175/11. *H.I.D., B.A. v. Refugee Applications Commissioner ir kt*. [2011] OL C 204, 2013 m. sausio 31 d. 80 punktas.

[178] Byla C-69/10. *Brahim Samba Diouf prieš Ministre du Traivail, de l'Emploi de I'Immigration* [2011] ETA I-07151. 61 punktas.

[179] *Ibid*.

[180] Case C-279/09. *DEB Deutsche Energiehandels- und Beratungsgesellschaft mbH v. Bundesrepublik Deutschland*. 22 December 2010. Para 29.

[181] European Council on Refugees and Exiles, Dutch Council for Refugees. *The application of the EU Charter of Fundamental Rights to asylum procedural law* [interaktyvus]. 2014, p. 43 [žiūrėta 2014-11-03] <http://www.ecre.org/component/downloads/downloads/937.html>.

[182] Generalinio advokato Yves Bot išvada Europos Sąjungos Teisingumo teimso byloje C-175/11, *H.I.D., B.A. v. Refugee Applications Commissioner.* Para 48.

[183] *Beneficio Cappella Paolini v. San Marino*, no. 40786/98. ECHR 13 July 2004. Para. 28.

Byloje *H.I.D., B.A. v. Refugee Applications Commissioner* buvo pažymėta, kad siekiant konkrečiu atveju įvertinti, ar valstybėse narėse teisė į veiksmingą teisinę gynybos priemonę yra efektyvi reikia įvertinti tos valstybės narės administracinę ir teisinę sistemą.[184] Tai reiškia, kad kreipimosi termino ilgis priklauso ir nuo pačios valstybės narės, todėl neįmanoma nustatyti vieno bendro „pakankamo“ termino. Remiantis ESTT ir EŽTT praktika, galime numanyti koks terminas, vis dėlto, būtų protingas. ESTT *Samba Diouf* byloje nustatė, kad 15 dienų terminas (neesant individulių, specifinių aplinkybių) yra pakankamas pasiruošti apeliaciniam skundo pateikimui ir jį pateikti.[185] Tuo tarpu EŽTT byloje *I.M. v. France* 48 valandų terminas pateikti apeliacinį skundą, išnagrinėjus jį paspartinta tvarka, nėra pakankamas ir užtikrinantis galimybę pasinaudoti procedūrinėmis garantijomis.[186] Nei ESTT, nei EŽTT savo praktikoje nėra nurodęs, koks terminas yra tinkamas pasiruošti apeliacinio skundo pateikimui, tačiau galime daryti išvadą, kad termino pakankamumas siejamas su galimybe praktiškai pasinaudoti procedūrinėmis garantijos ir pateikti reikiamus dokumentus, įrodančius skundo pagrįstumą.

Tiek ESTT, tiek EŽTT praktikoje ne kartą buvo nagrinėjama, ar iš esmės visa prieglobsčio procedūra (tiek pirmojoje, tiek apeliacinėje instancijoje) atitinka teisingumo principą ir yra veiksminga.[187] Iškyla klausimas, ar trumpus terminus pirmojoje instancijoje gali kompensuoti išsamus nagrinėjamus apeliacinėje instancijoje? Autoriaus nuomone, vadovaujantis tokia pozicija paspartintas nagrinėjimas netenka savo prasmės, t. y. išnagrinėti nepagrįstus prieglobsčio prašymus kuo greičiau, kad nenukentėtų pagrįstų prieglobsčio prašymų nagrinėjimas. Neatlikus detalaus prieglobsčio prašymo nagrinėjimo pirmojoje instancijoje, apeliacinėje instancijoje kompetentingai institucijai pastebėjus šį trūkumą tenka nagrinėti prieglobsčio prašymą vėl iš pradžių, tai, be abejo, užtrunka. Jeigu pagal valstybės narės nacionalinius teisės aktus yra galimybė skųsti neigiamą pirmosios apeliacinės instancijos priimtą sprendimą dar kartą, paspartinto prieglobsčio prašymo nagrinėjimas (sudėjus laiką pirmojoje ir apeliacinėje instancijoje) gali mažai skirtis nuo prieglobsčio prašymo nagrinėjimo įprastine tvarka pirmojoje ir apeliacinėje instancijoje. Pažymėtina, jog ESTT byloje *Samba Diouf*, buvo konstatuota, kad: „Direktyva 2005/85 neįpareigojama nustatyti dviejų instancijų teisminį nagrinėjimą. Svarbu tik tai, jog egzistuoja galimybė pateikti skundą teisme, garantuojama Direktyvos 2005/85 39 straipsniu. Veiksmingos teisminės gynybos principu asmeniui suteikiama teisė kreiptis į teismą, o ne teisė į procedūrą keliose instancijose“[188]. Taigi, pagal Europos

[184] Byla C-175/11. *H.I.D., B.A. v. Refugee Applications Commissioner ir kt*. [2011] OL C 204, 2013 m. sausio 31 d.
[185] Byla C-69/10. *Brahim Samba Diouf prieš Ministre du Traivail, de l'Emploi de I'Immigration* [2011] ETA I-07151.
[186] *I. M. v. France*, no. 9152/09. ECHR 2 February 2012. Para 26, 151.
[187] Reneman, M., *supra* note 48, p. 738.
[188] Byla C-69/10. *Brahim Samba Diouf prieš Ministre du Traivail, de l'Emploi de I'Immigration* [2011] ETA I-07151. Para 69.

Sąjungos teisę valstybės narės siekdamos sutrumpinti paspartintai prieglobsčio procedūrai skiriamus terminus, gali numatyti tik vieną instanciją apeliacinio skundo nagrinėjimui.

3.2.3. Lietuvos Respublikoje nustatyto prieglobsčio prašymo nagrinėjimo skubos tvarka termino atitikimas Europos Sąjungos prieglobsčio teisynui

3.2.3.1. Pirmosios instancijos terminai

Lietuvos Respublikoje nusprendus, jog prieglobsčio prašymas yra akivaizdžiai nepagrįstas, jis pirmosios instancijos metu turi būti išnagrinėjamas per 48 valandas nuo prieglobsčio prašymo pateikimo momento su galimybe pratęsti nagrinėjimą iki 7 dienų. Šiuo atveju kyla klausimas, ar įmanoma kokybiškai išnagrinėti prieglobsčio prašymą per 48 valandas? Ar asmuo turi galimybę pateikti reikiamus dokumentus ir ar kompetentinga institucija gali išsamiai išnagrinėti prieglobsčio prašymą per numatytą laikotarpį? Ar 48 valandų terminas neužkerta kelio prieglobsčio prašytojams pasinaudoti visomis garantuojamomis procedūrinėmis garantijomis?

ESTT praktikoje yra sakoma, kad valstybės narės turi pasirinkti tokį terminą prieglobsčio prašymui išnagrinėti, kuris pagal tos šalies administracinę ir teisinę sistemą būtų pagrįstas.[189] Autoriaus nuomone, svarbu yra atsižvelgti ir į pačios paspartintos prieglobsčio procedūros tikslą ir atsiminti jos atsiradimo priežastis. Paspartinta prieglobsčio procedūra atsirado esant ypatingai dideliam prieglobsčio prašytojų srautui, siekiant užtikrinti tų prieglobsčio prašytojų teises, kuriems tikrai reikalinga tarptautinė apsauga ir paspartinti nagrinėjimo procedūras tiems prašymams, kurie iš anksto manoma yra akivaizdžiai nepagrįsti. Skubos procedūra, siekiant apsaugoti asmenis, kuriems reikalinga tarptautinė apsauga, valstybėse turi likti išimtimi, o ne tapti įprastu reiškiniu.[190] Tačiau pagal dabartinę tendenciją Lietuvoje prieglobsčio prašymų nagrinėjimas skubos tvarka tapo ne išimtimi, o taisykle.[191] Lietuva nėra ta valstybė, kuri lyginti su Švedija, Prancūzija ar Vokietija susiduria su ypatingai

[189] Byla C-175/11. *H.I.D., B.A. v. Refugee Applications Commissioner ir kt*. [2011] OL C 204, 2013 m. sausio 31 d. Para 75.
[190] UNHCR research project on the application of key provisions of the Asylum Procedures Directive in selected Member States. *Improving Asylum Procedures: Comparative Analysis and Recommendations for Law and Practice. Key Findings and Recommendations* [interaktyvus]. 2010, p. 53 [žiūrėta 2014-11-02] <http://www.refworld.org/docid/4bab55752.html>.
[191] Tarptautinė migracijos organizacija. *Sprendimų priėmimas prieglobsčio bylose ir apeliacinis procesas: situacija, problematika ir rekomendacijos Lietuvai* [interaktyvus]. Vilnius, 2013, p. 26 [žiūrėta 2014-11-11]. < http://www.iom.lt/documents/TMO%20studija%20LT.pdf>.

dideliu prieglobsčio prašymų skaičiumi,[192] todėl Lietuvoje prieglobsčio prašymai skubos tvarka turėtų būti nagrinėjami tik neturint abejonių dėl jų akivaizdaus nepagrįstumo. Remiantis Migracijos departamento metiniais duomenimis apie prašymus suteikti prieglobstį ir priimtus sprendimus, 2013 m. Lietuvoje buvo pateikti 399 prieglobsčio prašymai.[193] Tuo tarpu 2013 m. Vokietijoje buvo pateikti 109 600, Prancūzijoje – 60 100, Švedijoje – 54 300, prieglobsčio prašymai.[194] Be abejo, reikia atsižvelgti į skirtingas valstybių galimybes priimti didelį skaičių prieglobsčio prašytojų, bei finansinę ir žmogiškųjų išteklių padėtį, tačiau įdomu yra tai, kad Lietuvos Respublikoje gyvena[195] tik 3,3 kartais mažiau gyventojų nei Švedijoje[196], tačiau Švedijoje gaunamų prieglobsčio prašymų skaičius yra 136 kartais didesnis nei Lietuvoje.

Įdomu yra ir tai, kad nors remiantis 2013 m. TMO parengta studija, dauguma (nėra atliktos detalios statistikos – *aut. pastaba*) prieglobsčio prašymų yra nagrinėjami skubos tvarka[197] (vadinasi, jie buvo laikomi akivaizdžiai nepagrįstais – *aut. pastaba*), tačiau žvelgiant į 2013 m. statistinius duomenis, iš visų priimtų sprendimų dėl prieglobsčio suteikimo/nesuteikimo Lietuvoje, net 36,2 % priimtų sprendimų buvo teigiami, t. y. suteikti prieglobstį Lietuvos Respublikoje (15 asmenų suteiktas pabėgėlio statusas, 123 asmenims papildoma apsauga)[198]. Kaip matome, net daugiau nei trečdaliui prieglobsčio prašytojų prieglobstis buvo suteiktas. Atsižvelgiant į tai, jog Lietuva pastaraisiais metais nesusiduria su ypatingai dideliu prieglobsčio prašytojų srautu, bei į tai, kad vis dėlto procentine išraiška ne toks mažas skaičius asmenų gauna prieglobstį, Lietuvai nėra poreikio taip dažnai taikyti paspartintą prieglobsčio procedūrą, bei nėra teisinga ir pagrįsta teisės aktuose įtvirtinti tokį trumpą, t. y. 48 valandų, terminą prašymui išnagrinėti.

Reikalavimas kokybiškai ir išsamiai išnagrinėti prieglobsčio prašymą yra įtvirtintas ne tik ESTT ir EŽTT, tačiau taip pat ir LVAT praktikoje. LVAT byloje *A520–2776/2012* buvo akcentuota kompetentingos pirmosios instancijos institucijos, t. y. Migracijos departamento, pareiga: „atlikti tyrimą, įvertinti visas pareiškėjo nurodytas aplinkybes, kuriomis jis grindžia

---

[192] UNHCR report shows leap in asylum applications for industrialized countries [interaktyvus]. 2014 [žiūrėta 2014-11-11].<http://www.unhcr.org/532afe986.html>.

[193] Migracijos departametas. *Duomenys apie prašymus suteikti prieglobstį ir priimtus sprendimus. 2013 metų duomenys* [interaktyvus]. 2013 [žiūrėta 2014-11-11]. <http://www.migracija.lt/index.php?568884175>.

[194] UNHCR report shows leap in asylum applications for industrialized countries [interaktyvus]. 2014 [žiūrėta 2014-11-11].<http://www.unhcr.org/532afe986.html>.

[195] Oficialiosios statistikos portalas. *Gyventojų skaičius* [interaktyvus]. 2014 [žiūrėta 2014-11-15]. <http://osp.stat.gov.lt/web/guest/statistiniu-rodikliu-analize?portletFormName=visualization&hash=a8cf145b-4564-4cba-a5c4-f304bc87bd39>.

[196] Sweden Population 2014 [interaktyvus]. 2014 [žiūrėta 2014-11-15]. <http://worldpopulationreview.com/countries/sweden-population/>.

[197] Tarptautinė migracijos organizacija. *Sprendimų priėmimas prieglobsčio bylose ir apeliacinis procesas: situacija, problematika ir rekomendacijos Lietuvai* [interaktyvus]. Vilnius, 2013, p. 26 [žiūrėta 2014-11-11]. < http://www.iom.lt/documents/TMO%20studija%20LT.pdf>.

[198] Migracijos departamentas. *Prieglobsčio reikalų skyriaus ataskaitos. Prieglobstis Lietuvoje 2013 metais. Metinė ataskaita* [interaktyvus]. Vilnius, 2014, p. 8 [žiūrėta 2014-11-11]. <http://www.migracija.lt/index.php?1357390560>.

savo prašymą, kartu su turimais duomenimis apie pareiškėjo kilmės šalį, į kurią pareiškėjas išsiunčiamas, t. y. tinkamai, visapusiškai ir objektyviai išnagrinėti prieglobsčio prašymą. Pažymėtina, kad atsakovas (Migracijos departamentas – *aut. pastaba)*, bendradarbiaudamas su prašytoju, turi įvertinti atitinkamą su prašymu susijusią informaciją, imtis priemonių, kad būtų gaunama tiksli naujausia informacija apie bendrą šalyje nagrinėjamu atveju vyraujančią padėtį“[199]. Be to LVAT taip pat atkreipia dėmesį į tai, kad individualios prieglobsčio prašytojo aplinkybės yra svarbios ir reikalauja išsamaus tyrimo: „nuodugniai neištyrus pareiškėjo nurodytų individualaus pobūdžio aplinkybių, […] neįmanoma nuspręsti dėl pareiškėjo baimės grįžti į šalį“[200].

Kodėl Lietuvos Respublikoje yra pasirinktas toks trumpas 48 valandų terminas nėra aišku. TMO parengtoje studijoje, atsižvelgus į ekspertų nuomonę pagrįsto sprendimo priėmimui, pateikiama rekomendacija pratęsti prieglobsčio prašymų nagrinėjimo skubos tvarka terminą iki 14 dienų.[201] Atlikto interviu metu su Migracijos departamento Prieglobsčio reikalų skyriaus vedėju Viktor Ostrovnoj paklausėme per kokį terminą būtų įmanoma išsamiai išnagrinėti prieglobsčio prašymą. Viktor Ostrovnoj nuomone: „kokybiškai išnagrinėti prieglobsčio prašymą per 48 valandas nėra įmanoma netgi jeigu darbuotojas dirbtų visas 48 valandas tik su viena byla. Tačiau darbuotojai kiekvieną dieną gauna po vieną ar net kelias naujas bylas, todėl galimybe pratęsti nagrinėjimą iki 7 dienų yra pasinaudojama dažnai. Kokybiškai išnagrinėti prieglobsčio prašymą būtų įmanoma per 48 valandas ir 7 dienas (iš viso per 9 dienas – *aut. pastaba*), tačiau tik jeigu prašymą nagrinėjantis darbuotojas dirbtų visą šį laiką tik su viena byla“[202].

Reikia atkreipti dėmesį, kad prieglobsčio prašymo nagrinėjimo kokybė priklauso ne tik nuo Migracijos departamento darbuotojų. Didelę reikšmę turi ir institucijos, atliekančios pirmines apklausas, tai Užsieniečių registracijos centras, teritoriniai policijos padaliniai ir Valstybės sienos apsaugos tarnyba. TMO atliktos studijos metu buvo nustatyta, kad su daugiausia problemų susiduria Valstybės sienos apsaugos tarnybos pareigūnai dėl dažnos pamainų kaitos ir žinių stokos.[203] Atlikto interviu metu paklausėme, ar pati protokolo struktūra ir klausimai yra aiškūs ir pakankami išsamūs. Migracijos departamento Prieglobsčio reikalų skyriaus vedėjo Viktor Ostrovnoj nuomone: „protokole pateiktos formuluotės yra ginčitinos,

---

[199] Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2012 m. lapkričio 8 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A520-2776/2012.
[200] Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2012 m. kovo 5 d. nutartis administracinėje byloje A822-1928/2012.
[201] Tarptautinė migracijos organizacija. *Sprendimų priėmimas prieglobsčio bylose ir apeliacinis procesas: situacija, problematika ir rekomendacijos Lietuvai* [interaktyvus]. Vilnius, 2013, p. 26 [žiūrėta 2014-11-11]. < http://www.iom.lt/documents/TMO%20studija%20LT.pdf>.
[202] Interviu, *supra* note 152.
[203] Tarptautinė migracijos organizacija. *Sprendimų priėmimas prieglobsčio bylose ir apeliacinis procesas: situacija, problematika ir rekomendacijos Lietuvai* [interaktyvus]. Vilnius, 2013, p. 23 [žiūrėta 2014-11-11]. < http://www.iom.lt/documents/TMO%20studija%20LT.pdf>.

trūksta patikslinančių klausimų“. Be to, šio interviu metu buvo ypač akcentuota, jog svarbu suprasti: „priežastys, dėl kurių asmuo išvyko iš kilmės valstybės, priežastys, dėl kurių atvyko i Lietuvą, ir priežastys, dėl kurių asmuo paprašė prieglobsčio gali būti visiškai skirtingos. Galima išvykti iš kilmės valstybės į trečiąją valstybę dirbti, praradus darbą atvykti į Lietuvą ieškoti naujo darbo, po to asmeniui būnant Lietuvoje gali kilmės šalyje prasidėti karas ir pradėta persekioti politinė partija, kuriai priklauso prieglobsčio prašytojas“[204].

Taigi, pirminės apklausos metu svarbu užduoti papildančius klausimus ir išsiaiškinti tikrąsias prieglobsčio prašymo priežastis, išsiaiškinti ne tik išvykimo iš kilmės valstybės ir atvykimo į Lietuvą priežastis, tačiau ir paties prieglobsčio poreikio esmę. Todėl pirminės apklausos protokole esantys klausimai, tokie kaip išvykimo iš kilmės valstybės priežastys ir tikslas, bei valstybė, į kurią norėta vykti, vykimo į ją tikslas[205], ne visada padeda išsiaiškinti tikrąsias prieglobsčio prašymo priežastis. Viktor Ostrovnoj nuomone: „vertėtų apsvarstyti protokolo pakeitimus, ypač įsigaliojus naujoms Europos Sąjungos direktyvoms“. Interviu metu taip pat paklausėme, ar verta būtų investuoti į Valstybės sienos apsaugos tarnybos darbuotojų pasiruošimą, pavyzdžiui, prieš paskiriant asmenį tarnybai minimaliai jį paruošti kaip vesti pirminę apklausą, kaip užduoti klausimus, kad prieglobsčio prašytojas juos supratų ir pan. Viktor Ostrovnoj teigimu: „būtų puiku jeigu prieš priimant į darbą asmenį jis būtų supažindinamas su šia darbo dalimi ir galėtų jai pasiruošti“[206]. Atlikus pirminę apklausą visi duomenys, susiję su prieglobsčio prašytojo byla, yra perduodami Migracijos departamentui ir remiantis šiais duomenimis yra nusprendžiama, ar prieglobsčio prašymas bus nagrinėjamas skubos ar įprastine tvarka, todėl pirminių apklausų kokybė ir pasiruošimas joms turi didelę įtaką tolesnei nagrinėjimo eigai.

Vertinant iš teisingumo principo pusės ESTT praktikoje pabrėžiama, kad svarbiausia yra, jog asmuo turėtų ne teorinę, o praktinę galimybę pasinaudoti suteiktomis procedūrinėmis garantijomis. Viktor Ostrovnoj teigimu, Migracijos departamento darbuotojai nevengia atlikti asmeninio pokalbio nors ir turi tokią galimybę, esant paspartintai procedūrai, tačiau 48 valandų terminas yra labai trumpas ir per jį kartais net nėra įmanoma spėti jo atlikti, jau nekalbant apie tai, kad atlikus asmeninį pokalbį dar ir reikia išanalizuoti jo metu gautą informaciją ir ją patikrinti.[207] Taigi, asmens teisė būti išklausytam, per nustatytą 48 valandų terminą, tampa daugiau teorinė, todėl toks terminas akivaizdžiai prieštarauja teisingumo principo esmei.

[204] Interviu, *supra* note 152.
[205] Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro 2004 m. lapkričio 15 d. įsakymas Nr. 1V-361 Dėl Užsieniečių prašymų suteikti prieglobstį nagrinėjimo, sprendimų priėmimo ir jų vykdymo tvarkos aprašo patvirtinimo. *Valstybės žinios.* 2004, Nr. 168-6196. 1 priedas.
[206] Interviu, *supra* note 152.
[207] *Ibid*.

Atlikus detalę analizę galime prieiti prie išvados, kad 48 valandų (su galimybe pratęsti iki 7 dienų) terminas išnagrinėti prieglobsčio prašymą skubos tvarka pirmojoje instancijoje, nėra pakankamas ir neužtikrina prieglobsčio prašymo tinkamo ir išsamaus tyrimo. Dėl termino trumpumo yra pažeidžiamas teisingumo principas, nes prieglobsčio prašytojai negali pasinaudoti jiems suteiktomis procedūrinėmis garantijos, tokiomis kaip asmeninis pokalbis. Nustatytas terminas neturi jokio objektyvaus pagrindo, todėl verta būtų jį pakeisti bent į 9 dienų, o geriausia – 14 dienų terminą. Taip pat vertėtų atkreipti dėmesį į pirminio apklausos protokolo klausimų formuluotes, apsvarstyti galimybę papildyti klausimyną konkretesniais, detalizuojančiais klausimais.

3.2.3.2. Apeliacinės instancijos terminai ir apeliacinių instancijų skaičius

Vienas iš skubios prieglobsčio prašymų nagrinėjimo formos požymių yra tai, kad išnagrinėjus akivaizdžiai nepagrįstą prieglobsčio prašymą pirmojoje instancijoje, jo apskundimo terminai apeliacinėje instancijoje gali būti trumpesni, lyginant su apskundimo terminais, išnagrinėjus prieglobsčio prašymą įprastine tvarka. Lietuvoje išnagrinėjus akivaizdžiai nepagrįstus prieglobsčio prašymus pirmojoje instancijoje, apeliacijos pateikimo terminas yra 14 dienų nuo sprendimo priėmimo dienos. Migracijos departamento sprendimai yra skundžiami Vilniaus apygardos administraciniam teismui.[208] Vilniaus apygardos administracinio teismo sprendimas turi būti priimtas per 2 mėnesius nuo nutarties skirti bylą nagrinėti teismo posėdyje priėmimo, prireikus terminas gali būti pratęstas dar 1 mėnesiui.[209] Taigi, maksimalus terminas nagrinėti bylą pirmojoje apeliacinėje instancijoje yra 3 mėnesiai nuo nutarties priėmimo. Lietuvoje taip pat numatyta teisė per 14 dienų nuo sprendimo paskelbimo skųsti Vilniaus apygardos administracinio teismo sprendimą Lietuvos vyriausiajam administraciniam teismui.[210] Taigi, Lietuvoje akivaizdžiai nepagrįstus prieglobsčio prašymus galima skųsti net dviejų apeliacinių instancijų metu.

Vertinant apeliacinį procesą teisingumo ir efektyvumo principų kontekste visų pirmą, reikėtų kalbėti apie pirmosios apeliacinės instancijos terminus. Nors tikslių statistinių duomenų kiek pirmosios instancijos sprendimų yra skundžiami Vilniaus apygardos administraciniam teismui, nėra, tačiau pagal Migracijos departamento Prieglobsčio reikalų skyriaus 2013 metų ataskaitoje pateiktus duomenis atlikome neoficialius apytikslius skaičiavimus. 2013 m. buvo

[208] Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro 2004 m. lapkričio 15 d. įsakymas Nr. 1V-361 Dėl Užsieniečių prašymų suteikti prieglobstį nagrinėjimo, sprendimų priėmimo ir jų vykdymo tvarkos aprašo patvirtinimo. *Valstybės žinios.* 2004, Nr. 168-6196. 29 punktas.
[209] Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymas. *Valstybės žinios*. 1999, Nr. 13-308. 65 str. 3 ir 4 d.
[210] *Ibid*., 127 str. 1 d.

priimtas 381 sprendimas dėl prieglobsčio Lietuvos Respublikoje suteikimo/nesuteikimo, iš priimtų sprendimų 138 sprendimai buvo suteikti prieglobstį. [211] Taigi, galimai „nepatenkintų“ prieglobsčio prašytojų dėl priimto sprendimo 2013 m. buvo 243 asmenys. Migracijos departamento Prieglobsčio reikalų skyriaus tarnautojai 2013 m. Vilniaus apygardos administraciniame teisme atstovavo Migracijos departamentui nagrinėjant 141 bylą.[212] Be abejo, bylos Vilniaus apygardos administraciniame teisme trunka iki 2 mėnesių (kartais iki 3 mėnesių), todėl tiksliai pasakyti kiek sprendimų, būtent priimtų per 2013 m., buvo apskųsta negalime (nes dalis bylų persikelia iš 2012 metų), tačiau apytiksliai galime teigti, kad apie 58 % sprendimų dėl prieglobsčio nesuteikimo yra skundžiami Vilniaus apygardos administraciniam teismui.

Koks skaičius priimtų sprendimų nesuteikti prieglobsčio buvo išnagrinėtas skubos tvarka ir apskųstas Vilniaus apygardos administraciniam teismui, nėra aišku. Migracijos departamento Prieglobsčio reikalų skyriaus vadovo Viktor Ostrovnoj paklausėme kiek sprendimų, priimtų būtent skubos tvarka, yra skundžiami Vilniaus apygardos administraciniam teismui. Viktor Ostrovnoj teigimu: „tikslios statistikos šiuo klausimu nėra, tačiau kadangi teisinių paslaugų prieinamumas Lietuvoje yra geras, apytiksliai skundžiami apie 90 % sprendimų“[213]. Taigi, galime pastebėti, kad beveik visi sprendimai nesuteikti prieglobsčio ir išnagrinėti skubos tvarka yra skundžiami apeliacine tvarka.

Kadangi didžioji dalis sprendimų yra skundžiami, klausimas ar prieglobsčio prašytojai spėja per 14 dienų apskųsti pirmosios instancijos sprendimus, nekyla. Tačiau ar prieglobsčio prašytojai spėja per 14 dienų tinkamai pasiruošti ir pateikti visus reikalingus įrodymus, pagrindžiančius prieglobsčio prašymą, ir taip įgyvendinti Europos Sąjungos teisėje garantuojamą teisę veiksmingą teisinę gynybą, yra klausimas vertas detalesnio nagrinėjimo.

Viktor Ostrovnoj teigimu: „supažindinant prieglobsčio prašytoją su sprendimu dėl prieglobsčio nesuteikimo, jam yra paaiškinama galimybė apskųsti sprendimą ir gauti teisinę pagalbą. Tokiu atveju prieglobsčio prašytojas ant sprendimo parašo apie savo nesutikimą ir teisinės pagalbos pageidavimą. Toks sprendimas grįžta atgal į Migracijos departamentą ir net tą pačią ar kitą dieną yra užsakomos teisinės paslaugos, tokiu atveju po kelių dienų advokatas vyksta susitikti su prieglobsčio prašytoju“[214].

TMO atliktoje studijoje yra prieita prie išvados, kad 14 dienų terminas apeliaciniam skundui pateikti, yra nepakankamas. Šioje studijoje teigiama, kad atsižvelgiant į advokatų pateiktą nuomonę, per 14 dienų yra sunku parengti išsamų apeliacinį skundą. Priežastys kodėl negalima kokybiškai parengti apeliacinio skundo per tokį terminą yra kelios: 1) ne visada

[211] Migracijos departamentas. *Prieglobsčio reikalų skyriaus ataskaitos. Prieglobstis Lietuvoje 2013 metais. Metinė ataskaita* [interaktyvus]. Vilnius, 2014, p. 8 [žiūrėta 2014-11-11]. <http://www.migracija.lt/index.php?1357390560>.
[212] *Ibid*., p. 11.
[213] Interviu, *supra* note 152.
[214] *Ibid*.

Migracijos departamento darbuotojai pateikia informaciją apie pageidaujamą teisinę pagalbą tą pačią ar kitą dieną, 2) dauguma prieglobsčio prašytojų gyvena Užsieniečių registracijos centre Pabradėje, todėl atlikti pokalbį galima tik ten, 3) susitarti dėl susitikimo laiko yra sunku, nes skundų yra pateikiama labai daug. Atsižvelgiant į prieglobsčio prašytojų įgaliotų atstovų nuomonę, priimtinausias terminas neigiamo sprendimo apskundimui būtų 20 dienų. Toks terminas išlaikytų pusiausvyrą tarp valstybės siekio veiksmingai išnagrinėti prieglobsčio prašymus ir prieglobsčio prašytojų siekio kokybiškai pasiruošti apeliacinio skundo pateikimui ir pagrįsti prieglobsčio prašymą.[215]

Reikia pažymėti, kad Vilniaus apygardos administraciniame teisme 2013 m. iš 141 nagrinėtos bylos tik 3 bylose buvo nuspręsta panaikinti Migracijos departamento sprendimus ir grąžinti juos nagrinėti iš naujo.[216] Tai suponuoja arba beveik nepriekaištingą Migracijos departamento darbą, arba menką apeliacinių skundų kokybę. Remiantis prieš tai nagrinėta informacija būtų sunku pasikliauti vien nepriekaištingu Migracijos departamento darbu, atsižvelgiant į nepakankamą terminą išsamiai ir kokybiškai išnagrinėti prieglobsčio prašymus skubos tvarka pirmojoje instancijoje. Taigi, galime daryti išvadą, kad 14 dienų terminas apeliacijai pateikti nėra pakankamas dėl to, kad per tokį terminą nėra įmanoma tinkamai pasirengti apeliaciniam procesui ir prieglobsčio prašytojams *de facto* pasinaudoti teise į veiksmingą teisinę gynybą. Šiuo atveju reikėtų apsvarstyti galimybę šį terminą pratęsti iki 20 dienų.

Lietuvos Vyriausiame administraciniame teisme bylų kiekis yra žymiai mažesnis. 2013 m. buvo išnagrinėtos tik 29 bylos ir tik 1 byloje buvo priimtas sprendimas panaikinti Vilniaus apygardos administracinio teismo sprendimą ir bylą grąžinti Migracijos departamentui nagrinėti iš naujo.[217] Šiuo atveju ar prieglobsčio prašytojai spėja per 14 dienų terminą pasinaudoti apskundimo galimybe nenagrinėsime. Visų pirma, dėl to, kad nėra tikslo nagrinėti, jog 14 dienų terminas yra per trumpas, kai matome, kad laiko (ne kokybės) atžvilgiu tai padaryti yra įmanoma. Antra, bylų kiekis tikrai yra nedidelis, be to pagal tarptautinius standartus nėra reikalaujama dviejų apeliacijos procedūrų, esant paspartintai prieglobsčio procedūrai, reikalaujama tik galimybės pasinaudoti teise į veiksmingą teisinę gynybą[218]. Klausimas, ar apskritai reikalinga numatyti dviejų pakopų apeliacinę procedūrą akivaizdžiai nepagrįstiems prašymams yra

[215] Tarptautinė migracijos organizacija. *Sprendimų priėmimas prieglobsčio bylose ir apeliacinis procesas: situacija, problematika ir rekomendacijos Lietuvai* [interaktyvus]. Vilnius, 2013, p. 33-34 [žiūrėta 2014-11-11]. < http://www.iom.lt/documents/TMO%20studija%20LT.pdf>.
[216] Migracijos departamentas. *Prieglobsčio reikalų skyriaus ataskaitos. Prieglobstis Lietuvoje 2013 metais. Metinė ataskaita* [interaktyvus]. Vilnius, 2014 [žiūrėta 2014-11-11]. <http://www.migracija.lt/index.php?1357390560>. P.10.
[217] *Ibid*., p. 12.
[218] Byla C-69/10. *Brahim Samba Diouf prieš Ministre du Traivail, de l'Emploi de I'Immigration* [2011] ETA I-07151. Para 69.

diskusinis. Autoriaus nuomone, dviejų pakopų apeliacinė procedūra panaikina patį paspartintos prieglobsčio procedūros tikslą, t. y. greičiau išnagrinėti prieglobsčio prašymą. Vis dėlto, esant neefektyviai ir neteisingai prieglobsčio procedūrai pirmojoje instancijoje, bei neužtikrinant teisės į veiksmingą teisinę gynybą pirmosios apeliacinės instancijos metu, tai nėra neigiamas reiškinys, nes suteikia dar vieną galimybę prieglobsčio prašytojams pagrįsti savo prieglobsčio prašymus.

Atkreipiant dėmesį į prieglobsčio prašymų nagrinėjimo skubos tvarka kokybę, autoriaus nuomone, būtų tikslingiau suteikti prieglobsčio prašytojams ne teisę į dviejų pakopų apeliacinę procedūrą, o investuoti daugiau laiko į kokybišką prieglobsčio prašymų nagrinėjimą skubos tvarka pirmojoje instancijoje. Tokiu atveju, suteikiant teisę skųsti neigiamą sprendimą tik pirmojoje apeliacinėje instancijoje, būtų pasiekiamas skubios nagrinėjimo procedūros tikslas – greičiau išnagrinėti prieglobsčio prašymą. Nustačius ilgesnį terminą skubioms prieglobsčio nagrinėjimo procedūroms pirmojoje instancijoje, būtų įmanoma išpildyti išsamaus, tinkamo ir laikantis pagrindinių principų ir garantijų nagrinėjimo reikalavimą.

3.3. Esminių procedūrinių garantijų taikymas *de jure* ir *de facto*

Esminės procedūrinės garantijos padeda asmeniui veiksmingai pasinaudoti jo teise į prieglobstį ir taip užtikrina *non–refoulement* principo nepažeidžiamumą. Procedūrinių garantijų veiksmingumo užtikrinimas ypatingai svarbus esant skubioms prieglobsčio prašymų nagrinėjimo procedūroms, nes šių procedūrų specifika, pavyzdžiui, trumpesnis terminas prieglobsčio prašymo pagrindimui, pati savaime gali apsunkinti procedūrinių garantijų pasinaudojimu. Šiame skyriuje bus aptartos esminės procedūrinės garantijos, tokios kaip teisė į informavimą apie prieglobsčio procedūrą, teisė į vertėją, teisinę pagalbą ir asmeninį pokalbį, bei šių garantijų veikimas *de jure* ir *de facto* Lietuvos Respublikoje, vykdant paspartintą prieglobsčio prašymų nagrinėjimo procedūrą.

3.3.1. Informavimas apie prieglobsčio procedūrą

Prieglobsčio prašytojų informavimas apie jų teises ir pareigas prieglobsčio procedūros metu yra būtinas, nes informavimo pateikimo metu prieglobsčio prašytojai sužino apie jiems suteiktas teises ir pareigas. Veiksminga galimybė pasinaudoti teise į prieglobstį tiesiogiai priklauso nuo to ar prieglobsčio prašytojas buvo tinkamai informuotas ir suprato savo

teises ir pareigas prieglobsčio procedūros metu.[219] Taigi, tik visiškai suprasdamas savo teises asmuo gali tinkamai ir išsamiai pateikti pareiškimus ir įrodymus, pagrindžiančius prieglobsčio prašymą, bei visiškai suprasdamas savo pareigas asmuo gali elgtis taip, kad jo bendradarbiavimas su valstybės institucijomis būtų efektyviausias. Preziumuojama, kad informavimas yra neefektyvus, jeigu asmuo pagal pateiktą informaciją praktiškai negali pasielgti taip, kad tinkamai įgyvendintų savo teises ir pareigas. JTVPK pabrėžė, kad veiksmingumo principui prieštarauja tokios procedūrinės taisyklės ir terminai, kurie nesuteikia pakankamai laiko prieglobsčio prašytojams elgtis pagal jiems suteiktą informaciją apie jų teises ir pareigas procedūros metu.[220]

Europos Sąjungos valstybės narės turėdamos plačią diskreciją vykdant prieglobsčio procedūras, vis dėlto privalo laikytis 2005 m. Procedūrų direktyvoje numatytų esminių pagrindinių garantijų. Prieglobsčio prašytojų informavimas apie prieglobsčio procedūras yra viena iš jų. 2005 m. Procedūrų direktyvos 10 straipsnio 1 dalies a) punkte yra užtikrinama, kad prieglobsčio prašytojai: „ta kalba, kurią, kaip pagrįstai manoma, jie turėtų suprasti, jie privalo gauti informaciją apie taikytiną procedūrą ir apie savo teises ir pareigas tos procedūros metu bei galimas jų pareigų nesilaikymo ir nebendradarbiavimo su valdžios institucijomis pasekmes. Jiems turi būti pranešta apie laiko tarpą ir jiems prieinamas priemones, siekiant įvykdyti pareigą pateikti Direktyvos 2004/83/EB 4 straipsnyje nurodytą informaciją. Ši informacija turi būti suteikta laiku, kad jie galėtų pasinaudoti šia direktyva užtikrinamomis teisėmis ir įvykdytų 11 straipsnyje nurodytas pareigas“[221]. Šią nuostatą lyginant su 2013 m. Procedūrų direktyvoje esančia nuostata, galime pastebėti tam tikrų patikslinimų: visų pirma, informacija prieglobsčio prašytojui turi būti suteikta būtent ta kalba, kurią jis supranta, antra, atsiranda pareiga paaiškinti prieglobsčio prašytojui apie pasekmes, jeigu jis tiesiogiai ar netiesiogiai atsiimtų prašymą.[222] Reikėtų pažymėti, kad 2013 m. Procedūrų direktyvoje yra įtvirtinta visiškai nauja nuostata, kurios esmė yra tai, kad valstybės narės matydamos požymius, jog asmenys, kurie yra laikomi sulaikymo patalpose ar sienos perėjimo punktuose, gali pageidauti prašyti tarptautinės apsaugos, privalo juos informuoti kaip jie tai galėtų atlikti.[223] Ši nuostata sukelia valstybei narei pareigą informuoti apie prieglobsčio procedūrą net asmeniui nepaprašius prieglobsčio. Kyla klausimas,

[219] UNHCR statement on the right to an effective remedy in relation to accelerated asylum procedure. *Issued in the context of the preliminary ruling reference to the Court of Justice of the European Union from Luxemburg Administrative Tribunal regarding the interpretation of Article 39, Asylum Procedures Directive (APD); and Articles 6 and 13 ECHR* [interaktyvus]. 2010, p. 6 [žiūrėta 2014-11-02]. <http://www.refworld.org/docid/4bf67fa12.html>.
[220] *Ibid*., p. 6-7.
[221] Tarybos 2005 m. gruodžio 1 d. direktyva 2005/85/EB, nustatanti būtiniausius reikalavimus dėl pabėgėlio statuso suteikimo ir panaikinimo tvarkos valstybėse narėse. [2005] OL L326/13. 10 staipsnis.
[222] Europos Parlamento ir Tarybos 2013 m. birželio 26 d. direktyva 2013/32/ES, dėl tarptautinės apsaugos suteikimo ir panaikinimo bendros tvarkos (nauja redakcija). OL L 180/79. 12 straipnis.
[223] *Ibid*., 8 straipsnis.

kokie asmens veiksmai gali būti laikomi požymiais, kad jis gali pageidauti prašyti tarptautinės apsaugos.

Lietuvos Respublikos UTPĮ nereglamentuoja informavimo apie prieglobsčio procedūras tvarkos. Tuo tarpu Procedūrų aprašo 9.5. ir 63.1. punkte nurodoma, kad tiek prieš pirminę apklausą, tiek nagrinėjant prieglobsčio prašymą iš esmės: „prieglobsčio prašytojas turi būti supažindintas su jo teisėmis, apklausos tikslu, konfidencialumo principu ir su prieglobsčio prašytojo pareigomis bei jų nevykdymo padariniais“[224]. Taigi prieglobsčio prašytojas apie jo teises, pareigas ir pareigų nevykdymo padarinius privalomai turi būti supažindinamas jau iki pirminės apklausos, o atliekant asmeninį pokalbį ir prieš jį.

Atsižvelgiant į 2005 m. Procedūrų direktyvos reikalavimus Lietuvos Respublikoje, vykdant pirminę prieglobsčio prašytojo apklausą nėra laikomasi visų direktyvoje numatytų reikalavimų. Taip įvyksta dėl to, kad pirminiame apklausos protokole visiškai nėra užsiminta apie šiuos 2005 m. Procedūrų direktyvoje ir minimus aspektus: 1) visiškai nėra užsiminta apie pareigų nesilaikymo ir nebendradarbiavimo su valstybės institucijomis pasekmes; 2) nėra užsiminta apie laiką ir priemones, kurioms padedant prieglobsčio prašytojai gali teikti paaiškinimus, pagrindžiančius prieglobsčio prašymą. [225] Reikalavimai informuoti apie prieglobsčio procedūrą, prieglobsčio prašytojų teises ir pareigas yra taip pat vertinami tik kaip iš dalies atitinkantys 2005 m. Procedūrų direktyvoje keliamus reikalavimus.

Lietuvos Respublikoje vykdomas informavimas apie prieglobsčio procedūrą ir prieglobsčio prašytojams teikiamas teises ir pareigas jau yra susilaukęs autorių kritikos[226]. Daugiausiai kritikos yra sulaukusi pirminiame apklausos protokole vartojama formali kalba, specifinių terminų naudojimas, informacijos abstraktumas. [227] Autoriaus nuomone, reikėtų pažymėti kelis keliančius susirūpinimą protokolo aspektus, kurie liko detaliau neaptarti kitų autorių darbuose:

1) protokole teigiama, kad prieglobsčio prašytojas turi teisę: „nemokamai gauti būtinąją medicinos pagalbą ir socialines paslaugas“[228]. Nėra visiškai aišku, kokias nemokamas socialines paslaugas, ar tai apgyvendinimas, maitiniams ar kt., prieglobsčio prašytojas gali gauti. Vis dėlto, prieglobsčio prašytojas atvyksta iš socialiai nedraugiškos aplinkos, todėl žinojimas, kad jam kaip prieglobsčio prašytojui bus suteiktos elementarios socialinės (apgyvendinimo, maitinimo)

[224] Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro 2004 m. lapkričio 15 d. įsakymas Nr. 1V-361 Dėl Užsieniečių prašymų suteikti prieglobstį nagrinėjimo, sprendimų priėmimo ir jų vykdymo tvarkos aprašo patvirtinimo. *Valstybės žinios.* 2004, Nr. 168-6196. 9.5. ir 63.1. punktas.
[225] Tarybos 2005 m. gruodžio 1 d. direktyva 2005/85/EB, nustatanti būtiniausius reikalavimus dėl pabėgėlio statuso suteikimo ir panaikinimo tvarkos valstybėse narėse. [2005] OL L326/13. 10 straipnis.
[226] Biekša L., Siniovas V., *supra* note 41, p. 52-53.
[227] Biekša L., Siniovas V., *supra* note 41, p. 52-53.
[228] Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro 2004 m. lapkričio 15 d. įsakymas Nr. 1V-361 Dėl Užsieniečių prašymų suteikti prieglobstį nagrinėjimo, sprendimų priėmimo ir jų vykdymo tvarkos aprašo patvirtinimo. *Valstybės žinios.* 2004, Nr. 168-6196. 1 priedas.

paslaugos gali suteikti didesnį saugumo ir pasitikėjimo jausmą. Dėka to didėja tikimybė, kad prieglobsčio prašytojas atviriau bendraus su pirminę apklausą vykdančiais pareigūnais;

2) protokole teigiama, kad kiekvienas prieglobsčio prašytojas gali: „kreiptis į Jungtinių Tautų vyriausiojo pabėgėlių komisaro valdybos atstovus ir su jais susitikti“[229]. Atsižvelgiant į tai, kad dauguma prieglobsčio prašytojų yra prastai išsilavinę, jiems labai sudėtinga suprasti kuo kreipimasis į JTVPK valdybą ir susitikimas su jų atstovais gali būti jiems naudingas. Todėl formalus teiginys, kad jie turi tokią teisę dar nereiškia, kad prieglobsčio prašytojas supranta pateiktą informaciją ir praktiškai gali pasinaudoti siūloma pagalba;

3) prieglobsčio prašytojas privalo: „laikytis Lietuvos Respublikos Konstitucijos ir kitų teisės aktų reikalavimų“[230]. Prieglobsčio prašytojas prieš atvykstant į Lietuvos Respubliką tikrai neskaitė Konstitucijos ir kitų teisės aktų, mažai tikėtina, kad tai darys ir laukdamas sprendimo dėl prieglobsčio suteikimo/nesuteikimo. Toks įpareigojimas prieglobsčio prašytojui nesuteikia jokios informacijos apie prieglobsčio procedūrą ir vykdant pirminę apklausą yra nenaudingas. Pareigos prieglobsčio prašytojams turėtų būti formuluojamos kuo įmanoma suprantamiau, kad asmuo aiškiai suprastų kaip jis turi ir gali elgtis.

Autoriaus nuomone, pirminiame protokole esančios teisės ir pareigos būtų suprantamesnės, jeigu būtų formuluojamos pagal autoriaus siūlomą modelį. Teisės galėtų būti formuluojamos taip: teisė – kuo ta teisė naudinga – kaip ta teisę galima gauti (pasinaudoti). Pareigos galėtų būti formuluojamos: pareiga – pareigos nesilaikymo pasekmės – kaip tą pareigą atlikti.

Reikia pažymėti, kad informavimas prieš pirminę apklausą yra ypatingai svarbus, nes prieglobsčio prašytojas gali nesuprasti savo pareigų, t. y. jog privalo neatidėlioti ir pirminės apklausos metu pateikti visus paaiškinimus, pagrindžiančius prieglobsčio prašymą, bei šios pareigos nevykdymo pasekmių. Taigi, gali susidaryti situacija, kai dėl informacijos stokos prieglobsčio prašytojo prašymas bus vertinamas kaip akivaizdžiai nepagrįstas ir nagrinėjimas skubos tvarka. Nagrinėjant prašymą kaip akivaizdžiai nepagrįstą, jeigu prieglobsčio prašytojas nėra informuojamas apie jam taikomą specifinę procedūrą, per kurią jis turi tik 48 valandas pasinaudoti jam suteiktomis procedūrinėmis garantijomis, jis gali ir nespėti jomis pasinaudoti. Taip pat, prieglobsčio prašytojas gali nesulaukti galimybės dar kartą teikti paaiškinimus, pagrindžiančius prieglobsčio prašymą, nes asmeninis pokalbis vykdant šią procedūrą nėra privalomas. Taigi, Lietuvoje operatyvus ir išsamus informavimas prieš pirminę apklausą,

[229] Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro 2004 m. lapkričio 15 d. įsakymas Nr. 1V-361 Dėl Užsieniečių prašymų suteikti prieglobstį nagrinėjimo, sprendimų priėmimo ir jų vykdymo tvarkos aprašo patvirtinimo. *Valstybės žinios.* 2004, Nr. 168-6196. 1 priedas.

[230] Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro 2004 m. lapkričio 15 d. įsakymas Nr. 1V-361 Dėl Užsieniečių prašymų suteikti prieglobstį nagrinėjimo, sprendimų priėmimo ir jų vykdymo tvarkos aprašo patvirtinimo. *Valstybės žinios.* 2004, Nr. 168-6196. 1 priedas.

vykdant skubos procedūrą, yra privalomas, nes valstybė įtvirtindama tokią procedūrą, kuria reikalaudama prieglobsčio prašytojo įvykdyti savo pareigą, t. y. pagrįsti prieglobsčio prašymą, tačiau nesuteikdama informacijos kaip tą pareigą įvykdyti, pažeidžia teisingumo principą.

Be abejo, ne vien pirminės apklausos metu prieglobsčio prašytojai gali sužinoti apie savo teises ir pareigas. Atsižvelgiant į kitų valstybių patirtį Lietuvoje būtų galima pritaikyti ir kitas informavimo priemones. Pavyzdžiui, Vokietijoje yra leidžiami informaciniai leidiniai prieglobsčio prašytojams kaip tinkamai pasinaudoti jiems suteikta garantija į asmeninį pokalbį, pavyzdžiui, kaip svarbu atvykti laiku į paskirtą pokalbį, kaip jam pasiruošti ir kt.[231] Jungtinėje Karalystėje leidžiamos instrukcijos, kaip atlikti asmeninį pokalbį dirbantiems su prieglobsčio prašytojais asmenims, t. y. kaip elgtis su pažeidžiamais asmenimis, kaip suprantamai informuoti apie teises ir pareigas ir kt. [232]

Interviu su Migracijos departamento Prieglobsčio reikalų skyriaus vadovu Viktor Ostrovnoj metu išaiškėjo, kad be informavimo prieš pirminę apklausą, informavimas Lietuvoje dar vyksta lankstinukų ir brošiūrų pagalba.[233] Tiesa, dideliu trūkumu, autoriaus nuomone, yra tai, kad daugelis matytų lankstinukų ir brošiūrų pavyzdžių yra tik rusų, anglų ir lietuvių kalbomis, taigi asmenys bendraujantys kitomis kalbomis informacijos suprasti negali. Informavimas lankstinukų ir brošiūrų pagalba kitų autorių nuomone, deja, bet negali kompensuoti pirminiame protokole esančių trūkumų.[234].

Taigi, viena iš esminių prieglobsčio prašytojų garantijų – informavimas, Lietuvoje nėra veikianti taip, kad leistų prieglobsčio prašytojams efektyviai pasinaudoti jiems suteiktomis teisėmis ir vykdyti pareigas. Viena iš pagrindinių šios garantijos nesėkmingo veikimo priežasčių yra tai, kad pirminiame protokole pateiktą informaciją sunku suprasti neišsilavinusiam prieglobsčio prašytojui, pateikta informacija yra neinformatyvi ir abstrakti. Kitos informavimo priemonės Lietuvoje neužtikrina tokio lygio informacijos pateikimo, kad vien jų pagalba prieglobsčio prašytojas galėtų visiškai suprasti prieglobsčio procedūrą ir savo teises bei pareigas.

3.3.2. Vertėjo pagalba

Prieglobsčio prašytojai atvyksta iš skirtingų valstybių ir dažniausiai jie negali bendrauti šalies, kurioje prašo prieglobsčio, valstybine kalba. Esant tokiai situacijai, siekiant

[231] Informationsverbund Asyl and Migration. *The interview in the asylum procedure. Advice for asylum seekers in Germany* [interaktyvus]. 2009 [žiūrėta 2014-11-20]. <http://www.asyl.net/fileadmin/user_upload/infoblatt_anhoerung/Engl_final.pdf>.
[232] Asylum Policy Instruction. Asylum Interviews [interaktyvus]. 2014 [žiūrėta 2014-11-20]. <https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/298853/Asylum_interview_policy_guidance_v_5.pdf>.
[233] Interviu, *supra* note 152.
[234] Biekša L., Siniovas V., *supra* note 41, p.51.

užtikrinti tinkamą valstybės bendravimą su prieglobsčio prašytoju, yra pasitelkiama vertėjo pagalba. Vertėjo užtikrinimas yra viena esminių procedūrinių prieglobsčio prašytojų garantijų, kurios dėka prieglobsčio prašytojai turi galimybę jiems suprantama kalba pateikti pareiškimus, įrodančius jų prieglobsčio prašymų pagrįstumą. Taigi, vertėjo paslaugų kokybės užtikrinimas yra tiesiogiai susijęs su prieglobsčio prašytojų galimybe išsamiai ir tinkamai pagrįsti prieglobsčio prašymą.

2005 m. Procedūrų direktyvoje prieglobsčio prašytojams yra suteikiama: „jei būtina, jiems turi būti suteiktos vertimo paslaugos pateikiant jų argumentus kompetentingoms institucijoms. Valstybės narės mano, kad būtina suteikti tokias paslaugas bent jau tuomet, kai sprendžianti institucija kviečia prašytoją pokalbio […] ir tinkamas bendravimas negali būti užtikrintas nesuteikus šių paslaugų“[235] Pagal aukščiau minėtą direktyvą vertėjo paslaugos yra suteikiamos, kai yra būtina, būtinumą nustato kompetentinga institucija, vykdanti pokalbį su prieglobsčio prašytoju. Vertėjo paslaugos turi būti suteikiamos bent vykdant asmeninį pokalbį. Prieglobsčio prašytojų teisė į vertimo paslaugas netiesiogiai yra įtvirtinta ir 2005 m. Procedūrų direktyvos 10 straipsnio 1 dalies a) punkte, kur teigiama, kad jie gauna informaciją apie procedūrą ir teises bei pareigas ta kalba, kuria, kaip pagrįstai manoma turėtų suprasti, bei to paties straipsnio tos pačios dalies e) punkte kur teigiama, kad ta kalba, kuria, kaip pagrįstai manoma jie turėtų suprasti, jiems pateikiamas sprendžiančiosios institucijos sprendimo rezultatas, bei neigiamo rezultato apskundimo tvarka[236]. Vykdant asmeninį pokalbį svarbiausias kriterijus skiriant vertėją yra tinkamo prieglobsčio prašytojo ir asmens vedančio pokalbį bendravimo užtikrinimas. Svarbu pažymėti, kad jeigu pagrįstai manoma, kad asmuo gali bendrauti ir suprasti kitą kalbą, nebūtinai privaloma vykdyti pokalbį prašytojo pasirinkta kalba.[237]

2013 m. Procedūrų direktyvoje yra atlikta nemažai aukščiau minėtų nuostatų korekcijų. 2013 m. Procedūrų direktyvos nuostatuose dėl procedūrinių garantijų, teisių ir pareigų bei sprendimo rezultato pateikimo ir apeliacijos tvarkos, yra įtvirtinama, kad tokia informacija prieglobsčio prašytojui pateikiama: „ta kalba, kurią supranta arba, kaip pagrįstai manoma turėtų suprasti“[238]. Šiuo atveju atkreipiamas dėmesys, kad visų pirma turi būti aiškinamasi kokią kalbą asmuo iš tikrųjų supranta, o po to tik galima teikti informaciją ta kalba, kurią pagrįstai manoma, jog asmuo turėtų suprasti. Asmeninio pokalbio metu 2013 m. Procedūrų direktyvoje taip pat pastebima nemažai korekcijų: 1) pačiam prieglobsčio prašytojui suteikiama teisė pasirinkti kokia kalba vyks bendravimas pokalbio metu, išskyrus atvejus kai jis supranta kitą kalbą ir ja gali

[235] Tarybos 2005 m. gruodžio 1 d. direktyva 2005/85/EB, nustatanti būtiniausius reikalavimus dėl pabėgėlio statuso suteikimo ir panaikinimo tvarkos valstybėse narėse. [2005] OL L326/13. 10 straipsnio 1 dalies b) punktas.
[236] *Ibid*., 10 straipsnio 1 dalies a) ir e) punktas.
[237] *Ibid*., 13 straipsnio 3 dalies b) punktas.
[238] Europos Parlamento ir Tarybos 2013 m. birželio 26 d. direktyva 2013/32/ES, dėl tarptautinės apsaugos suteikimo ir panaikinimo bendros tvarkos (nauja redakcija). OL L 180/79. 12 straipsnio 1 dalies a) ir f) punktas.

aiškiai bendrauti; 2) kai įmanoma (jeigu prašytojas pageidauja) užtikrinama, kad vertėjas būtų toks pačios lyties, išskyrus numatytą išimtį.[239]

Reikia pabrėžti, kad pagal JTVPK rekomendacijas, ES valstybės narės turi suteikti prieglobsčio prašytojams bendravimą tokia kalba, kurią prieglobsčio prašytojas supranta ir gali bendrauti. Nuostatos, kuriose teigiama, kad prieglobsčio prašytojas pagrįstai manoma turėtų suprasti tam tikrą kalbą, gali pažeisti teisingumo principą procedūros metu.[240] Reikia pastebėti, kad nei 2005 m. Procedūrų direktyvoje, nei 2013 m. Procedūrų direktyvoje nėra kalbama apie vertimo kokybės užtikrinimą ir vertėjo kvalifikaciją, taigi, manoma, kad šis klausimas paliekamas valstybių narių nuožiūrai. Tačiau JTVPK pažymi, valstybės narės turi turėti profesionaliai parengtus ir kvalifikuotus vertėjus, jeigu valstybėje narėje nėra tokios kvalifikacijos vertėjo, privaloma užtikrinti, kad vertėjas turėtų bent adekvačius įgūdžius. Adekvatiems vertimo įgūdžiams priskiriama: visų pirma, vertėjo gebėjimas išsamiai, tiksliai išversti ką pasakė apklausą atliekantis asmuo ir prieglobsčio prašytojas nepraleidžiant, nepridedant, nekomentuojant, nesutrumpinant ar nepagražinant, antra, gebėjimas versti tuo pačiu asmeniu kaip ir kalbantysis, trečia, įgūdžių turėjimas atliekant reikiamas pastabas, ketvirta, gebėjimas vertimo metu suprasti prašytoją atsižvelgiant į jo lytį, amžių ar kultūrinį tapatumą.[241] Taigi, galime pastebėti, kad vertimo paslaugoms ir vertėjų kvalifikacijai keliami gana aukšti reikalavimai. Toliau, atsižvelgiant į išdėstytus reikalavimus, įvertinsime Lietuvoje teikiamų vertimo paslaugų kokybę.

Lietuvos Respublikos UTPĮ 71 straipsnio 1 dalies 5) punkte yra užtikrinama, kad prieglobsčio prašytojas prieglobsčio prašymo nagrinėjimo metu turi teisę naudotis nemokamomis vertėjo paslaugomis. Šio įstatymo 82 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta garantija naudotis vertėjo paslaugomis apklausos metu, o 2 dalyje – privalomas prieglobsčio prašytojo supažindinimas suprantama kalba su visais dėl jo priimtais sprendimais. Šis įstatymas neužsimena apie vertėjo paslaugų kokybę ar vertėjų kvalifikaciją, Procedūrų apraše šie aspektai irgi nėra aptarti.

Atliekant interviu su Migracijos departamento Prieglobsčio reikalų skyriaus vedėju Viktor Ostrovnoj pasiteiravome dėl vertimo paslaugų prieinamumo ir kokybės Lietuvoje. Viktor Ostrovnoj manymu, vertimo paslaugų prieinamumas Lietuvoje yra tikrai pakankamas, tačiau nėra pakankama vertimo paslaugų kokybė. Vertimo paslaugų sutartys yra sudaromos su tais vertimų biurais, kurie gali pasiūlyti žemiausią vertimo paslaugų kainą, tačiau ne visada tokiuose

[239] Europos Parlamento ir Tarybos 2013 m. birželio 26 d. direktyva 2013/32/ES, dėl tarptautinės apsaugos suteikimo ir panaikinimo bendros tvarkos (nauja redakcija). OL L 180/79. 10 straipsnio 1 dalies c) punktas.
[240] UNHCR research project on the application of key provisions of the Asylum Procedures Directive in selected Member States. *Improving Asylum Procedures: Comparative Analysis and Recommendations for Law and Practice. Key Findings and Recommendations* [interaktyvus]. 2010, p. 32, 88-85 [žiūrėta 2014-11-02] <http://www.refworld.org/docid/4bab55752.html>.
[241] *Ibid*., p. 33.

biuruose dirba geriausios kvalifikacijos vertėjai. Atliekant vertimus iš retesnių ar egzotinių kalbų situacija dar keblesnė. Tokiu atveju būna situacijų, kai vertimą atlieka ne profesionalus vertėjas, o tos retos ar egzotinės kalbos valstybės piliečiai, gyvenantys Lietuvoje ir sudarę sutartį su vertimų biuru. Dažnai tokie asmenys nemoka lietuvių kalbos ir atsitinka taip, kad, pavyzdžiui, vietnamietis verčia iš vietnamiečių į rusų kalbą (nebūtinai ją profesionaliai ar net gerai mokėdamas), o tada rusų kalbos vertėjas verčia iš rusų į lietuvių kalbą.[242]

Atsižvelgiant į JTVPK reikalavimus vertėjų kvalifikacijai, Lietuvoje ne visus retų ir egzotinių kalbų vertėjus galime priskirti prie profesionalių ar turinčių adekvačių įgūdžių vertėjų. Esant situacijai, kai verčiama iš retos ar egzotinės kalbos į lietuvių kalbą ar į kitą kalbą, kurią nebūtinai vertėjas profesionaliai ar bent adekvačiai moka, galima abejoti prieglobsčio procedūros teisingumu. Netikslus vertimas gali būti viena iš priežasčių, neleidžiančių prieglobsčio prašytojui pagrįsti prieglobsčio prašymą. Tokiu atveju asmens galimybė pasinaudoti teise į prieglobstį yra tik teorinė, o valstybė nesuteikdama prieglobsčio tokiam asmeniui gali pažeisti *non–refoulement* principą.

Interviu metu taip pat pasiteiravome ar dažnai apklausą atliekantys asmenys naudojasi vertėjo paslaugomis ir, ar yra kaip nors patikrinamos šių asmenų kalbos žinios. Viktor Ostrovnoj teigimu, pokalbį atliekančių pareigūnų kalbos žinios nėra specialiai tikrinamos, asmenys abejojantys savo žiniomis visada turi galimybę pasikviesti vertėją. Kiekvienas asmuo atliekantis apklausą turi užtikrinti tinkamą bendravimą ir savo darbo kokybę.[243] TMO atliktoje studijoje teigiama, kad asmenys, kalbantys retomis ar egzotinėmis kalbomis, atsiduria geresnėje padėtyje nei tie prieglobsčio prašytojai, kurie kalba anglų ar rusų kalbomis. Tai atsitinka dėl to, kad prieglobsčio prašytojams, bendraujantiems minėtomis kalbomis, vertėjas nėra kviečiamas ir jie bendrauja su pareigūnu mokančiu anglų ar rusų kalbą.[244]

Remiantis atlikto interviu duomenimis, galime abejoti ar tikrai daugeliu atveju prieglobsčio prašytojai, kalbantys retomis kalbomis, iš tikrųjų, atsiduria geresnėje padėtyje nei anglų ir rusų kalbomis bendraujantys prieglobsčio prašytojai. Autoriaus nuomone, siekiant užtikrinti tinkamą bendravimą, pareigūnas, kuris mano, jog gali atlikti pokalbį nesikviečiant vertėjo, vis dėlto turėtų galėti bendrauti kaip JTVPK reikalavimus atitinkantis, adekvačius įgūdžius turintis vertėjas. Kitu atveju darbuotojas gali nevisiškai suprasti prieglobsčio prašytojo paaiškinimus, pagrindžiančius prieglobsčio prašymą, ir taip gali kilti grėsmė prieglobsčio prašymo nagrinėjimo procedūros teisingumui.

---

[242] Interviu, *supra* note 152.
[243] *Ibid*.
[244] Tarptautinė migracijos organizacija. *Sprendimų priėmimas prieglobsčio bylose ir apeliacinis procesas: situacija, problematika ir rekomendacijos Lietuvai* [interaktyvus]. Vilnius, 2013, p. 21-22 [žiūrėta 2014-11-11]. < http://www.iom.lt/documents/TMO%20studija%20LT.pdf>.

3.3.3. Asmeninis pokalbis

Asmeninis pokalbis yra esminė procedūrinė garantija, prieglobsčio prašytojui suteikianti galimybę išsamiai ir tiesiogiai kompetentingoms institucijoms paaiškinti prieglobsčio prašymo priežastis ir leidžianti sprendžiančiajai institucijai galimybę nustatyti visus, kiek įmanoma susijusius su prieglobsčio prašymu, faktus, bei įvertinti žodžiu pateiktų įrodymų patikimumą.[245]

JTVPK ne kartą savo rekomendacijose pabrėžė, kad asmeninis pokalbis turi būti esminis prieglobsčio procedūros komponentas. JTVPK taip pat ne kartą išreiškė nuogąstavimus dėl 2005 m. Procedūrų direktyvoje nustatytų išimčių, kuomet asmeninis pokalbis prieglobsčio prašytojui gali būti nesuteikiamas. JTVPK nuomone asmeninio pokalbio neatlikinimas riboja prieglobsčio procedūros teisingumą ir priimamų sprendimų pagrįstumą.[246]

Asmeninio pokalbio suteikimas yra tiesiogiai susijęs su vienu fundamentaliausių Europos Sąjungos pirminės teisės imperatyvų – teise būti išklausytam.[247] Teisės būti išklausytam principo privalomumą prieglobsčio prašymų nagrinėjimo procedūrų metu taip pat patvirtino ESTT savo praktikoje.[248] Reikia pažymėti, kad asmeninio pokalbio nesuteikimas gali būti vertinamas palankiai tik tokiu atveju, kai galimas teigiamas sprendimas dėl tarptautinės apsaugos suteikimo ir neatlikus šio pokalbio.[249] Manoma, atsižvelgiant į JTVPK nuomonę ir ESTT praktiką, buvo atlikti pakeitimai, susiję su asmeninio pokalbio vykdymu, ir dėl to 2013 m. Procedūrų direktyvoje neliko galimybės neatlikti asmeninio pokalbio, vykdant paspartintą prieglobsčio procedūrą.

Kalbant apie dabartinę situaciją Lietuvoje interviu su Migracijos departamento Prieglobsčio reikalų skyriaus vadovu Viktor Ostrovnoj metu paklausėme, ar dažnai yra neatliekamas asmeninis pokalbis su prieglobsčio prašytoju, vykdant paspartintą nagrinėjimo procedūrą. Viktor Ostrovnoj patikino, kad asmeninis pokalbis neatliekamas labai retai, tik kas penktas ar šeštas prieglobsčio prašytojas yra neapklausiamas. Pareigūnai, nagrinėjantys bylą, gali neatlikti asmeninio pokalbio tik kai jiems nekyla jokių papildomų klausimų ir iš pirminio apklausos protokolo yra visiškai aišku ar asmeniui reikalinga tarptautinė apsauga ar ne.[250]

---

[245] UNHCR research project on the application of key provisions of the Asylum Procedures Directive in selected Member States. *Improving Asylum Procedures: Comparative Analysis and Recommendations for Law and Practice. Key Findings and Recommendations* [interaktyvus]. 2010, p. 25 [žiūrėta 2014-11-02] <http://www.refworld.org/docid/4bab55752.html>.
[246] *Ibid*.
[247] Biekša L., Siniovas V., *supra* note 41, p. 48.
[248] Byla C-277/11. *M. M. prieš Minister for Justice, Equality and Law Reform, Ireland ir Attorney General* [2012] ECR 00000. 85-89 pnk.
[249] Tarybos 2005 m. gruodžio 1 d. direktyva 2005/85/EB, nustatanti būtiniausius reikalavimus dėl pabėgėlio statuso suteikimo ir panaikinimo tvarkos valstybėse narėse. [2005] OL L326/13. 12 str. 2 d. a) punktas.
[250] Interviu, *supra* note 152.

Reikia atkreipti dėmesį, kad 2005 m. Procedūrų direktyvos 12 straipsnio 2 dalies c) punkte yra nustatyti penki konkretūs atvejai, dėl kokių priežasčių pripažinus prieglobsčio prašymą akivaizdžiai nepagrįstu, leidžiama neatlikti asmeninio pokalbio. Tuo tarpu Lietuvoje, vadovaujantis Procedūrų aprašu, kai nagrinėjamas prieglobsčio prašytojo, turinčio teisę naudotis teritoriniu prieglobsčiu, prašymas iš esmės, asmeninis pokalbis yra privalomas[251]. Jeigu nagrinėjimas prieglobsčio prašytojo, kuris neturi teisės naudotis laikinu teritoriniu prieglobsčiu (kaip yra dėl akivaizdžiai nepagrįstų prašymų), prieglobsčio prašymas iš esmės, asmeninis pokalbis nėra privalomas.[252] Taigi, asmeninis pokalbis nėra privalomas visais atvejais, kai pagal Procedūrų apraše nustatytus atvejus prieglobsčio prašymas yra akivaizdžiai nepagrįstas.

Atsižvelgiant į šio baigiamojo darbo 3.1. skyriuje atliktą analizę, jog akivaizdžiai nepagrįsto prieglobsčio prašymo sąvoka, įtvirtinta UTPĮ, yra labai abstrakti, leidžianti piktnaudžiauti ir neatitinka 2005 m. Procedūrų direktyvos, galime daryti išvadą, kad leidžiant neatlikti asmeninio pokalbio, ne vadovaujantis 2005 m. Procedūrų direktyvos 12 straipsnio 2 dalyje numatytais konkrečiais atvejais, o visais atvejais, kai prieglobsčio prašymas yra nepagrįstas, yra pažeidžiama 2005 m. Procedūrų direktyva ir prieglobsčio prašytojo teisė būti išklausytam. Pradėjus taikyti 2013 m. Procedūrų direktyvą Lietuva privalės visada atlikti asmeninį pokalbį, be jokių išimčių.

2013 m. Procedūrų direktyva taip pat įveda nemažai naujovių, susijusių su asmeninio pokalbio vykdymu. Vieni svarbesnių pakeitimų yra susiję su pokalbį vykdančio asmens įvaizdžiu (nevilkėti kariškio, teisėsaugos pareigūno uniformos)[253], su prieglobsčio prašytojui suteikiama galimybe pateikti paaiškinimus dėl nenuoseklių ar prieštaringų pareiškimų[254], išsamios ir faktinės kiekvieno prieglobsčio prašytojo pokalbio ataskaitos parengimu arba stenograma[255], galimybe vykdyti pokalbio garso ir vaizdo įrašą[256] ir kt. Taigi, daugelis naujovių yra susijusių būtent su asmeninio pokalbio metu vykusių detalių ir informacijos tiksliu užfiksavimu. Įdiegus minėtas naujoves galima tikėtis spartesnio apeliacinio proceso, nes perskaičius stenogramą, ar perklausius/peržiūrėjus vaizdinį ar garsinį įrašą, galima žymiai objektyviau ir greičiau įvertinti pirmosios instancijos metu atlikto prieglobsčio prašymo nagrinėjimo išsamumą ir teisingumą.

[251] Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro 2004 m. lapkričio 15 d. įsakymas Nr. 1V-361 Dėl Užsieniečių prašymų suteikti prieglobstį nagrinėjimo, sprendimų priėmimo ir jų vykdymo tvarkos aprašo patvirtinimo. *Valstybės žinios.* 2004, Nr. 168-6196. 63.1. punktas.
[252] *Ibid*., 16. ir 17.3. punktas.
[253] Europos Parlamento ir Tarybos 2013 m. birželio 26 d. direktyva 2013/32/ES, dėl tarptautinės apsaugos suteikimo ir panaikinimo bendros tvarkos (nauja redakcija). OL L 180/79. 15 str. 3 dalies d) punktas.
[254] *Ibid*., 16 straipsnio 1 dalis.
[255] *Ibid*., 17 straipsnio 1 dalis.
[256] *Ibid*., 17 straipsnio 2 dalis.

Taigi, 2013 m. Procedūrų direktyva vienoje iš esminių procedūrinių prieglobsčio prašytojų garantijų – asmeniniame pokalbyje, įveda daug naujovių. Viena svarbiausių naujovių yra ta, kad akivaizdžiai nepagrįstiems prieglobsčio prašymams, asmeninis pokalbis privalės būti vykdomas be išimčių. Taigi, Lietuva turės atitinkamai koreguoti Procedūrų aprašo punktus, suteikiančius galimybę nevykdyti asmeninio pokalbio, akivaizdžiai nepagrįstų prieglobsčio prašymų atveju. Lietuvos Respublikos teisinę bazę taip pat turės papildyti daug naujų nuostatų, susijusių su stenogramos, vaizdo ir garso įrašų vykdymo ir asmenų supažindinimo su šia medžiaga tvarka.

3.3.4. Teisinė pagalba

Teisė į teisinę pagalbą taip pat yra viena iš esminių procesinių teisinių garantijų. Šios teisės dėka prieglobsčio prašytojai gali įgyvendinti savo teisę į prieglobstį, padedant profesionaliai pagalbai. Deja, bet šia teise visa apimtimi, t. y. visuose procedūros etapuose, daugelyje Europos Sąjungos valstybių narių prieglobsčio prašytojai gali pasinaudoti tik jeigu patys turi tam lėšų. Nemokamos teisinės pagalbos suteikimas valstybėse narėse gali būti ribojamas tam tikrais procedūros etapais (instancijose) arba netgi nustatant nemokamos teisinės pagalbos piniginius ir (arba) laiko apribojimus.[257]

2005 m. Procedūrų direktyvoje suteikiama galimybė naudotis nemokama teisine pagalba visais procedūros etapais tik tokios teisinės pagalbos reikalaujančio prieglobsčio prašytojo sąskaita. [258] Suteikti nemokamą teisinę pagalbą (kaip minimalų reikalavimą), pageidaujant prieglobsčio prašytojui, 2005 m. Procedūrų direktyva įpareigoja tik priėmus neigiamą sprendimą dėl prieglobsčio suteikimo.[259]

2013 m. Procedūrų direktyvoje atlikta nemažai 2005 m. Procedūrų direktyvos nuostatų korekcijų bei numatyta naujų teisės į teisinę pagalbą garantijos aspektų. Visų pirma, reikia pabrėžti, kad naujojoje direktyvoje atsiranda įpareigojimas valstybėms narėms užtikrinti nemokamos teisinės ir procesinės informacijos teikimą pirmosios instancijos metu: „jei prašoma, prašytojams būtų nemokamai teikiama teisinė ir procesinė informacija, įskaitant bent informaciją apie procedūrą, atsižvelgiant į konkrečias prašytojo aplinkybes“[260]. Šio straipsnio formuluotė yra kritikuotina, nes teisinės informacijos teikimas yra labai abstrakti sąvoka ir visiškai nėra aiški nemokamos teisinės pagalbos pirmojoje instancijoje teikimo apimtis. Reikia pažymėti, kad nei

[257]Tarybos 2005 m. gruodžio 1 d. direktyva 2005/85/EB, nustatanti būtiniausius reikalavimus dėl pabėgėlio statuso suteikimo ir panaikinimo tvarkos valstybėse narėse. [2005] OL L326/13. 15 str. 3 d. a) punktas ir 5 d. a) punktas.
[258] *Ibid*., 15 straipsnio 1 dalis.
[259] *Ibid*., 15 straipsnio 2 dalis.
[260] Europos Parlamento ir Tarybos 2013 m. birželio 26 d. direktyva 2013/32/ES, dėl tarptautinės apsaugos suteikimo ir panaikinimo bendros tvarkos (nauja redakcija). 19 straipsnio 1 dalis.

2005 m. Procedūrų direktyvoje, nei 2013 m. Procedūrų direktyvoje valstybės teikiamos nemokamos teisinės pagalbos kokybės reikalavimai nėra aptarti. Valstybių narių diskrecija yra spręsti kas teikia nemokamą teisinę pagalbą prieglobsčio prašytojams.

Lietuvoje valstybės garantuojamos teisinės pagalbos suteikimo tvarka, prieglobsčio procedūrų metu, išsamiai reglamentuota tapo tik po paskutinio Procedūrų aprašo pakeitimo[261]. Procedūrų apraše buvo įtvirtintas naujas skyrius, reglamentuojantis būtent valstybės garantuojamos teisinės apsaugos teikimą. Galime įžvelgti šiuos teigiamus aspektus įtvirtintus po Procedūrų aprašo pakeitimo: 1) yra aiškiai įvardinti aštuoni atvejai kada valstybės garantuojama teisinė pagalba yra teikiama;[262] 2) Migracijos departamentui yra nustatytas įpareigojimas ne vėliau kaip kitą darbo dieną elektroninėmis ryšio priemonėmis pranešti teisinės pagalbos teikėjui apie gautą prašymą teikti tokią pagalbą;[263] 3) įtvirtinti principai, kuriais vadovaujantis turi būti vykdomas valstybės garantuojamos teisinės pagalbos teikimas[264]. Pirmasis aspektas suteikia teisinio tikrumo, nes aiškiai identifikuojamos situacijos kada valstybės garantuojama teisinė pagalba yra teikiama. Antrasis aspektas padeda įgyvendinti teisinių paslaugų teikimo efektyvumą, kad prieglobsčio prašytojas kiek įmanoma greičiau galėtų pasinaudoti šia procedūrine garantija. Trečiasis aspektas svarbus tuo, kad atsiranda kriterijai, kuriuo vadovaujantis turi būti vykdomas valstybės garantuojamos teisinės pagalbos teikimas. Vieną iš svarbiausių, autoriaus nuomone, kriterijų, t. y. kokybės, efektyvumo ir ekonomiškumo principų užtikrinimo, teikiant valstybės garantuojamą teisinę pagalbą, aptarsime plačiau.[265]

Šių principų pusiausvyros dėka yra pasiekiamas optimalus rezultatas ir valstybei, teikiančiai garantuojamą teisinę pagalbą, ir prieglobsčio prašytojui. Valstybės tikslas yra mažiausiomis sąnaudomis teikti valstybės garantuojamą teisinę pagalbą, prieglobsčio prašytojo – gauti kokybiškiausias paslaugas. Interviu su Migracijos departamento Prieglobsčio reikalų skyriaus vadovu Viktor Ostrovnoj pasiteiravome kokia situacija, kalbant apie šių principų pusiausvyrą, yra Lietuvoje. Viktor Ostrovnoj teigimu efektyvumo prasme, skundžiant neigiamą sprendimą dėl prieglobsčio suteikimo, net tą pačią ar kitą dieną yra informuojamas teisinių paslaugų teikėjas apie prieglobsčio prašytojo prašymą, todėl efektyvumo reikalavimas Lietuvoje yra tikrai išpildomas. Teisinių paslaugų teikėjų Lietuvoje užtenka, nebūna tokios situacijos, kad nei vienas iš teisinių paslaugų teikėjų dėl užimtumo negalėtų suteikti valstybės garantuojamos teisinės pagalbos. Teisinių paslaugų kokybė yra problema Lietuvoje, tai lemia viešųjų pirkimų

[261] Lietuvos Respublikos Vidaus reikalų ministro 2014 m. rugsėjo 22 d įsakymas dėl Lietuvos Respublikos Vidaus reikalų ministro 2004 m. lapkričio 15 d. įsakymo Nr. 1V-361 „dėl užsieniečių prašymų suteikti prieglobstį nagrinėjimo, sprendimų priėmimo ir jų vykdymo tvarkos aprašo patvirtinimo“ Pakeitimo Nr. 1V-623. *Teisės aktų registras*. 2014, Nr. 2014-12675.
[262] *Ibid*., 138 punktas.
[263] *Ibid*., 141 punktas
[264] *Ibid*., 144 punktas.
[265] *Ibid*., 144.2. punktas.

sistema. Valstybė, siekdama ekonomiškumo, skelbia viešuosius pirkimus ir konkursą laimi tas teisinių paslaugų teikėjas, kuris pasiūlo teikti paslaugas už mažiausią kainą. Teisinių paslaugų teikėjai siūlantis paslaugas už mažiausią kainą nebūtinai yra tie, kurie specializuojasi pabėgėlių teisėje ar ją bent minimaliai išmano.[266] Taigi, Lietuvoje nėra esminis kriterijus ar teisinių paslaugų teikėjas specializuosi pabėgėlių teisėje, ar turi teisininkų, galinčių konsultuoti būtent pabėgėlių teisės klausimais. Galime daryti išvadą, kad Lietuvoje valstybės garantuojamos teisinė pagalbos teikimas daugiau yra paremtas atsižvelgiant į valstybės interesus t. y. ekonomiškumą, o kokybė yra tik antraeilis reikalavimas. Reikalavimai teisinių paslaugų teikėjams turėtų būti detaliai reglamentuoti, tokių būdu, jeigu konkurse galėtų dalyvauti tik reikalavimus atitinkantys pretendentai, būtų galima užtikrinti ne tik ekonomiškumą, bet ir teisinių paslaugų kokybę. Taigi, priėmus neigiamą sprendimą dėl prieglobsčio suteikimo priimto sprendimo apskundimas apeliacinei instancijai Lietuvoje veikia efektyviai, tačiau ne kokybiškai.

Lietuvos Respublika teisės aktuose yra įtvirtinusi aukštesnius standartus, lyginant su 2005 m. Procedūrų direktyva, ir garantuoja nemokamą teisinę pagalbą pirmojoje instancijoje atliekamų apklausų metu. Pagal UTPĮ 82 straipsnio 1 dalį, prieglobsčio prašytojui pageidaujant jam yra užtikrinama valstybės garantuojama teisinė pagalba atliekant apklausą pirmojoje instancijoje. Procedūrų aprašas detalizuoja šią teisę ir 138.3. punkte detaliai nurodo kokių apklausų atvejais, asmeniui pageidaujant, gali būti teikiama nemokama teisinė pagalba. Deja, praktikoje prieglobsčio prašytojai šia teise pasinaudoja itin retai. 2012 m. pirmosios instancijos apklausų metu teisinė pagalba buvo suteikta tik 3 prieglobsčio prašytojams.[267] Autoriai L. Biekša ir V. Siniovas galimybę pasinaudoti teisine pagalba apklausų metu Lietuvoje vadina „iliuzine“[268].

Reikia pabrėžti, kad ši teisė įgauna ypatingą reikšmę esant skubioms prieglobsčio nagrinėjimo procedūroms. Galimybę išsamiai ir tinkamai pagrįsti prieglobsčio prašymą per šiai procedūrai skirtą ypatingai trumpą nagrinėjimo terminą galėtų padėti kompensuoti teikiama profesionali teisinė pagalba šios procedūros vykdomų apklausų metu. Kaip buvo minėta šiame darbe, esant skubioms procedūroms, esminės procedūrinės garantijos įgauna dar didesnę reikšmę, nes valstybė siekdama veiksmingumo apriboja prieglobsčio prašytojo teisę pasinaudoti pilnu prieglobsčio prašymo nagrinėjimo procesu, todėl esminių procedūrinių garantijų užtikrinimas, įskaitant ir valstybės garantuojamą teisinę pagalbą apklausų metu, yra būtinas, siekiant užtikrinti procedūros sąžiningumą. Taigi, pirmosios instancijos metu teikiama teisinė pagalba Lietuvoje, lyginant su teikiama apskundus sprendimą apeliacine tvarka, yra neefektyvi.

Galime daryti išvadą, kad teisė į teisinę pagalbą Lietuvoje pirmosios instancijos metu veikia tik *de jure*, tačiau ne *de facto*. Teisinės pagalbos neužtikrinimas *de facto* pirmosios

[266] Interviu, *supra* note 152.
[267] Biekša L., Siniovas V., *supra* note 41, p. 53.
[268] Biekša L., Siniovas V., *supra* note 41, p. 53.

instancijos metu, ypatingai neigiamai veikia skubių prieglobsčio procedūrų sąžiningumą. Apeliacinės instancijos metu ši teisė yra garantuojama efektyviai, tačiau dėl teikiamų paslaugų kokybės trūkumų, šios procedūrinės garantijos teikiama reali nauda prieglobsčio prašytojams, siekiant išsamiai ir tinkamai pagrįsti prieglobsčio prašymą, yra žymiai mažesnė.

IŠVADOS

1. Pagrindiniai tarptautiniai reikalavimai, kylantys iš 1951 m. Ženevos konevencijos, nagrinėjant prieglobsčio prašymus skubos tvarka, yra: 1) nepažeisti non–refoulement principo, 2) tiksliai apibrėžti kokiems prašymams taikoma ši procedūra; 3) užtikrinti asmeninio pokalbio galimybę; 4) suteikti esmines procedūrines garantijas, reikalingas prašymo pagrindimui; 5) galimybė apskųsti priimtą neigiamą sprendimą. Pagrindiniai reikalavimai, kylantys iš EŽTK 3 ir 13 straipsnio, yra: 1) galimybė veiksmingai pasinaudoti prieglobsčio procedūra; 2) praktinė galimybė pagrįsti prieglobsčio prašymą; 3) kompetentingų institucijų pareiga išsamiai išnagrinėti prašymą; 4) suteikti atskiras procedūrines garantijas prieglobsčio prašytojams – atsižvelgti į individualias aplinkybes; 5) suteikti teisę į veiksmingą teisinę gynybą, t. y. apeliacinės instancijos metu užtikrinti nepriklausomą, detalų tyrimą ir automatinį suspensyvinį poveikį.

2. Europos Sąjungos teisė reikalauja, kad vykdant prieglobsčio prašymų nagrinėjimo procedūras, visų pirma, būtų laikomasi ES pirminės teisės, t.y. ES bendrųjų teisės principų ir ES pagrindinių teisių chartijos. Reikalavimai prieglobsčio procedūroms kyla ir iš ES antrinės teisės, t.y. 2005 m. Procedūrų direktyvoje įtvirtintų reikalavimų. Pagrindiniai reikalavimai įtvirtinti 2005 m. Procedūrų direktyvoje yra: nagrinėjant prieglobsčio prašymus laikytis II direktyvos skyriuje įtvirtintų pagrindinių principų ir garantijų, bei laikantis išsamaus ir tinkamo nagrinėjimo stengtis, kad prieglobsčio prašymai būtų išnagrinėti kaip įmanoma greičiau.

3. UTPĮ įtvirtinta akivaizdžiai nepagrįsto prieglobsčio prašymo sąvoka neatitinka 2005 m. Procedūrų direktyvoje ir 2013 m. Procedūrų direktyvoje įtvirtintų akivaizdžiai nepagrįsto prieglobsčio prašymo požymių, nes: 1) nėra reikalavimo prieglobsčio prašytojui, pagrįstai manomai, neatitikti visų Kvalifikavimo direktyvoje tarptautinės apsaugos gavėjui keliamų reikalavimų; 2) nėra reikalaujama prieglobsčio prašymą nagrinėti laikantis 2005 m. Procedūrų direktyvos (analogiškai ir 2013 m. Procedūrų direktyvos) II skyriuje įtvirtintų pagrindinių principų ir garantijų; 3) sąvokoje įtvirtinti abstraktūs kriterijai – piktnaudžiavimas, apgaulė – prieštarauja 2005 m. Procedūrų direktyvos 28 str. 2 d. konkrečiai suformuluotiems atvejams (2013 m. Procedūrų direktyvos 31 str. 8 d. konkrečiai nustatytoms aplinkybėms).

4. Procedūrų apraše įtvirtintas 48 valandų (su galimybe pratęsti iki 7 dienų) terminas išnagrinėti prieglobsčio prašymą skubos tvarka pirmojoje instancijoje, nėra pakankamas ir neužtikrina prieglobsčio prašymo tinkamo ir išsamaus nagrinėjimo. Visų pirma, per tokį terminą nėra įmanoma kokybiškai išnagrinėti prieglobsčio prašymo. Antra, toks terminas neužtikrina prieglobsčio prašytojams galimybės pagrįsti prieglobsčio prašymo ir pasinaudoti procedūrinėmis garantijomis. Taigi, Procedūrų apraše įtvirtintas 48 valandų terminas pažeidžia teisingumo ir efektyvumo principą, bei 2005 m. Procedūrų direktyvos 23 str. 2 d.

5. Skundžiant neigiamą sprendimą dėl prieglobsčio suteikimo pirmosios apeliacinės instancijos metu, 14 dienų terminas apeliacijai pateikti nėra pakankamas, nes dėl didelio apeliacinių skundų kiekio prieglobsčio prašytojai praktiškai nespėja veiksmingai pasinaudoti teisine pagalba, nors ji ir yra suteikiama. Tai lemia prastą pateikiamų skundų kokybę ir nesuteikia praktinės galimybės prieglobsčio prašytojams pagrįsti prašymus, todėl 14 dienų terminas apeliacijai pateikti užkerta kelią efektyviai pasinaudoti teise į veiksmingą teisinę gynybą.

6. Lietuvoje įtvirtinta galimybė skųsti neigiamus sprendimus dėl prieglobsčio suteikimo dvejose apeliacinėse instancijose užkerta kelią skubiai prieglobsčio procedūrai įgyvendinti jos tikslą – užtikrinti veiksmingą prieglobsčio procedūrą. Tačiau atsižvelgiant į tai, kad pirmosios instancijos terminai neužtikrina prieglobsčio prašytojams efektyvios ir veiksmingos prieglobsčio procedūros, o pirmosios apeliacinės instancijos terminas neleidžia efektyviai pasinaudoti teise į veiksmingą teisinę gynybą, antroji apeliacinė instancija nėra negatyvus reiškinys.

7. Nors *de jure* Procedūrų apraše yra įtvirtinta pareiga informuoti prieglobsčio prašytoją prieš pirminę apklausą, tačiau *de facto* informavimas prieš pirminę apklausą yra neefektyvus, nes pagal pateiktą informaciją prieglobsčio prašytojas negali elgtis taip, kad tinkamai įgyvendintų savo teises ir pareigas. Valstybė, skubių procedūrų nagrinėjimo atveju, reikalaudama iš prieglobsčio prašytojo per ypatingai trumpą terminą įvykdyti savo pareigą, t. y. pagrįsti prieglobsčio prašymą, tačiau nesuteikdama informacijos apie procedūros metu teikiamas garantijas, pažeidžia sąžiningos ir teisingos procedūros reikalavimą.

8. Vertėjo pagalba *de facto* Lietuvoje nėra užtikrinama, kai prieglobsčio prašytojai kalba retomis arba egzotinėmis kalbomis. Tokiais atvejais dažnai yra pasitelkiami nekvalifikuoti vertėjai ir atsiranda tikimybė, kad prieglobsčio prašytojo pareiškimai bus netiksliai ar neteisingai išversti ir dėl to prieglobsčio prašytojas negalės pagrįsti savo prieglobsčio prašymo ir pasinaudoti teise į prieglobstį.

9. Procedūrų apraše įtvirtinta galimybė neatlikti asmeninio pokalbio visais atvejais, kai nusprendžiama, jog prieglobsčio prašymas yra akivaizdžiai nepagrįstas, vadovaujantis UTPĮ įtvirtinta abstrakčia, 2005 m. Procedūrų direktyvai prieštaraujančia, akivaizdžiai nepagrįsto prieglobsčio prašymo sąvoka, pažeidžia 2005 m. Procedūrų direktyvą, kadangi joje yra įtvirtinami konkretūs atvejai kada leidžiama neatlikti asmeninio pokalbio.

10. Valstybės garantuojama teisinė pagalba nors *de jure* yra įtvirtina Lietuvos teisėje, tačiau *de facto* nėra užtikrinama pirmosios instancijos metu. Negalėjimas pasinaudoti šia procedūrine garantija ypatingai neigiamai veikia skubių prieglobsčio procedūrų sąžiningumą. Apeliacinės instancijos metu, nors teisė pasinaudoti valstybės garantuojama teisine pagalba ir *de jure*, ir *de facto* yra užtikrinama, tačiau menka teisinių paslaugų kokybė neleidžia prieglobsčio prašytojui veiksmingai pasinaudoti šia procedūrine garantija.

PASIŪLYMAI

1. Pakeisti Lietuvos Respublikos įstatyme įtvirtintą akivaizdžiai nepagrįsto prieglobsčio prašymo sąvoką, suderinant ją su 2013 m. Procedūrų direktyva. Siūlytina keisti UTPĮ įtvirtintą akivaizdžiai nepagrįsto prašymo suteikti prieglobstį sąvoka taip: toks prašymas suteikti prieglobstį Lietuvos Respublikoje, kuris laikantis 2013 m. Procedūrų direktyvos II skyriuje įtvirtintų pagrindinių principų ir garantijų, gali būti nagrinėjimas paspartinta prieglobsčio nagrinėjimo forma, jeigu pagrįstai manoma, kad jis akivaizdžiai neatitinka tarptautinės apsaugos reikalavimų pagal Kvalifikavimo direktyvą, ir jam gali būti taikoma bent viena iš 2013 m. Procedūrų direktyvos 31 straipsnio 8 dalyje nustatytų aplinkybių.

2. Siekiant efektyvios ir teisingos prieglobsčio procedūros, nagrinėjant prieglobsčio prašymus skubos tvarka, pirmosios instancijos terminas iš 48 valandų (su galimybe pratęsti iki 7 dienų) siūloma keisti bent į 9 dienų, o geriausia – 14 dienų terminą.

3. Siekiant suteikti prieglobsčio prašytojams procedūrinių garantijų faktinį prieinamumą, skundžiant neigiamą sprendimą pirmosios apeliacinės instancijos metu, ir taip užtikrinti teisę į veiksmingą teisinę gynybą, atsižvelgiant į teisines paslaugas teikiančių asmenų nuomonę, siūlytina neigiamų sprendimų apskundimo terminą pirmojoje apeliacinėje instancijoje pakeisti į 20 dienų terminą.

4. Vertėtų apsvarstyti galimybę skubių prieglobsčio procedūrų atveju suteikti teisę pasinaudoti tik pirmąja apeliacine instancija, tačiau tik tuo atveju, jeigu būtų pratęsiamas prieglobsčio prašymo skubos tvarka nagrinėjimo terminas pirmojoje instancijoje, bei neigiamų sprendimų apskundimo terminas pirmosios apeliacinės instancijos metu.

5. Siūlytina keisti pirminiame apklausos protokole teisių ir pareigų formuluotes pagal siūlomą modelį. Teisės galėtų būti formuluojamos taip: teisė – kuo ta teisė naudinga – kaip ta teisę galima pasinaudoti. Pareigos galėtų būti formuluojamos: pareiga – pareigos nesilaikymo pasekmės – kaip tą pareigą atlikti.

6. Siekiant užtikrinti vertimo paslaugų kokybę, reikėtų teisės aktuose įtvirtinti reikalavimus pagal kuriuos būtų vertinama vertėjo kvalifikacija. Siūlytina tai atlikti pagal JTVPK pateiktas rekomendacijas vertėjų kvalifikacijai.

7. Atsižvelgiant į nuo 2015 m. liepos 21 d. pradedamą taikyti 2013 m. Procedūrų direktyva siūlytina keisti Procedūrų aprašą panaikinant straipsnius, leidžiančius nesuteikti asmeninio pokalbio.

LITERATŪRA

Specialioji literatūra

Monografijos ir straipsnių rinkiniai

1. Batjjes, H. *European Asylum Law and International Law*. Leiden: Martinus Nijhoff Publishers, 2006.

2. Biekša, L. *Pabėgėlio sąvokos problemos 1951 m. konvencijoje dėl pabėgėlių statuso ir Europos sąjungos direktyvoje 2004/83/EB.* Daktaro disertacija. Socialiniai mokslai (teisė). Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2008.

3. Brochmann, G.; Hammar, T. *Mechanisms of Immigration Control: A Comparative Analysis of European Regulation Policies.* Oxford: Berg, 1999.

4. Castles, S. Miller, M. J. *The Age of Migration. International Population Movements in the Modern World.* Fourth edition. New York/London: The Guilford Press, 2009.

5. Clayton, G. *Textbook on Immigration and Asylum Law*. Fifth Edition. Oxford: Oxford University Press, 2012.

6. Clayton, G. *Textbook on Immigration and Asylum Law*. Third edition. Oxford: Oxford University Press, 2012.

7. Lambert, H.; McAdam, J.; Fullerton, M. *The Global Reach of European Refugee Law*. Cambridge: Cambridge University Press, 2013.

8. Ucarer, E. M.; Puchala, D. J. *Immigration into Western Societies: Problems and Policies*. London /Washington: Pinter, 1997.

9. Vadapalas, V. *Tarptautinė teisė*. Vilnius: Eugrimas, 2006.

10. Vysockienė, L. *Pabėgėlių teisė*. Monografija. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2005.

Moksliniai straipsniai

11. Accetto, M.; Zleptnig, S. The principle of effectiveness: Rethinking Its Role in Community Law. *European Public Law*. 2005, Vol. 11, Issue 3.

12. Allain, J. The jus cogens nature of non–refoulement. *International Journal of Refugee Law*. 2002, Vol. 13.

13. Biekša L., Siniovas V. „Sąžiningos ir veiksmingos prieglobsčio procedūros beieškant: Lietuvos pastangos įgyvendinti Tarybos direktyvą 2005/85/EB“. *Etniškumo studijos 2013/1*. 2013.

14. Goodwin–Gill, Guy S. Non–Refoulement and the New Asylum Seekers. *Immigration and Nationality Law Review*. 1988. Vol. 1988.

15. Jakulevičienė L., Siniovas V. Europos žmogaus teisų konvencijos teikiama apsauga – oazė prieglobsčio prašytojams Europoje? *Jurisprudencija*. 2013, 20(3).
16. Jarašiūnas, E. Europos Sąjungos teisinio kvalifikavimo problemos. *Jurisprudencija.* 2011, 18 (4).
17. Katuoka, S. Europos Sąjungos teisės ir tarptautinės teisės santykio klausimu. *Jurisprudencija*. 2013, 20(3).
18. Mullally, S. „Manifestly unfounded" Asylum Claims in Ireland and the Right to Fair Procedures. *European Public Law*. 2002, Volume 8, Issue 4.
19. Oakley, S. Accelerated Procedures for Asylum in the European Union. Fairness Versus Efficiency. *Sussex Migration Working Paper no. 43*. University of Sussex: Sussex Centre for Migration Research, 2007.
20. Reneman, M. Speedy asylum procedures in the EU: Striking a Fair Balance Between the Need to Process Asylum Cases Efficiently and the Asylum Applicant's EU Right to an Effective Remedy. *International Journal of Refugee Law*. 2013, Vol. 25, No 4.
21. Vysockienė, L. Asmens negrąžinimo principas, jo vieta Lietuvos teisės sistemoje ir taikymo problemos. *Teisė*. 2000, (34).

Elektroniniai leidiniai

22. Asylum Policy Instruction. Asylum Interviews [interaktyvus]. 2014 [žiūrėta 2014–11–20].<https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/298853/Asylum_interview_policy_guidance_v_5.pdf>.
23. Council Resoliution of 30 November 1992 on Manifestly Unfounded Applications for Asylum („London Resoliution") [interaktyvus]. 1992 [žiūrėta 2014–10–30].<http://www.refworld.org/docid/3f86bbcc4.html>.
24. European Asylum Support Office. *Anual Report Situacion of Asylum in the European Union 2013* [interaktyvus]. Luxembourg, 2014 [žiūrėta 2014–10–15].< http://easo.europa.eu/wp–content/uploads/EASO–AR–final.pdf>.
25. European Council on Refugees and Exiles, Dutch Council for Refugees. *The application of the EU Charter of Fundamental Rights to asylum procedural law* [interaktyvus]. 2014,[žiūrėta 2014–11–03].<http://www.ecre.org/component/downloads/downloads/937.html>.
26. European Council On Refugees And Exiles. *Asylum procedures* [interaktyvus]. [žiūrėta 2014–09–30]<http://www.ecre.org/topics/areas–of–work/protection–in–europe/37–asylum–procedures.html>.

27. European Council On Refugees And Exiles. *Comments From The European Council on Refugees and Exiles on the Amended Commission Proposal to recast the Asylum Procedures Directive (Com(2011) 319 Final)* [interaktyvus]. 2011 [žiūrėta 2014–10–20].<http://www.ecre.org/component/downloads/downloads/273.html.>.

28. IGC. *Asylum Procedures. Report on Policies and Practices in IGC Participating States* [interaktyvus]. 2009, [žiūrėta 2014–11–27].<http://www.igc–publications.ch/pdf/IGC_AsylumProcedures_2009_Bluebook.pdf>.

29. Informationsverbund Asyl and Migration. *The interview in the asylum procedure. Advice for asylum seekers in Germany* [interaktyvus]. 2009 [žiūrėta 2014–11–20].<http://www.asyl.net/fileadmin/user_upload/infoblatt_anhoerung/Engl_final.pdf>.

30. Komisijos ataskaita Europos Parlamentui ir Tarybai dėl 2005 m. gruodžio 1 d. direktyvos 2005/85/EB, nustatančios būtiniausius reikalavimus dėl pabėgėlio statuso suteikimo ir panaikinimo tvarkos valstybėse narėse, taikymo. [interaktyvus]. Briuselis, 2010, KOM(2010), 465 galutinis. [žiūrėta 2014–10–10]. <http://eur–lex.europa.eu/legal–content/lt/txt/html/?uri=celex:52010dc0465&from=en>.

31. Migracijos departamentas prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos. *Statistika ir ataskaitos. Pagrindiniai migracijos rodikliai Lietuvos Respublikoje.* [interaktyvus]. I pusmetis. 2014. [žiūrėta 2014–09–16]<http://www.migracija.lt/index.php?1357390560>.

32. Migracijos departamentas. *Prieglobsčio reikalų skyriaus ataskaitos. Prieglobstis Lietuvoje 2013 metais. Metinė ataskaita* [interaktyvus]. Vilnius, 2014 [žiūrėta 2014–11–11].<http://www.migracija.lt/index.php?1357390560>.

33. Migracijos departametas. *Duomenys apie prašymus suteikti prieglobstį ir priimtus sprendimus. 2013 metų duomenys* [interaktyvus]. 2013 [žiūrėta 2014–11–11].<http://www.migracija.lt/index.php?568884175>.

34. Oficialiosios statistikos portalas. *Gyventojų skaičius* [interaktyvus]. 2014 [žiūrėta 2014–11–15].<http://osp.stat.gov.lt/web/guest/statistiniu–rodikliu–analize?portletFormName=visualization&hash=a8cf145b–4564–4cba–a5c4–f304bc87bd39>.

35. Sweden Population 2014 [interaktyvus]. 2014 [žiūrėta 2014–11–15].<http://worldpopulationreview.com/countries/sweden–population/>.

36. Tarptautinė migracijos organizacija. *Sprendimų priėmimas prieglobsčio bylose ir apeliacinis procesas: situacija, problematika ir rekomendacijos Lietuvai* [interaktyvus]. Vilnius, 2013 [žiūrėta 2014–11–11].< http://www.iom.lt/documents/TMO%20studija%20LT.pdf>.

37. UNHCR ExCom Conclusion No. 8 (XXVIII). *Determination of Refugee Status* [interaktyvus]. 1977 [žiūrėta 2014–10–03].< http://www.unhcr.org/3ae68c6e4.html>.

38. UNHCR ExCom conslusion No. 30 (XXXIV). *The Problem of Manifestly Unfounded or Abusive Applications for Refugee Status or Asylum* [interaktyvus]. 1983 [žiūrėta 2014–10–13].<http://www.refworld.org/docid/3ae68c6118.html>.

39. UNHCR report shows leap in asylum applications for industrialized countries [interaktyvus]. 2014 [žiūrėta 2014–11–11].<http://www.unhcr.org/532afe986.html>.

40. UNHCR research project on the application of key provisions of the Asylum Procedures Directive in selected Member States. *Improving Asylum Procedures: Comparative Analysis and Recommendations for Law and Practice. Key Findings and Recommendations* [interaktyvus]. 2010, [žiūrėta 2014–11–02]<http://www.refworld.org/docid/4bab55752.html>.

41. UNHCR statement on the right to an effective remedy in relation to accelerated asylum procedure. *Issued in the context of the preliminary ruling reference to the Court of Justice of the European Union from Luxemburg Administrative Tribunal regarding the interpretation of Article 39, Asylum Procedures Directive (APD); and Articles 6 and 13 ECHR* [interaktyvus]. 2010 [žiūrėta 2014–11–02].< http://www.refworld.org/docid/4bf67fa12.html>.

42. UNHCR. *Asylum Processes (Fair and Efficient Asylum Procedures). Global consultations on international protection.* [interaktyvus]. 2001, EC/GC/01/12 [žiūrėta 2014–09–30].< http://www.refworld.org/docid/3b36f2fca.html>.

43. UNHCR. *Handbook on Procedures and Criteria for Determining Refugee Status under the 1951 Convention and the 1967 Protocol relating to the Status of Refugees* [interaktyvus]. Ženeva, 1992 [žiūrėta 2014–10–10]. <https://www.unhcr.org.hk/files/useful_resources/Important_documents/Handbook_on_Procedures_and_Criteria_for_RSD.pdf>.

Lietuvos Respublikos teisės aktai

44. Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymas. *Valstybės žinios*. 1999, Nr. 13–308.

45. Lietuvos Respublikos įstatymas dėl užsieniečių teisinės padėties Nr. IX–2206. *Valstybės žinios*. 2004, Nr. 73–2539.

46. Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro 2004 m. lapkričio 15 d. įsakymas Nr. 1V–361 Dėl Užsieniečių prašymų suteikti prieglobstį nagrinėjimo, sprendimų priėmimo ir jų vykdymo tvarkos aprašo patvirtinimo. *Valstybės žinios.* 2004, Nr. 168–6196.

47. Lietuvos Respublikos Vidaus reikalų ministro 2014 m. rugsėjo 22 d įsakymas dėl Lietuvos Respublikos Vidaus reikalų ministro 2004 m. lapkričio 15 d. įsakymo Nr. 1V–361 „dėl

užsieniečių prašymų suteikti prieglobstį nagrinėjimo, sprendimų priėmimo ir jų vykdymo tvarkos aprašo patvirtinimo“ Pakeitimo Nr. 1V–623. *Teisės aktų registras*. 2014, Nr. 2014–12675**.**

Lietuvos Respublikos teismų praktika

48. Lietuvos vyriausias administracinio teismo teisėjų kolegijos 2012 m. kovo 5 d. nutartis administracinėje byloje A822–1928/2012.
49. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2012 m. rugsėjo 13 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A822–2612/2012.
50. Lietuvos vyriausias administracinio teismo teisėjų kolegijos 2012 m. lapkričio 8 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A520–2776/2012
51. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2014 m. kovo 10 d. nutartis administracinėje byloje A585–2299/2011.

Tarptautinės sutartys ir kiti dokumentai

52. 1950 m. Europos žmogaus teisių konvencija. *Valstybės žinios*. 2000, Nr. 96–3016.
53. 1951 m. konvencija dėl pabėgėlių statuso. *Valstybės žinios*. 1997, Nr. 12–227.

Europos Sąjungos teisės aktai

54. Europos Parlamento ir Tarybos 2013 m. birželio 26 d. direktyva 2013/32/ES, dėl tarptautinės apsaugos suteikimo ir panaikinimo bendros tvarkos (nauja redakcija). OL L 180/79.
55. Europos Parlamento ir Tarybos 2013 m. birželio 26 d. reglamentas (ES) Nr. 604/2013, kuriuo išdėstomi valstybės narės, atsakingos už trečiosios šalies piliečio arba asmens be pilietybės vienoje iš valstybių narių pateikto tarptautinės apsaugos prašymo nagrinėjimą, nustatymo kriterijai ir mechanizmai (nauja redakcija). [2013] OL L 180/31.
56. Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartija. [2010] OL C 83/389.
57. Europos Sąjungos sutarties suvestinė redakcija. *Valstybės žinios*. 2004, Nr. 2–2.
58. Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo suvestinė redakcija. [2012] OL C 326.
59. Tarybos 2005 m. gruodžio 1 d. direktyva 2005/85/EB, nustatanti būtiniausius reikalavimus dėl pabėgėlio statuso suteikimo ir panaikinimo tvarkos valstybėse narėse. [2005] OL L326/13.

Tarptautinių teismų sprendimai

Europos Žmogaus Teisių Teismo praktika

60. *Abdolkhani and Karimnia v. Turkey*, no. 30471/08. ECHR 22 September 2009.

61. *Bahaddar v. The Netherlands*, no. 145/1996/764/965. ECHR February 1998.

62. Beneficio Cappella Paolini v. San Marino, no. 40786/98. ECHR 13 July 2004.

63. Čonka v. Belgium, no. 51564/99. ECHR 2002–I.

64. Hirsi Jamaa and others v. Italy, no. 27765/09. ECHR 23 February 2012.

65. I. M. v. France, no. 9152/09. ECHR 2 February 2012.

66. Jabari v. Turkey, no. 40035/98, ECHR 2000–VIII.

67. Labsi v. Slovakia, no. 33809/08. ECHR 15 May 2012.

68. M. S.S.v. Belgium and Greece [GC], no. 30696/09. ECHR 2011.

69. Vilvarajah and others v. The United Kingdom, no. 13163/87; 13164/87; 13165/87; 13447/87; 13448/87. ECHR 30 October 1991.

Europos Teisingumo Teismo sprendimai

70. Byla C–175/11. *H.I.D., B.A. v. Refugee Applications Commissioner ir kt*. [2011] OL C 204, 2013 m. sausio 31 d.

71. Byla C–277/11. *M. M. prieš Minister for Justice, Equality and Law Reform, Ireland ir Attorney General* [2012] ECR 00000.

72. Byla C–69/10. *Brahim Samba Diouf prieš Ministre du Traivail, de l'Emploi de I'Immigration* [2011] ETA I–07151.

73. Case C–279/09. *DEB Deutsche Energiehandels– und Beratungsgesellschaft mbH v. Bundesrepublik Deutschland*. 22 December 2010.

74. Case C–327/00. *Santex SpA v. Unità Socio Sanitaria Locale n. 42 di Pavia, and Sca Mölnlycke SpA, Artsana SpA and Fater SpA.* 27 February 2003.

75. Case C–33/76. *Rewe–Zentralfinanz eG et Rewe–Zentral AG v. Landwirtschaftskammer für das Saarland.*16 December 1976.

Kiti šaltiniai

76. . Concurring opinion of judge Pinto de Albuquerque in case *Hirsi Jamaa and others v. Italy*, no. 27765/09.

77. Generalinio advokato Yves Bot išvada Europos Sąjungos Teisingumo teismo byloje C–175/11, *H.I.D., B.A. v. Refugee Applications Commissioner*.

78. Interviu 2014 m. spalio 21 d. atliktas su Migracijos departamento Prieglobsčio reikalų skyriaus vadovu Viktor Ostrovnoj.

Morkevičiūtė, G. Prieglobsčio prašymų nagrinėjimo skubos tvarka institutas: Europos Sąjungos prieglobsčio teisyno reikalavimai ir jų įgyvendinimas Lietuvos Respublikoje / Tarptautinės teisės magistro baigiamasis darbas. Vadovas V. Siniovas. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, Teisės fakultetas, 2014. – 87 p.

ANOTACIJA

Magistro baigiamajame darbe analizuojama Europos Sąjungos prieglobsčio teisyno reikalavimų, susijusių su prieglobsčio prašymų nagrinėjimu skubos tvarka, įgyvendinimo problematika Lietuvos Respublikoje. Tiriami trys paspartintos nagrinėjimo procedūros probleminiai aspektai, šiuo metu keliantys ypatingą susirūpiną dėl atitikimo Europos Sąjungos teisei: UTPĮ įtvirtinta akivaizdžiai nepagrįsto prieglobsčio prašymo sąvoka, prieglobsčio prašymų nagrinėjimo skubos tvarka trukmė teisingumo ir efektyvumo principų kontekste, procedūrinių garantijų veikimas *de jure* ir *de facto*, nagrinėjant prieglobsčio prašymus skubos tvarka. Nustatomas prieštaravimas tarp Europos Sąjungos teisės aktuose įtvirtintų reikalavimų, skubiai prieglobsčio prašymų nagrinėjimo procedūrai, ir jų įgyvendinimo Lietuvos Respublikoje.

Reikšminiai žodžiai: reikalavimai prieglobsčio procedūroms, skubos procedūra, akivaizdžiai nepagrįstas prieglobsčio prašymas, procedūrų trukmė, procedūrinės garantijos.

Morkevičiūtė, G. The institute of asylum applications examination by accelerated procedure: requirements of European Union asylum acquis and their implementation in Republic of Lithuania / Master‘s Thesis of international law. Supervisor – V. Siniovas. Vilnius: Mykolas Romeris University, Faculty of Law, 2014. – 87 p.

ANOTATION

In this Master‘s Thesis the issues of implementation in Republic of Lithuania under requirements of European Union asylum acquis related to asylum applications examination by accelerated procedure are being analyzed. Three problematical aspects of accelerated examination procedures, which are raising concerns regarding compliance to European Union law, are being analyzed: the concept of manifestly unfounded asylum application established by UTPĮ, examination of asylum applications duration by fast–track procedure in the context of fairness and effectiveness principles, operation of procedural guarantees *de jure* and *de facto* while examining asylum applications in accelerated procedure. The contradiction is defined between requirements established by documents of European Union law and their implementation in Republic of Lithuania for accelerated asylum procedure.

Keywords: requirements for asylum procedures, accelerated procedure, manifestly unfounded asylum application, duration of procedures, procedural guarantees.

SANTRAUKA

Magistro baigiamajame darbe tiriama, ar Lietuva Respublika tinkamai, efektyviai ir nepažeidžiant tarptautinių standartų, taiko Europos Sąjungos teisės aktus, susijusius su prieglobsčio prašymų nagrinėjimu skubos tvarka. Tyrimo metu vertinama, ar prieglobsčio prašymų nagrinėjimo skubos tvarka procedūra Lietuvoje užtikrina išsamų, visapusišką ir tinkamą nagrinėjimą, atitinkantį Europos Sąjungos prieglobsčio teisyno reikalavimus.

Bendrojoje baigiamojo darbo dalyje visų pirma, aptariama prieglobsčio prašymų nagrinėjimo sąvoka, esminiai įprastos ir skubios prieglobsčio prašymų nagrinėjimo procedūros panašumai ir skirtumai. Antra, pateikiami pagrindiniai kriterijai prieglobsčio nagrinėjimo procedūroms, įskaitant ir skubos tvarka, kylantys iš 1951 m. Ženevos konvencijos ir 1950 m. Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos.

Specialiojoje baigiamojo darbo dalyje analizuojama akivaizdžiai nepagrįsto prieglobsčio prašymo sąvoka, atsižvelgiant į tarptautinėje teisėje įtvirtinta sąvoka, ir iš 2005 m. Procedūrų direktyvos, bei 2013 m. Procedūrų direktyvos kylančius reikalavimus. Taip pat, analizuojant Europos Sąjungos Teisingumo Teismo ir Europos Žmogaus Teisių Teismo praktiką, vertinama, ar Lietuvos Respublikoje įtvirtintas 48 valandų terminas, skirtas išnagrinėti prieglobsčio prašymą skubos tvarka pirmojoje instancijoje, atitinka teisingumo ir efektyvumo principus. Aptariami ir pagrindiniai aspektai, susiję su dvipakopės apeliacinės sistemos privalumais ir trūkumais, nagrinėjant prieglobsčio prašymus skubos tvarka, bei praktine galimybė apeliacinės instancijos metu pasinaudoti teise į veiksmingą teisinę gynybą. Darbas baigiamas iš praktinės pusės aptariant, galimybę prieglobsčio prašytojams skubios prieglobsčio prašymų nagrinėjimo procedūros metu pasinaudoti esminėmis procedūrinėmis garantijos.

Baigiamajame darbe pateikiami siūlymai, kaip organizuoti prieglobsčio prašymų nagrinėjimo skubos tvarka procedūrą Lietuvoje, atsižvelgiant į Europos Sąjungos teisės aktus ir nuo 2015 m. pradedamą taikyti 2013 m. Procedūrų direktyvą.

SUMMARY

In this Master‘s Thesis it is being analyzed if Republic of Lithuania properly, effectively and without violating international standards, applies to documents of European Union law related to asylum applications examination by accelerated procedure. In the study it is being evaluated if asylum applications examination by accelerated procedure in Lithuania ensures comprehensive, versatile and appropriate examination which satisfies requirements of European Union acquis.

Firstly, in the general part of Master‘s thesis the concept of asylum applications examination, essential similarities and differences of normal and accelerated asylum applications examination are discussed. Secondly, main criteria of asylum examination procedures including accelerated procedures are provided which are resultant from year 1951 Geneva Convention and year 1950 Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms.

In special part of the thesis the concept of manifestly unfounded asylum application is analyzed, taking into consideration the concept established in international law and requirements resultant from year 2005 and 2013 Procedures directive. Also, analyzing practice of Court of Justice of the European Union and European Court of Human Rights, it is being evaluated if 48 hours term, established in Republic of Lithuania, set to examine asylum application by accelerated procedure in the first instance, applies to the principles of fairness and effectiveness. Main aspects related to benefits and limitations of double–level appellate system are being discussed for examining asylum application by accelerated procedure, also practical possibility to use the right to effective remedy in the first appellate instance. Thesis is finished by discussing a possibility for asylum applicant to take advantage of the essential procedural guarantees at the time of accelerated asylum applications examination procedure from the practical side.

In Master‘s thesis suggestions are presented – how asylum applications examination by accelerated procedure should be organized in Lithuania, taking in consideration documents of European Union law and Procedure directive of 2013 which will be implemented in 2015.

Priedas Nr. 1

PRIEDAI

INTERVIU

Laba diena,

Aš esu Mykolo Romerio universiteto tarptautinės teisės magistrantė Greta Morkevičiūtė. Rašau magistro baigiamąjį darbą tema – Prieglobsčio prašymų nagrinėjimo skubos tvarka institutas: Europos Sąjungos prieglobsčio teisyno reikalavimai ir jų įgyvendinimas Lietuvos Respublikoje. Šio interviu metu Jūsų pateikti atsakymai į klausimus, apie prieglobsčio prašymų nagrinėjimą skubos tvarka Lietuvoje, bus naudojami mano magistro baigiamąjame darbe.

Klausimai:

1. Ar UTPĮ įtvirtintas akivaizdžiai nepagrįsto prieglobsčio prašymo apibrėžimas yra taikomas praktikoje?

2. Koks akivaizdžiai nepagrįsto prieglobsčio prašymo sąvokoje įtvirtintas pagrindas, Jūsų nuomone, yra rečiausiai naudojamas ir sunkiausiai pritaikomas praktikoje?

3. Ar įmanoma pirmosios instancijos metu tinkamai ir išsamiai išnagrinėti prieglobsčio prašymą skubos tvarka per 48 valandas? Per kokį terminą būtų įmanoma tai atlikti?

4. Ar didelis kiekis prieglobsčio prašymų Lietuvoje yra nagrinėjamas skubos tvarka?

5. Ar pirmines apklausas atliekančios institucijos kokybiškai atlieka šias apklausas?

6. Ar pirminės apklausos protokolo struktūra ir klausimai yra aiškūs ir pakankami išsamūs?

7. Ar verta būtų investuoti į Valstybės sienos apsaugos tarnybos darbuotojų pasiruošimą, pavyzdžiui, prieš paskiriant asmenį tarnybai minimaliai jį paruošti kaip vesti pirminę apklausą, kaip užduoti klausimus, kad prieglobsčio prašytojas juos supratų, ir pan.?

8. Kaip vyksta prieglobsčio prašytojų informavimas prieš pirminę apklausą? Kokios priemonės yra naudojamos?

9. Ar vertimo paslaugos Lietuvoje yra prieinamos? Ar, Jūsų vertinimu, vertimo paslaugų kokybė yra gera?

10. Ar dažnai asmeninius pokalbius atliekantys asmenys naudojasi vertėjo paslaugomis? Jeigu nesinaudoja ir patys bendrauja užsienio kalba, ar kaip nors yra tikrinamos apklausą atliekančių asmenų kalbos žinios?

11. Ar dažnai yra neatliekamas asmeninis pokalbis su prieglobsčio prašytoju, vykdant paspartintą nagrinėjimo procedūrą?

12. Ar teisinės paslaugos teikiamos prieglobsčio prašytojas Lietuvoje yra prieinamos ir kokybiškos?

13. Ar didelė dalis priimtų neigiamų sprendimų dėl prieglobsčio suteikimo, nagrinėjant prieglobsčio prašymus skubos tvarka, yra skundžiami apeliacine tvarka?

Dėkoju, už atsakymus.

Forma patvirtinta Mykolo Romerio universiteto
Senato 2012 m. lapkričio 20 d. nutarimu Nr.1SN–10

PATVIRTINIMAS APIE ATLIKTO DARBO SAVARANKIŠKUMĄ

20 – –
Vilnius

Aš, Mykolo Romerio universiteto (toliau – Universitetas),

_____
(fakulteto / instituto, programos pavadinimas)

Studentas (–ė)_____,
(vardas, pavardė)

patvirtinu, kad šis rašto darbas / bakalauro / magistro baigiamasis darbas

„_____
_____“:

1. Yra atliktas savarankiškai ir sąžiningai;
2. Nebuvo pristatytas ir gintas kitoje mokslo įstaigoje Lietuvoje ar užsienyje;
3. Yra parašytas remiantis akademinio rašymo principais ir susipažinus su rašto darbų metodiniais nurodymais.

Man žinoma, kad už sąžiningos konkurencijos principo pažeidimą – plagijavimą studentas gali būti šalinamas iš Universiteto kaip už akademinės etikos pažeidimą.

_____ _____
(parašas) *(vardas, pavardė)*